

ANNALIUM PROVINCIAE S. JOSEPHI

Ordinis Excalceatorum SSS. TRINITATIS
Redemptionis captivorum.

LIBER II.

SYNOPSIS.

Redemptioni captivorum datur initium : prima dum in Tartaria peragitur , alterius peragende in Turcia propter amissum Belgradum necessitas suboritur , tertia quoque in Taurica Chersoneso sive Krimea inter plurimas arumnas , toleratis quoque carceribus , absolvitur. Hoc triplici nostrorum conatu in tenuibus illis primordiis hujus Provinciae tres & septuaginta Christiani sunt in libertatem asserti. Subindè hic zelus oraculò Summi Pontificis commendatur. Ordinis quaedam incrementa , ejusdemque in Hungariam propagandi spes lata affulget. Situs Tartariae , gentis ferè mores , & in Christianos captivos crudelitas recensentur.

CAPUT I.

Prima Redemptio captivorum in Tartariam destinatur.

Uspicatis utcunque domi rebûs foras versæ sunt curæ. Jam inde ab ingressu nostro in Austriam vellicabat animos nostros tritissima conditio captivorum sub immani barbarorum tyrannide gementium. Nihil itaque non egimus , ut primam Redemptionem quantocyùs auspicaremur ; nam cum Redemptio captivorum sit primarium Sacræ Religionis nostræ Institutum , primas etiam sibi curas vendicavit : Hinc factum est , ut Religiosi nostri , qui sub idem tempus vix habebant , unde vitam sustentarent , habuerint tamen , unde captivos redimerent , quod ego nunc ex ordine describere aggredior.

II. P. Maurus , ut erat studiò fervidus , & ad quoscunque labores promptus , hanc sibi anno superiore , ut suò locò retulimus , demandatam provinciam calente animo arripuit. Conquiritis

Cura ad exhibendum primam Redemptionem.

Oblationes Sodalitatis S. Crucis Dominarum Redemptioni conceduntur.

1690.

igitur undecunque facultatibus ad primam se accinxit expediendam captivorum Redemptionem; cui maturandae multum contulerant oblationes, quas Augustissima Imperatrix **ELEONORA**, a nobilissima Crucigerarum Sodalitate collectas, priori quidem anno ad fundum nostri coenobii coemendum, hoc autem anno P. Mauri sagaci industria Redemptioni captivorum deputaverat, quod etiamnum non sine grandi Redemptionis subsidio fieri assoler, Optima sane Imperatrix & utrobique de Ordine nostro non vulgariter merita, quae cum ad esse concurrisset, nunc etiam dedit, unde sperari liceret.

Ex Hispania
multi veniunt
Religiosi.

III. Interim V. Idus Sextilis ex Hispania missi Viennam pervenere P. Josephus ab Angelis & Fr. Michael ab Assumptione. Diaconus hic, ut tyronum educationi praeset, ac eisdem postea in Philosophicis & Theologicis disciplinis erudiret: ille ut Ordinem nostrum per Germaniam, & Poloniam primus sub Vicarii Generalis nomine gubernaret, utpote qui missus fuerat, ut res Ordinis in hisce Regionibus Majoris ac Generalis Ministri nomine ac vice cum plena potestate moderaretur, ac Commillarii Generalis nuncupatio deinceps iustas ob causas prevaluit. Sed revertamur ad id, unde modice digressi sumus.

Redemptio in
Tartaria
decernitur.

IV. Igitur postquam P. Maurus firmiter decrevisset, Redemptionis aleam quancumque tentare, primo in consultationem venit, quomodo & qualiter prima, quae norma esset ceterarum, executioni mandanda foret Redemptio Captivorum? Cardo praecipuus quaestionis in eo versabatur: an ultra Taurunum sive Belgradum, quod praesidium ante biennium fere Caesareis armis occupatum fuerat, Turcia esset adeunda, an vero ulterius progrediendum, & ipsa Tartaria hujus negotii causa petenda? Postremum iter Patres consonis suffragiis praetulerant, hac potissimum ratione ducti, quod fama vulgante didicerint, contagiosam luem per provincias Turcarum Imperatori subiectas late grassari, quae non modo Redemptioni longas moras & impedimenta objicere, verum etiam gravissima damna, nec minora pericula producere potuisset, cum tamen apud Tartaros nihil horum metuendum occurreret. Decretum itaque fuit, ut Pater per Poloniam in Tartariam contenderet, aut Camenecum peteret, quod praesidium ad Poloniae limites situm sub idem tempus Turcico parebat Imperio, ubi etiam paulo ante P. Michaela S. Maria primus captivorum in Polonia Redemptor semel, iterumque haud infeliciter Redemptionis negotium absolverat. Profecturo igitur in Poloniam Patri Mauro ipse quoque P. Josephus ab Angelis Commillarius Generalis sese comitem adjunxit, partim ut ex officio suo Ordinis principia in illo regno lustraret, partim etiam ut collatis consiliis captivorum saluti opportuniùs prospiceret. Explorandus nimirum prius erat status miserorum, & modus indagandus, qui in futuris Redemptionibus servari deberet; prudentis est enim omnes rerum circumstantias prius sollicitè discutere, antequam operi manus admoveatur.

Quia pellis in
Turcia.

In Poloniam
hæc instituitur
ex causa.

V. Hæc

V. Hoc propositum continuò insinuat Augustissimo LEO-
POLDO Imperatori, com meatus litteræ expetuntur (salvum
conductum vocant) quæ Cæsarea Auctoritate fidem facerent de
pientissimæ expeditionis, itinerisque causa. Imperator intelle-
cto nostrorum propositò non solum propensa voluntate eorum
precibus annuit, litterasque expediri mandavit, verum etiam de
Redemptionis studio sibi suisque gratulatus pium eorum propo-
situm majorem in modum commendavit, imò ex suo ærario in
hujus Redemptionis subsidium trecentos florenos liberalissimè
contribuit; quibus Serenissimus JOSEPHUS Romanorum &
Hungarorum Rex, Augustissimi Genitoris pietatem æmulatus,
alios ducentos addidit, & ELEONORA Augusta Mater florenos
quinque ac septuaginta submisit. Cæterum quamvis futura Re-
demptio per omnes urbis & suburbiorum Ecclesias promulgata
fuisset, & Sacri Oratores ardente dictione fidelium corda ad con-
tribuenda subsidia inflammassent, fructus tamen expectationi mi-
nimè respondit; cum alii insolitam rei novitatem sterili admi-
ratione exciperent, alii verò non putarent Patrem Redemptorem
tam citò se itineri commissurum: ait postquam ejus discessus in-
notuisset, plures pro facultatibus suis in Redemptionis pium opus
sua contulere subsidia, idque jam post Patris discessum. In arce
Prageni apud S. Benedictum, quod est Templum Patrum Cleri-
corum Regularium S. Pauli Apostoli, pridem ante adventum no-
strum instituta fuerat Sanctissimæ Trinitatis Redemptionis capti-
vorum Sodalitas, per Domum illius Præpositum Florentium Dün-
ring, quæ pro Redemptione captivorum e collectitiis eleemosy-
nis centum florenos transmisit. Omnibus proinde pecuniariis
subsidis, tum quæ P. Maurus priore anno conquiverat, tum
quæ paulò ante discessum suum consecutus fuerat, in unum col-
lectis prodierunt mille & octingenti floreni. Hæc nimirum indi-
cari oportebat, ut simul patefieret, quàm tenui sumptu grandis
& operosa expeditio suscepta sit, ac de cæteris Redemptionibus
aliquando suscipiendis prudens judicium formari possit; ut intel-
ligant omnes, quàm magna molimina paucis sumptibus, si indu-
stria accedat, perfici valeant.

VI. Illis in Poloniam abiturientibus P. Joanni a S. Augusti-
no interim ulterior Redemptionis procuratio demandata fuit, ut
si quas proximè acquisiturus esset ad eundem finem eleemosynas,
eas celeriter Leopolim in Poloniam Trapezitarum operà transmit-
teret. Septima igitur die mensis Septembris anni currentis no-
nagesimi in pervigilio videlicet Natæ Deiparæ Virginis felici fau-
stoque omine P. Josephus ab Angelis Commissarius Generalis,
cum nondum perensem Viennæ substitisset, & P. Maurus a
Conceptione, tunc solum pro Viennensi Cœnobio captivorum
designatus Redemptor Poloniam versus in viam se dederunt, nec
toto viginti dierum itinere exacto salvi & incolumes Leopolim at-
tigerunt, ubi primum Ordinis Cœnobium in illo Regno, ut re-
tulimus, non ita pridem surrexerat. Aberat tunc temporis P.
Michael a S. Maria Redemptor captivorum in Polonia, qui peracta pau-

1690.

Imperatoris
significatur ex-
positio.

Subsidia.

Tenuis Re-
demptio-
nis
facultas.

Leopolim
pergunt.

1690. paucis abhinc mensibus Cameniaci Redemptione Stanislaoviae novi coenobii fundamenta moliebatur pii Fundatoris munificentia invitatus.

In Leoninos
permutatur
pecunia.

VII. Nostri porro Leopolum delati didicerunt, aurum & argentum in Germania signatum a Tartaris, qui ejus usum nondum admiserunt, aut prorsus non recipi, aut certe non aliter, quam ejus valore multum imminuto. Aureus tunc nummus tribus duntaxat & dimidio florenis commutabatur, quod tamen pretium postea ubique terrarum in majus auctum fuit. Inde P. Mauro necessitas imponebatur omnem pecuniam in leoninos permutandi, quorum unus ea in regione quinque ac triginta nostrates grossos conficit; cum enim haec moneta inter Tartaros Turcasque sit receptissima, ad captivorum etiam Redemptionem magis idonea censebatur. Ast quoniam illo tempore etiam hujus monetæ magna erat in Regno penuria, remedium attulit Admodum Reverendus P. Bonifacius Ordinis Clericorum Regularium Theatinorum Commissarius Apostolicus & Collegii Pontificii Praepositus, qui omnem Redemptionis pecuniam currenti monetâ in Leoninos, quod desiderabatur, commutavit. Hoc negotio feliciter transactò P. Maurus, relicto Leopoli P. Josepho ab Angelis, ut ex officio coenobium visitaret, Stanislaoviam ad P. Michaëlem perrexit, initoque cum eo consilio nihil in medium adferri potuit, neque excogitari, cui securè insisterentur. Utriusque proinde visum fuit duos nuntios Turcici & Tartarici idiomatis gnaros, unum Cameniacum, alterum in Tartariam Budziakensem praemittere, qui securitatis ac salvi conductus litteras impetrarent, & praeterea patriam, conditionem & statum captivorum explorarent, eaque omnia distinctè P. Mauro referrent. Horum alter, qui Cameniacum missus fuerat, jam mense Novembris inde reversus nuntiavit, nullum ibi de gente Germanorum reperiri captivum. Alterum itaque nuntium longius profectum, & tardius reversurum praestolari oportuit.

Nuntii mittuntur in
Turciam &
Tartariam.

C A P U T II.

Amisio Belgradò alterius suboritur Redemptionis necessitas.

Alia pecunie
in subsidium
mittuntur
Redemptioni.

I. **G**Randi interea solitudine P. Joannes Viennæ Redemptionis facultates curabat, qui de minutis supelletilibus ad Redemptionem pertinentibus venditis, aliisque propria industria conquisitis eleemosynis & oblationibus supra laudatæ Sodalitatis Nobilium Crucigerarum, quæ ad decimam quartam mensis Septembris Anniversariam Exaltationis ejusdem salutiferi Ligni Solemnitatem obiverant, demum quatuor & quadraginta supra ducentos florenos Rhenenses conflavit, eosque collybisticis schedulis, ut jussus fuerat, P. Mauro in Poloniam transmissit.

II. Post paucos dies, exhaustò jam Redemptionis aerario,
Ka-

1690.

Belgradum
obsidetur &
perditur.

Kalendis videlicet Octobris non dubiâ famâ vulgatum est, Belgradum a Turcis obsidione premi, arcem atrociter verberari, & latos hostibus per mœnium ruinas patere hiatus; eo namque tempore Cæsareus in Hungaria Exercitus, ut majori periculo occurreret, totus in defendenda Transilvania occupabatur, cui Tokelius insidias struebat. Dux Croyus octavâ ejusdem mensis Octobris manè inter septimam & octavam diem horam Belgradum, cujus Præfectura ei commissa fuerat, appulit, ibidemque tria millia, ducentos, ac viginti milites propugnatores, copiosam annonam, & armamentarium rebûs necessariis copiosè instructum reperit, ut proinde animum in proposito hujus Præsidii tuendi obfirmaret, præcipuè cum videret, damna, quæ hostis per octiduum hujus obsidionis urbi intulisset, non esse admodum magni momenti, neque obsidionem propter ingruens hyemis frigus, quod Turcæ impatientissimè ferunt, ultra mensem durare posse. Unde, ut Cæsarem de statu Præsidii, per litteras edoceret, a meridie ad scribendam epistolam confedit, quam cum ferè jam perfecisset, eamque expedito nuntio Viennam mittere destinasset, circa horam quartam intellexit, in turri, quæ plumbea dicitur, immane incendium exortum, sed militari manu brevi rursus confopitum fuisse. Vix ille ab hoc terrore respiraverat, dum (ecce tibi) post exiguum temporis intervallum horribilis fragor in arce emerfit, cujus concussione urbs tota contremuit: igne siquidem in pyrii pulveris conditorium illato funestum spectaculum exortum est: saxa in altum excussa ubique circumvolitant, pulvis & fumus visum eripit, terra aëri permiscetur, ædes concidunt, propugnacula unâ cum æneis machinis subsidunt, solo æquantur mœnia, excubitores in stationibus suis vivi sepeliuntur: mille atque centum milites in ordinibus constituti, ut in omni eventu hostium invasioni obsisterent, partim petrarum & lapidum fragminibus concussi, partim discerpti pereunt. Omnis prætereà annona corrupta, & triginta millia librarum nitrati pulveris in fumum abivère. Audaciores nonnulli e Turcis, talia coram intuentes, arcem irrumpere tentaverunt, sed plerique a saxis ruentibus, aut volantibus malè accepti & contriti sunt, cæteri autem sociorum strage cautiores effecti, quòd igneos cuniculos latere suspicarentur, irruptionem distulerunt. Interim nostri tempus nacti sunt ad tutiora sese transferendi; qui cum se longiori defensionis impares, & plerosque milites extinctos cernerent, plures quàm sexcenti cum primis Ducibus barbaræ lanienæ naviculis cervices subduxerunt, & adverso flumine in Hungariam remeârunt; alii pauci nando ab infidis undis salutem fortunamque suam quærere satius duxerunt, quàm in rebus desperatis obniti. Cæteri, qui resistere præsumperunt, ab irato victore contrucidati sunt. Fama imprimis vulgaverat, ignivomam globi machinam ex hosticis castris in nitrati pulveris turrim dejectam adeò horribili stragi causam dedisse: certius alii divinârunt, qui dixerunt, a proditoribus quibusdam exteris ignem funalem nitrati pulveris conditorio admotum fuisse; nam eadem die, quâ hæc

1690. acciderant, observati sunt quidam subleſtæ fidei milites ad Turcarum caſtra transfuſiſſe, qui non pridem ad Philippoburgum ejuſſata prioris militiæ fide Cæſareis acceſſerant. Hoſtes Turcæ, qui tam nobile Præſidium nullò ferè negotiò interceperunt, præter laceros muros, & ſuper rudera proſtratos lapidum acervos (annonam ſiquidem, & cætera, quæ in Præſidio cupiditatem irritare potuiſſent, vorax flamma conſumpſit) conſecuti ſunt centum curruſia tormenta, & aliquot centenos milites Chriſtianos, quos in miſerabilem ſervitutem abſtraxerunt.

Conſultatur
de altera Bel-
gradi facien-
da Redem-
ptione.

III. His eliberandis magis neceſſaria videbatur noſtrorum opera, ſed in tam remotas plagas progreſſa Redemptio haud facile revocari valebat; ſumptus enim, qui itu, redituque expendi erant, Redemptionis peculium magnoperè accidiſſent, imò diſceſſus iſte inconstantiae aut doli ſuſpicionem inter illos populos generàſſet, ad quos nuntii miſſi jam fuerant. In hac tam calamitoſa rerum facie P. Joannes a S. Auguſtino pro tempore Redemptionis Procurator Viennæ anxius, mœſtitiæque obrutus Eminentiffimum Cardinalem Kolloniczium acceſſit, conſilium ab eodem ſolicitatus. Quærit itaque, quid agendum? quæve via? aut quò modò miſeris illis ad Belgradum ab hoſte captis ſubveniendum cenſeret? Pecuniam omnem uſque ad ultimum teruncium a P. Mauro in Tartariam deportatam fuiſſe, ab inope autem, & cum ſuis initiis adhuc colluctante conventu ne tantillum extundi poſſe, quò unus alterve ex tot captivis redimatur. Cardinalis pari mœrore conſectus, tum ex celeberrimi Præſidii jactura, cujus ante biennium & menſem unum expugnatio Chriſtianis tanto ſanguine ſteterat, tum ob miſerorum captivorum triſtiſſimam ſortem, Patrem tamen erigere & conſolari, omnem ſuam opem offerre, eumque ad ſpem in DEUM accendere cœpit, pollicitus, Divinum auxilium rebus deploratis adfuturum; ſuaſit nihilominus, urgeret pro viribus Redemptionis negotium, conferret ſtudium, imploraret ditiorum beneficentiam; neceſſarium enim eſſe, ut altera Belgradum expediatur Redemptio, quæ aſſiſtorum captivorum libertati proſpiceretur. Has inter ſollicitudines annus hujus ſæculi nonageſimus evolutus eſt feliciore principio, quàm fine. Aliquæ tamen eleemoſynæ in ipſo labentis anni exodio P. Joannis induſtriâ in futuram Belgradi Redemptionem conquiſitæ fuerunt.

C A P U T III.

1691. P. Maurus Tartariam ingreditur, ibidémque ſedecim captivos redimit.

P. Maurus
in Tartariam
iter movet.

I. SEquitur annus Redemptionis ſalutiferæ milleſimus ſexcenteſimus nonageſimus primus. Eo tempore, quo P. Joannes omnem curam & induſtriâ Viennæ exeruit, ut opem captivis Chriſtianis recenti ſervitute apud Belgradum oppreſſis un-

undecunque emendicaret; P. Maurus ineunte Januario adhuc Stanislaoviæ in Polonia hærebat, ibidemque reditum missi ab se in Tartariam nuncii anxie & avidè præstolabatur; sed cum ille ne in Februario quidem compareret, nihil ulterius cunctandum ratus statuit die septima ejusdem mensis in ipso scilicet S. P. N. JOANNIS de MATTA Sacri nostri Ordinis Fundatoris pervigilio, e sacra luce boni ominis auspiciis captans, & longioris moræ pertæsus (charitas enim urgebat illum) laborioso institutæ expeditionis itineri se committere, in Divini Numinis bonitatem, providentiâque confusus: Ut tamen pericula caveret, quæ humanitûs ei accidere poterant, cum regionum diversarum confinia transituro latrociniiis plerumque infecta loca occurrant, securitatis ergo duos in suam societatem assumpsit milites, custodes simul & duces hujus itineris futuros. Post biduum non admodum longâ viâ emensâ *Snyatinum* pervenit, quod postremum est Ruffiæ, quâ Moldaviam attingit, Præsidium. Inde vicinam ingressurus Moldaviam remissis ad propria dictis duobus militibus, *Snyatini* quatuor alios milites equestres (*Baranellos* ibi nominant) viarum probè gnaros a loci Præfecto impetravit; quos commendabat conjugum, liberorum & penatium amor: ut proinde se tutò eis credere potuerit, alioquin enim haud immeritò timendum erat, ne & ipsi custodes nulla obstricti necessitudine officium prævaricando in latrones subito transmutarentur eò nocentiores, quò erat occasio pronior, & intima saltûs solitudo, spissâque nemora ad vastum parricidii facinus patrandum, tegendumque magis opportuna.

Milites custodes assumit.

Cautela in milite custode.

II. Stabat P. Maurus jam in procinctu, ut cum suis militibus iter ingrederetur, dum, ecce tibi! adest tandem alter ille nuntius ante trimestre in Tartariam missus, & pridem jam desideratus, qui tamen re infecta & finè ullius certitudinis relatione advenit, causatus, a Moldavis sibi vetitum fuisse Tartariæ ingressum ob sinistras suspiciones, & severissimas pœnas iis propositas, qui limites transgredi præsumpissent. His tamen minimè perterritus Pater spem & fiduciam in DEUM collocavit, relictaque semitâ communi, planaque, ut insidiantium latronum tendiculas eluderet, per avia & devia, per montes, & solitudines, per inacces-
sibiles denique tesquorum saltus fugienti similior, quàm proficiscenti iter prosecutus est, donec *Bockovinum* nemus latrociniiis & frequenti cæde infame superâset, inde secundum montium crepidines viam legens ad desolatum monasterium *Sozaviza* dictum, & Præsidii titulò a paucis Polonis militibus infessum pervenit, ubi alter adhuc ex consilio Præfecti, quòd via plurimis esset erroribus obnoxia, pro itineris duce miles assumi debuit. Noctu tandem *Zolkam* (nomen est alterius monasterii a Polonis occupati, qui pulsî Schismaticis Græcorum monachis, illud in præsentis belli usum tumultuario opere munierant) feliciter tenuerunt. Hic quia non amplius tot loca, latronibus infecta occurrebant, missio concessa quatuor *Snyatensibus* militibus, unicus *Zolkenis* pridie adlectus Patrem Redemptorem *Sozavam* tutè conduxit.

Alter nuntius re infecta occurrat.

Bockovina silva.

Sozaviza.

Zolka.

Sozava.

1691. Civitas hæc ad *Seretum* amnem non inconcinna, Principum Moldaviæ quondam Sedes, ubi octodecim omninò visebantur Tempia elegantis structuræ, & alia veteris opulentia non pauca vestigia. Totum hunc tractum Rex Poloniæ non ita pridem victricibus armis occupaverat, ut Ottomanicæ Portæ vestigalem hic imperantem Dynastam in officio contineret, eique frænum injiceret, & ab inferendis damnis coerceret. Haud procul indè aberat amplissimum Armeni ritus cœnobium, quod fugatis pariter Schismaticis monachis, egestisque fossis, & superstructis aggeribus quingentis ferè sub uno Præfecto militibus tutam præbuit stationem. Loci Præfectus, etsi Lutheri sectæ addictus, mira tamen comitate, ac benevolentia, quâ major ab heterodoxo sperari vix potuisset, P. Redemptorem excepit, quicum familiariter congressus, postquam illi causam adventus sui exposuisset, cœpit de modo consultare, quò in ditiones Moldavici reguli tutò penetraret. Præfectus piò Redemptionis Instituto insigniter delectatus Patri significavit, sibi cum Moldavis arcanum intercedere tractatum, vi cuius ultro citroque admittebantur comitatus litteræ binis stipatæ militibus, ut hac ratione gentem inter utramque, Moldavos scilicet & Polonos, commercium non obstante bellorum dissidio sartum, testumque permaneret. Acceptis mox a Præfecto hujusmodi litteris P. Redemptor duobus comitatus militibus *Jassium* contendit, ubi sub idem planè tempus Moldavorum Princeps residebat; quò cum post triduum feliciter pervenisset, Præfectique litteras exhibuisset, urbem ingredi est permittus. Quem ibidem Reverendus P. Franciscus Antonius Rensius Missionarius Apostolicus ex Ordine Minorum omnibus religiosæ urbanitatis officiis hospitio excepit, eidemque post aliquot dierum intervallum conciliato procerum & aulicorum favore, apud quos gratia & auctoritate plurimum valebat, faciliorem ad Principis affatus aditum impetravit. Incredibile autem dictum est, quantâ benevolentia Princeps P. Redemptorem sit complexus, cuius etiam studia cæteri quoque aulæ proceres, quamvis Græcorum schismati addicti, atque adeò nativò odio a Latinis alieni, egregiè sunt æmulati, utpotè, qui & ipsi omni officiorum genere dictum P. Redemptorem impense excoluerunt; siquidem intellectâ causâ adventus ejus singuli certatim suos Patri obtulerunt favores, consilia, officia & patrocinia, quinimò eum frequenter ad domesticas dapes benigne adhibuerunt.

Litteras securitatis impetrat.

Jassium.

Hospes benevolè recipitur.

Princeps Moldaviæ favet Redemptioni.

III. Serio jam itaque de expediendo Redemptionis negotio agere cœperunt: ipse etiam P. Redemptor tam secundis auspiciis erectus nulli pepercit industriæ, ut res maturius ad optatum finem perduceret, cuius desideria cum Principi minimè essent obscura, nuntium confestim ad Gubernatorem Falczyni (urbs est Moldaviæ in confiniis Tartariæ) expedit, eidemque præcepit, ut ibidem Patri tutum pararet hospitium, & militem excubitorum adjungeret, qui eum in Tartariam comitaretur, datis insuper ad *Begmursam* Tartariæ Budziakenfis Prætorem literis, quas ipse Princeps in Patris favorem & commendationem conceperat.

His

His ille subsidiis munitus, additæque viæ ductore & comite Falczynum est profectus; quò delatus apud Gubernatorem urbis commodum hospitium invenit, omnemque benevolentiam expertus fuit. Gubernator, Principis sui literis præmonitus exemplo militem ad Beegmurzam ablegavit, qui commendatitiam Vainvodæ epistolam deferens postulavit, ut P. Redemptori tutè Tartariam ingredi, egredique liceret. Beegmurza his visis non solum propensa voluntate annuit, verum etiam periculis occursurus P. Redemptorem moneri iussit, ut sui Ordinis vesti talarem Turcarum tunicam, *Casian* vocant, superinduceret, ne novitas ob belli præsentis imaginem & utriusque gentis dissidia populum irritaret, aut ipse propter exterum hospitem admissum, apud Magnam Sultanum, cui regio est vètigalis, in quæstionem, crimenque vocaretur. Neque huic monito se difficilem præbuit P. Maurus, sed prudentissimum consilium amplexus gentis illius vestes assumpsit. Quamvis autem Falczynum a Beegmurzæ Prætoris residentia aliquot duntaxat horarum itinere distet, pro majori tamen securitate Pater plures sibi adlegit socios, cives nimirum, & incolas urbis Falczynensis, quorum unus gente Tartarus, alter Turca, duo præterea mercatores Armeni, & totidem Moldavi censebantur. Insuper omnem pecuniam apud ipsum Gubernatorem Falczyni deposuit, ut securius iter prosequeretur, & prædonum incursum minus expavesceret; nam ut vulgato circumfertur proverbio: *Cantabit vacuus coram latrone viator*. Plures autem socios sibi adiunxit, partim, ut haberet, qui interpretis officio fungerentur, partim, ut si Tartari iniquum aliquid in se machinarentur, id non sine diversarum gentium testibus perpetrari posset.

IV. His itaque sociis stipatus vicinam ingressus Tartariam apud civem Græcum, sectâ Schismaticum, divertit. Indè ad negotium conversus, cujus gratiâ advenerat, cœpit captivos Christianos inquirere, eorumque capita licitari. Verum ut cognovit Tartaros mancipia sua nimis aucto pretio proponere, & obfirmatis animis ne teruncium quidem de assignato trecentorum Leoninorum lytro remittere, ille fraudulentam eorum intentionem facile odoratus est, qui ex pacto in id incumbabant, ut omne inter mancipia discrimen tollerent, & æquali pretio juvenem atque senem, debilem ac sanum distraherent, quo mercimonii genere nihil iniquius excogitari potuisset. Sed cum in medio eorum se constitutum cerneret, noluit altercari cum illis, quorum malévolentissimam voluntatem ex ungue perspectam habebat: ut itaque eorum vafritiem æquali monetâ exsolveret, finxit, ac si nihil eorum, quæ ab ipsis agebantur, intelligeret, & sub prætextu Falczynum pro pecuniis redeundi, se cautè subduxit, eorumque manibus celeriter elapsus in locum tutum se recepit. Hoc erat cum vulpibus vulpinari, & cum Cretibus cretizare. Falczynum reversus Gubernatori artes Tartarorum liquido exposuit, & subdolæ gentis astutiam detexit. Significavit ei quoque, se in animum induxisse, cum ob immodicum pretium Redemptio in hoc loco perfici non potuerit, interpretem suum Smielem seu Ismaëlem

1691.

Falczynum pergit Pater.

Mutatis verbis Patri licet Tartariam ingredi.

Negotiatio Redemptionis ob fraudes Tartarorum retardatur.

Cautè se subducit Pater.

1691.

Invitatur Pa-
ter iterum a
Tartaris ad
redimendum
captivos.

Novam
Tartaris in-
jungit condi-
tionem.

Consentunt
conditioni.

Exsolvuntur
captivi.

Pretium ca-
ptivorum.

Utilis prae-
sentio.

Mulieres 4,
pregnantes.

(quæ civitas est Tartariæ ad Istri ostia exstructa) ablegare, ut de captivorum pretio cognosceret, ac educeretur; sibi namque innotuisse, eo in loco frequentius convenire Tartaros, ut suos vendant captivos mercatoribus e Turcia & Tartaria confluentibus. Hæc Patris intentio non mansit ita secreta, quin ejus notitia celeriter ad Beegmurzam Prætozem penetraret, qui cum reliquis Tartaris eam manifestasset, coeperunt & illi avaritiâ uri, & nummos aliis invidere, quos ipsi præripere poterant. Itaque nuntium ad P. Redemptorem miserunt, qui eundem denuò ad captivorum emptionem hortaretur, ac etiam invitaret, polliciti, se promptos esse ad mancipia æquiore pretio vendenda, proût ipsi quidem visum fuerit. Ad hæc respondit P. Maurus, se non abhorrire tractatus, si eorum animi taliter essent comparati; consentirent tamen in alteram conditionem: ut nimirum illi, cum quibus conventum fuerit, acceptâ syngraphâ, vel testibus de pacto pretio Falczynum captivos adducerent, ibidemque promptam lytri solutionem perciperent. Tartari hanc conditionem minimè sunt alpernati, sed eam grante etiam admisērunt. Ingressus igitur altera vice P. Redemptor in Tartariam sexdecim utriusque sexûs delegit mancipia, ac tractatus de eisdem cum diversis Tartaris celeriter & feliciter confecit, quinquaginta Leoninîs, aut si captivus floridioris fuisset ætatis & viribus pollens, nonaginta ad summum pro uno capite stipulatis. Quibus tandem Falczynum, juxta conventionem cum Tartaris initam, deductis, P. Redemptor eodem præsentē Gubernatore ac testibus aliis pro singulis captivis lytrum ex assē persolvit. Pro his sexdecim captivis expendit Pater mille centum & quadraginta novem Leoninos, quæ pecunia, si primæ licitationi assensisset, ne quinîs quidem mancipiis redimendis suffecisset. Sic clavus clavum pellit, sic ars eluditur arte, ut veteri adagiò dici solet. Hæc verò summa mille centum & quadraginta novem Leoninorum in nostra moneta bis mille & decem florenos cum quadraginta quinque cruciferis constituit; Leoninus enim, ut alibi monuimus, triginta quinque grossos nostrates pretiò exæquat.

V. Acta sunt hæc in Budcziaensi Tartaria duodecimâ mensis Maji annò currentis sæculi nonagesimò primò. Quæ si maturò judiciò trutinentur, clarè patebit, hos captivos leviorē, quò fieri poterat, pretiò libertatem assecutos fuisse. Prudentissimè itaque in hoc negotio processit P. Redemptor; nam si prima hac vice altius persolvisset pretium, omnibus futuris Redemptionibus præjudicium intulisset, nec ullus successorum ejus facillè & absque multa contentione, strepitùque minuere pretium potuisset. Redempti majore ex parte milites e Cæsareo Exercitu fuerunt, viridis plerique ætatis, & inter vigesimum octavum ac quinquagesimum annum circumscriptæ. Gente Austriaci omninò decem, duo Silesii, cæterorum unus ex Hungaria, alter ex Bohemia, tertius ex Styria, quartus demùm ex Marchionatu Brandeburgico erat oriundus. Hos inter quatuor numerabantur mulieres non sine Redemptionis fœnore uterum ferentes: illæ absque omni du-

dubio a Tartaris oppressæ conceperant, atque adeò in censu sexdecim personarum viginti animas constituebant: hinc eadem Redemptione nascituris prolibus ingenti salutis fuit, quòd etsi patre infideli ortæ cum matre tamen fideli prius sint redemptæ, quam natæ. Non noverunt patrem vernæ, immò nec videre potuerunt gravem infestumque aliàs Dominum, unâ cum captivo materni uteri ergastulò exempti jugò, quod non solum in temporale, sed multò magis in spirituale lucrum eorum cessit; omnes enim quatuor in matris utero redempti, salutari regenerationis lavacro ab originis sordibus abluti, Christianæ libertati plenissimè sunt restituti, quibus Redemptionis beneficium singulare non ad corporis modò, verum etiam ad animæ salutem mirificè profuit, servili cum suis posteris alioquin conditione in lucem prodituri, & damnablem gentis sectam amplexaturi.

1691.

Corporum & animarum Redemptione.

VI. Hæc luculentâ & præsertim spirituali prædâ lætus P. Redemptor ex residua in viaticum servata pecunia tres carros & septem equos, aliâque in longum iter necessaria comparavit, quibus redemptos commodè in patriam reduceret. Vehiculis illi in via alternatim usi fuerunt, prout nimirum lassitudo imperabat, aut suborta ex incessu pedestri debilitas exigebat, habita semper ratione prægnantium mulierum, quæ a molesto eundi labore excusatæ manebant. Hilares demùm omnes sunt profecti cum exultatione benedicentes Dominum, qui *redemit eos de manu inimici, & de regionibus congregavit eos.*

Reditus in patriam.

C A P U T IV.

Sollicitudo, impensumque studium ad redimendos captivos, qui Belgradi in servitutem inciderant.

I. **N**ostri interea Viennæ omnem sollicitudinem adhibebant, ut captivis Christianis Belgradi altera quantocyus Redemptione opitularentur. P. Joannes constitutus Redemptionis Procurator senili corpori nullam indulxit requiem, ut Optimates & opulentiores cives ad misericordiam & beneficentiam permoveret, nec non ad subsidia pauperibus in tam urgente necessitate conferenda stimulare. Inter hæc subortum murmur ora hominum latè occupaverat, quod non tantum per vulgaria capita, sed etiam apud Nobiles & Magistratus, ubi rariùs absunt assentatores, qui religiosorum hominum vitam, morèsque perversis censuris perstringunt, quotidie magis diffundebatur. Sugillabant nimirum nostram in re præcipua, & cujus gratiâ nobis facultas Viennæ cœnobium condendi fuisset concessa, negligentiam, ut ipsis quidem videbatur, ac desidiam: vociferabantur illi, ubi nunc esset Redemptionis Institutum, quod tantis hætenus laudibus extuleramus? Jactabant in nos imperitè illud tritum proverbium: *Hic Rhodus, hic Salta.* Dicebantque admirabundis similes: ut quid adhuc Belgradi detinentur captivi? Ita nimirum quædam pars

Cura redimendorum captivorum.

Obsecratio nostris constatur.

1691.

Nostris occa-
sio patientiae.

hominum argutabatur, quibus obtusior erat oculorum acies, quam ut intimum rerum statum inspicere possent. His tamen convitiis identidem lacessēbamur. Ceterum pii & innocentes Patres, cum talia audirent, ea sibi pro exercitio patientiae & augmento meritorum a DEO immissa credebant, hominum dictoria mira mansuetudine ac silentio dissimulabant, quasi nihil eorum audivissent, quae aures eorum tam ingrato strepitu quotidie verberabant. Estimabant, recte nimirum, statui religioso minimè convenire, in altercationum & iurgiorum certamina cum nobilioribus praesertim descendere, sed obfirmatō contra omnia adversa animo studebant factis & operibus imputatam nobis socordiae notam abolere, gnari nimirum, opera esse verbis longè efficaciora; cum de rebus quibusdam colloqui, idem sit, ac collidi.

Com. Harrachia nostram
innocentiam
protigit.Harrach.
apud Soc. 22.
Jul. de S. Maria
Magali.

II. Excellentissima Domina Comes Harrachia, cui res tota melius perspecta fuerat, & quam etiam nobiscum haec mordacium linguarum grando acriter impetiverat, egerrimè tulit huiusmodi insectationes: Quamvis autem & ipsa propter Ordinem nostrum saepius morficantibus verbis vapulaverit, & ut cum Petrarcha loquar, *equantes verbera linguas* crebrius pertulerit, strenuè tamen nostram causam semper tueri perrexit, & interdum etiam non sine bile imprudentes & dicaculos blaterones retudit, asserens, Patres nullius socordiae in Redemptionis officio jure insimulari posse, utpote, qui nunc eodem tempore in Tartaria captivorum Redemptioni incumberent, ad quam perficiendam unus e Patribus prius jam abivisset, quam Belgradum obsidione cinctum esset. Certum autem haberent, & indubitatum, nisi ejus discessus ante Belgradi expugnationem contigisset, eum rectā viā huc profecturum fuisse. Addebat etiam residuos Patres non vulgari sollicitudine de captivis Belgraderensibus tangi, sed nummis destitui, quibus eorum libertatem evincerent. Agerent proinde & aculeatorum verborum locō potius pecunias vicitim conferrent, pollicita, eos cito visuros, quod Patres Trinitarii nullos subterfugiant labores, nec absterreantur periculis, nec vitae discrimina metuant, quae Redemptoribus captivorum inter barbaros raro vel nunquam desunt. Verum, ut fieri solet, illi, quibus volupè erat nostris obtretdare, nullam cupiditatem praeserebant, ad novae Redemptionis expeditionem quidpiam contribuendi.

Pro captivis
ipsa elemo-
synas colligit.Liber in hunc
finem.

III. Nec his redargutionibus contenta, ut erat Mater Optima, & Sacri nostri Ordinis studiosissima, ipsa quoque vias & modos rimata est, quibus pauperum captivorum Redemptionem urgeret, & promoveret; etenim quod de tantae dignitatis & excellentiae Domina sperari vix unquam potuisset, coepit ipsa pro redimendis captivis a nobilibus personis eleemosynas corrogare, atque in hunc finem, charitatis ardore abrepta, librum confecit hac inscriptione praenotatum: *Regestum eleemosynarum pro Christianorum captivorum militum ad Belgradum Redemptione Anno 1691.* Primum in eo libro solum typicis formis executum & bicolori Ordinis Cruce insignitum fideles ad ferenda Redemptionis subsidia invitabat; cujus folii diversa exemplaria in obvios quosque disper-

tic-

tiebatur. Huic inscriptioni patrio idiomate sequentia verba, insignem pietatem spirantia, subtexit: *Quia Patribus Discalceatis Ordinis Sanctissimæ TRINITATIS innotuit, Belgradi plurimos teneri captivos, qui a Turcis miserabiliter affliguntur, quibus prædicti Patres juxta professionem suam ad imitationem Domini Nostri JESU CHRISTI, qui in mundum venit, ut nos sanguine suo pretioso redimeret, subvenire cupiunt, adeoque pro illis liberandis Belgradum proficisci volunt, ideò omnes fideles Christiani rogantur, ut suis eleemosynis in partem hujus pii operis venire velint, æterna vita præmiis pro hac sua liberalitate a Divina clementia remunerandi. Hæc rubra cerâ & Ordinis sigillò firmata visibantur.* In alterum folium Excellentissima Domina Comes propria manu, Germano pariter idiomate, scripsit, quæ sequuntur: *Rogantur omnes pii Christiani, ut tribuant eleemosynam pro pauperibus captivis. DEUS ipsis pro eadem in æternitate propitius erit: recipio universas eleemosynas, & Patres Trinitarios ex officio Ordinis eorum ablegabo ad redimendos captivos eosdem. In cujus fidem subscribo, & Sigillum meum imprimo. Johanna Lamberg Com. de Harrach.* Sequentibus in foliis ordine alphabetico scripta leguntur omnium ferè Principum, Comitum, Baronum & Nobilium utriusque sexus nomina: in latere autem annotatum conspicitur quid, sive quantum a singulis perceperit subsidii, vel eleemosynarum. Plerique tamen ne modicum (ut rebantur) quod dederant, vanæ gloriæ ventô abriperetur, vel ut secreta apud DEUM merita conservarent, datam eleemosynam inscribi noluerunt, aut sine nomine inscripserunt. Quorundam etiam nomina ipsa Excellentissima Domina Comes, ut meminerat, sua manu inscripsit: ea verò sunt universim triginta super centum quemadmodum in eodem libro hæc omnia latè etiamnum videri possunt.

IV. Hunc *Album* ipsamet produxit in Nobilium conventiculis, & lusibus tum privatis, tum publicis, in quibus illa universos tam verbis, quàm exemplis efficaciter cohortata est ad conferenda pro captivorum Redemptione subsidia, dictitans non posse opes fructuosius impendi, nec majore fœnore, aut meritò erogari, quàm si in tam exquisitum pietatis officium profundantur. Atque hac arte haud contemnendam vim pecuniarum collegit. Patres quoque diebûs solemnioribûs ad præcipuas Urbis Ecclesias stipis colligendæ gratiâ præ foribus stabant, præsertim ante januam Cathedralis Basilicæ S. Stephani, & ante ostia Parochialium Ecclesiarum, videlicet, Beatæ MARIE Virginis PP. Benedictinorum ad Scotos, & S. Michaëlis Arch-Angeli Clericorum Regularium S. Pauli Apostoli, quos Barnabitas appellant. Idem factum est ante portas aliarum præcipuarum Urbis Ecclesiarum, videlicet, Domus Professæ Societatis JESU, Patrum Minorum Conventualium, & S. Hieronymi Minorum strictioris observantiæ. Ostiatim quoque nostri mendicabant per mercatorum pergulas, Trapezitarum collegia & civium opulentiorum ædes: omnem denique adhibuerunt conatum & curam, ut ad proximam alteram Belgradi Redemptionem pro captivis militibus copiosa lytra colligerent.

Liber etiam in Nobilium conventibus producitur.

Nostri pro captivis mendicant.

1691.

P. Commissarius Generalis ex Polonia Viennam revertitur.

P. Joannem Redemptionem constituit pro captivis ad Belgradum.

V. Hæc dum ingenti fervore peraguntur, P. Josephus ab Angelis Commissarius Generalis, qui ab Autumno anni præteriti per totam hyemem usque ad hujus anni vernale tempus in Polonia commoratus fuerat, lustratis in illo regno Ordinis nostri novis domiciliis & rebus, quantum in illis primordiis fieri poterat, ac Regioni Religionique expediebat, benè constitutis Viennam Austriæ reversus est, eadem pariter ordinaturus, quæ ad Regularis vitæ stabilimentum, incrementumque Ordinis conducere viderentur. Ubi de omnibus, quæ sub idem tempus acciderant, edoctus, postquam intellexisset, quòd P. Maurus adhuc in Tartaria versaretur, nec tam citò rediturus speraretur, incongruum judicabat, si eidem ex longinquo & difficili itinere reduci, laboribusque exhausto alteram e vestigio Redemptionem injungeret. Cum verò Belgradensium captivorum necessitas moram aut dilationem non ferret, ei pro hac tantum vice in munere Redemptoris succenturiavit P. Joannem a S. Augustino. Is hoc officio auctoratus manum protinus operi admovit, collectisque pecuniis, quas undique corrogarat, invenit bis mille, sexcentos, & septuaginta florenos, quibus instructus ingrediente mense Maji, eo planè tempore, quò P. Maurus primam Redemptionem ad coronidem perduxerat, ipse, ut secundam auspicaretur, fratribus Ordinis Viennæ solemniter valedicens iter in Hungariam aggressus est, ut ex Cæsareis militibus nuper ad Belgradum captis, quotquot posset, in libertatem vindicaret. Cum autem media tantæ expeditioni longè imparia afferret, spem suam omnem & fiduciam in DEUM Omnipotentem collocare, nullique labori, aut industria, quæ cœptum opus proveheret, parcere decrevit.

CAPUT V.

Primæ Redemptionis in Urbem adventus.

P. Maurus cum redemptionis redit ex Tartaria.

Principi Moldaviæ pro beneficiis gratias rependit.

I. Superest, ut priorem Redemptionem ex Budziakeni Tartaria jamjam redeuntem comitemur, & tot votis desideratam læti excipiamus: P. Maurus, ut mense Majò Falczyni apud Moldavos lytrum pro captivis redemptis ritè persolvit, in Austriam reversurus decrevit per Poloniam, quæ venerat, licet circuitu longiore utendum esset, tritos jam calles repetere; nam brevior & compendiosior per Transilvaniam & Hungariam via, ut in rerum principiis usuvenire consuevit, ei hætenus incomperta fuerat. Cæterum antequam ulteriori itineri se committeret, Jassii prius Moldaviæ Principem, a quo, ut superius memoravi, tot favores acceperat, officiosè convenit, eidemque redemptos Christianos velut luculentos protectionis ipsius fructus exhibuit, & gratias, quas potuit maximas, persolvit, quòd sua benignitate Redemptionis successum tam strenuè promovisset. Princeps autem de suis tam benè collocatis beneficiis sibi impendiò gratulatus P. Redemptorem cum redemptis suis peramanter est complexus, ulte-

ulteriorésque pro temporis opportunitate favores pollicitus. 1691.
Præterea in præsentem necessitatem quosdam addidit ex suis militibus, qui Patrem ac redemptos per Moldaviam proficiscentes usque ad Poloniæ limites tutarentur, & ne aliquid jure desiderare possent, eis etiam gratuita liberalitate pro viatico copiosam annonam suppeditavit. Ditiones tandem Serenissimi Regis Poloniarum ingressi confiniorum Præfectos sunt obtestati, ut in locum discedentium Moldavorum Polonos milites substituerent, cum itineris ratio id postularet, ut nunc terras frequentissimis Tartarorum excursionibus obnoxias, & a latronum insidiis infames peragrarent. Acceptis itaque Polonis militibus reliquum iter per Sarmatiam feliciter sunt emensi, superatâque Silesiâ & Moraviâ salvi demum & incolumes Viennam Austriæ pervenerunt, ibidemque ingenti hominum applausu & lætitiâ, quibus simile spectaculum nunquam adhuc obtigerat, excepti fuerunt.

Alia beneficia
Principis
Moldaviæ.

Moldavis mi-
litibus succe-
dunt Poloni.

Viennam ve-
niunt.

Solemnis Pro-
cessio.

II. Antiquo more in sacro Ordine nostro receptum est, ut sub adventum alicujus Redemptionis solemnibus supplicatio in gratiarum actionem pro felici ejusdem successu instituatur. Idipsum quoque in hac occasione observare placuit. Decima proinde mensis Junii splendida Processio e nostro Cœnobio ad Cathedralē S. Stephani Proto-Martyris Basilicam hoc ordine prodit: Illustrissimus Dominus Aloysius Thomas comes ab Harrach, ac Hæres Excellentissimi nostri Comitis candidum Redemptionis vexillum prætulit, cujus utrinque latus stipabant Comites Wallensteinus & Auersbergius, ut in Hispania id a Magnatibus fieri solet, quæ tamen consuetudo, postquam aliquamdiu apud nos in Germania retenta fuisset, brevi postea rursus expiravit. Vexillum sequebantur redempti, Sacri Ordinis nostri Scapulari, ut vocant, in pectore ornati: hos Musicorum chorus excipiebat, festivo tubarum tympanorumque clangore aëra demulcens: tubicinum vestigia premebant diversi statûs & conditionis homines bini & bini incedentes. Ponē illos præfulgebat crux nostri Monasterii totum cœnobitarum agmen post se trahens. Pompam hanc Religiosam claudebat magna promiscuæ plebis multitudo. In Cathedrali Templo post devotas gratiarum actiones, consuetasque preces DEO persolutas summa omnes animorum exultatione & admiratione ad proprios lares reversi fuerunt. Hunc finem habuit prima in Germania captivorum Redemptio ad majorem Sanctissimæ TRINITATIS Honorem & Gloriam. Faxit DEUS ad plurimum quoque animarum salutem.

III. Demum in patenti folio ad reliquorum notitiam nomina, ætas, patria, sexus, status & lytrum redemptorum triplici idiomate, Latino nimirum, Teutonicô & Hispanô formis typicis descripta, & veluti Redemptionis primitiæ Excellentissimo Domino Ferdinando Bonaventuræ Comiti Harrachio, ejusque Lectissimæ Conjugi Joannæ e Comitibus de Lamberg singularibus fautoribus nostris reverenti cultu consecrata fuerunt. Dedicationem harum tabularum P. Josephus ab Angelis per Germaniam & Poloniam Commissarius Generalis non sinē ingenii

Typis in ta-
bella publica
tur Redem-
ptio.

Dedicatur
Comitibus
ab Harrach,

1691. laude concepit, in qua, ut gratitudinem nostram toti terrarum orbi redderet testatissimam, disertis verbis edixit, cum nec centum nobis linguae, oraque centum sufficiant, quibus nostram observantiam erga Illustrissimam Domum aptè exprimeremus, se tamen ob tres illas plumas, quae Gentilitia signa Harrachianae Familiae exornant, a tribus duntaxat linguis subsidium mutuasse, ut earum opera quaecunque hostimentum pro tot acceptis beneficiis Nobilissimae Stirpi referret. Addidit deinde eorundem benevolentiam jam ab illo tempore, quò Comes apud CAROLUM II. Hispaniae Regem Caesaris nomine Legatione functus est, indefessò studio collimasse ad Sanctissimae TRINITATIS Gloriam, Familiaeque nostrae Trinitariae exaltationem, & fortunatissimam captivorum libertatem, dictosque captivos nunc tandem, postquam diu sed incassum haecenus ex infidelium ergastulis continuo suspirantes clamitassent: *Converte Domine captivitatem nostram, sicut torrens in Austro*, ad oras Austriacas ipsorum Comitum ope, ac patrociniò secundis pervenisse auspiciis. Hos namque captivos, qui *euntes ibant, & flebant ad miseram videlicet servitutem*, nunc libertatem consecutos *venientes venire cum exultatione*. Idipsum asseruit Felicissimum omen a nomine Comitum HARRACH desumptum praefagisse, utpote quod in litera H, quae est aspirationis nota, incipit, desinitque, atque adeò suspiria & lamenta captivorum haud obscure exprimit. Subjunxit deinde: sicut nomen istud compeditorum luctifonos gemitus & singultus indicaverat, ita nunc idipsum eorundem libertatem & praesentem incolumitatem significare: Gentilitiis verò tribus illis Plumis, quibus Harrachiorum Comitum insignia ornantur, Redemptores Trinitarios ad barbara usque Regna & ad imas ibidem ergastulorum latebras provolantes denotari dixit. Postremò Scutum Excellentissimae Dominae Conjugis, scalam ex Scaligerorum, & canes ex Lambergiorum Comitum familiis retinens adumbrare mysticam illam scalam & ascendentes ac descendentes Angelos; nec non fidelitatem Nobilissimae Stirpis erga suos Principes per Canes symbolicè depictos exhibere. Quae Pater Iosephus non minùs eleganter, quàm argutè ad exprimendam devinctissimam gratitudinem nostram in illa Redemptionis tabella delineavit.

Psalm. 126.
v. 4.

Ibidem v. 6.

C A P U T VI.

Secundae Redemptionis ad Belgradum difficilis negotiatio, quae memorabili ad Salankamenum praelio & Turcarum clade difficilior evadit.

Redemptio-
nis negotia-
tio.

I. **A**litera, quae eodem tempore sub manibus erat ad Belgradum Redemptio, suos quoque nata est labores, impedimenta & remoras. Prima cura fuit P. Joanni a S. Augustino, ut Bel-

Belgradi cum Turcis de captivorum pretio liberè ac rationabiliter transigeret: qua de causa utprimùm Petri Varadinum pervenit, Belgradum ad ejusdem castri gubernatorem nuncium expedit, qui eidem adventus sui causam significaret, velle se nimirum aliquos pretio Christianos captivos coëmere, adeoque litteras salvi conductus esse necessarias, quatenus in aliena terra securè versari, suæque expeditionis negotia tractare posset. Turcæ, qui ferè omnes lucris avidè inhiant, ab initio quidem haud difficulter assensu sunt: sed cùm eis deinde suspicio successisset, ne fortassis sub specioso Redemptionis titulo astutus aliquis explorator subreperet, qui res eorum & apparatus militares ad Archi-Strategum Cæsarei Exercitus perscriberet, tantò majore eorum detrimento, quantò ferventiùs illi novum cum Christianis prælium urgebant, datam licentiam revocârunt, omnemque accedendi spem P. Redemptori ademerunt; nam cùm se ad ineundam pugnam magnis animis pararent, verebantur, ne admissio homine extero consilia eorum proderentur. Difficile dictu est, quanti mortis causa bono Patri hæc inexpectata repulsa fuerit, qui cùm totus charitatis ignibus flagraret, atque adeò miseris captivis quàm celerrimè succurrere desideraret, nihil tristius sibi accidere posse putavit, quàm tali frustratione ab executione adeò sancti operis arceri.

1691.

Turcæ negant
ingressum,
cui prius as-
senserant.

II. Anxiè præstolanti, & vias omnes rimanti, quibus ad præfixum sibi scopum perveniret, spem fecit tandem eò pertingendi appropinquantis quotidie magis Cæsarei Exercitus potentia. Postquam autem nostræ Legiones ad Salankamenum (tenue id est Sclavoniæ oppidum circa Danubii ripas, & haud procul Belgrado situm) castra metatæ fuissent, P. Joannes eisdem se adjunxit, & reliquam æstatem sub pellibus exegit, in omnem interim Redemptionis conficiendæ occasionem intentus. Ad decimam nonam mensis Augusti utrumque inter Exercitum exarsit cruentissimum prælium, quò inchoatò P. Redemptor in vicinum se recepit colliculum pro Cæsaris victoria DEUM Exercituum exoraturus. Ibidem in genua provolutus, & subinde in pedes erectus elatò CHRISTI Crucifixi parvò simulacrò Cæsareis armis benedixit: barbaris autem hostibus contentissimà, qua potuit, voce, spiritûque maledixit, ac sinè intermissione inter horrifonos ænearum machinarum ex utraque parte reboantium fragores, concurrentium armorum ferales strepitus, densumque nitrati pulveris fumum ardenti devotione Psalmum septuagesimum octavum, qui incipit: *DEUS venerunt gentes in hereditatem tuam, polluerunt Templum sanctum tuum*, ad finem usque non semel decantavit; donec tandem cæsis, profligatis, & ad internecionem deletis Turcarum copiis Germanorum Exercitui plena, consummatâque victoria cessisset.

Præstolatus
Cæsaris Ex-
ercitus.

Conflictus ad
Salankame-
num.

Patris precæ.

Psal. 78.

Victoria.

III. Depugnatum hîc fuit tanta utrinque animorum contentione, quanta vix unquam aliàs toto hujus Turcici belli tempore. Et imprimis quidem, cùm hostis loci opportunitate fretus, ac munitissimis præterea castris vallatus, Germanorum acies

Fusor hujus
conflictus de-
scriptio.

1691. ignivomis tormentis impunè lacefferet, & interdum totos etiam ordines discerperet, res nostræ ab exitio non multum aberant: incredibili namque ante pugnam velocitate Ottomanicæ phalanges, numero nostris multo superiores, Cæsareum Exercitum itinere anteverterant, & montis cacumina ingenti suorum præsidio jam occupaverant: nostri verò per inferiorem vallem inter angustias conclusi, & veluti indagine deprehenso extremo verlabantur in periculo omnem amittendi annonam, quod si evenisset eis, aut sicca morte occumbendum, aut certè quibûsvis etiam pactis vita redimenda fuisset. Inseffum pariter collem barbari fossis & vallibus ita muniverant, ut non castra, sed urbem figere viderentur; ut proinde multi non solum de victoria, verum etiam de fuga quòque crederent esse conclamatum. Cæterum strenuissimus Princeps Ludovicus Badensis, supremus Cæsarei Exercitus Polemarchus, ne Laureatæ hucusque Christianorum cohortes tanto dedecore afficerentur, perfecit tandem, ut agmen Dinnevaldicum, quod a cætero exercitu separatum Turcis a tergo insidiabatur, densissima virgulta perrumperet, & opportuno adhuc tempore Odrysiæ castra ex alia parte invaderet. Quò factò vita, spiritusque Cæsareis copiis redivit, quæ redintegratà pugna ingenti furore, rabieque in obstitentes Turcas grassatæ eorum aggeres uno impetu perfregerunt, valla transcenderunt, & effusa missilium ignium grandine hosticas acies adeò perculerunt, ut exemplò in apertam fugam sese conjecerint; quamvis ne in fuga quidem salutem invenerint, aliis a rapidi Danubii vorticibus haustis, aliis ab insequenti levioris armaturæ milite immanissimè trucidatis. Et ut Iliadem in nuce complectar; Turcæ tantà ferocia in hoc loco a Germanis, priore sua clade exulceratis, concisi fuerunt, quantam, qui oculis non subiecit, mente omninò concipere non potest. Perière in hoc conflictu una cum Supremo Duce Vezirio hostium viginti quinque millia, præter illos, qui a præterfluente Danubio absorpti madidas animas in orcum transmiserunt. Inde nostri ad legendas manubias conversi reperere centum quinquaginta quatuor tormenta ænea, & tredecim caudas equinas, bellicorum Magistratuum insignia, plurima quoque aureis filis picta vexilla, omnia tentoria cum annona, cæteroque commeatu universo.

Post victoriâ
difficiliore
facta Redem-
ptio.

IV. Partâ hæc tam insigni omnibusque sæculis memorandâ victoriâ P. Joannes sese rursus victrici Exercitui aggregavit, & in Cæsareis castris tantisper dimoratus ad finem suæ expeditionis anhelavit. Et ille quidem in omnes se partes versabat, ut vota sua in effectum deduceret, sed irritò prorsus conatu; vanum siquidem videbatur sperare, Turcas nuperna clade impendiò exacerbatos, quidquam concessuros, quod promovendæ captivorum libertati obstetricaretur. Eadem hæc strages accessum Belgradensem reddebat difficiliorem, Turcasque vindictæ desiderio inflammatos magis etiam adversus Christianos captivos exasperabat. Ineunte Autumno Cæsaris Exercitus recreandis corporibus in hibernas Rationes paulatim dilapsus est: Pater verò cum ei spes nulla
afful-

afflueret hosticam tellurem ingrediendi, Segedinum concessit, quod est ad marginem præterfluentis Tibisci præmunitum oppidum, æquali distantia Belgradò & Temesiâ sejunctum; eò consilio, ut ibi Turcica mancipia a Cæsareis militibus conquireret, vel pretiò coëmeret, & ea postmodum pro Christianis captivis Belgradi aut Temesiæ permutaret. Molestæ sanè difficilisque negotiatio, nec nisi grandî temporis dispendiò perficienda, tum ob innumeros stellionatus, qui in hujusmodi emptionibus & permutationibus intercedere solent, tum ob periculum ipsa Turcica mancipia brevî amittendi, cum non facilè divinari valeat, an non aliquis eorum agnita Christianæ Fidei veritate impium Mahometis dogma esset execraturus, & Catholicæ Ecclesiæ accessurus, quem deinceps permutare minimè liceret. Explorandum præterea erat, quânam Turcicorum mancipiorum in terra sua consanguineos, aut amicos haberent opulentos, & quânam Christianum pro Turca commutare possent, aut vellent, ac denique quibus facultatibus essent instructi. Omnes istæ, ut rationabilis foret commutatio, attendendæ fuerant conditiones, quibus legitimè perspectis constaret emptionis & permutationis contractus, res quidem multis subiecta erroribus, & non unâ utrinque conjuncta cum doli suspicione. Præterea si meditata commutatio non succederet, quid ageret ille cum Turcico mancipio? cum talis merx inter Christianos haud facilè emptorem inveniat; nulla enim inter nostros viget hujuscemodi servitus. Quis itaque pecuniam suam pro tribolari aliquo Turca expenderet? præcipuè cum satis constet, hanc hominum faciem inertie & rapacitati studere, clandestinam semper fugam meditari, ac denique sordidissimis moribus horre: ut proinde Redemptionis facultates tam gravibus periculis minimè sint exponendæ. Verùm de his me satis dixisse autumo. Quis tandem fuerit hujus secundæ Redemptionis exitus, annò sequenti, quò plenè maturuit, velut in loco proprio exponemus.

1691.

Segedinum se recipit Paten.

Difficultas in emendis Turcicis mancipiis, iisque pro Christianis commutandis.

C A P U T VII.

Temporis & rerum status domi forisque.

I. **H**oc eodem, in quem commentamur, annò sæculi hujus primò & nonagesimò Kalendis Februarii extremum clausit diem ALEXANDER VIII. Pontifex Maximus, cum sedisset annò unò, tribus mensibus, & diebus viginti quatuor, cui ad xvi. Kalendas Augusti Purpuratorum Patrum suffragiò legitimè successus est Antonius Cardinalis Pignatellus Neapolitanus, INNOCENTIUS XII. compellatus, Pontifex, si Ecclesiastici Principis dotes spectentur, quâ liberalitate erga inopes, quâ potentissimi Nepotismi abdicatione, cui caro & sanguis non revelavit, clarâ Nominis Famâ nulli suorum Antecessorum secundus.

Obitus ALEXANDRI VIII. Pontif. & electio INNOCENTII XII.

Matth. cap. 16. v. 17.

II. Interim funestò, ac minimè ambiguo nunciò vulgatur, Hungariam, eidemque vicinam Croatiam pestilenti lue ex Turcarum

Pestis in suis initiis supputatur.

1691. Regionibus orta (hòc enim morbò gentes istæ perpetim constanter) miserè vexari, nec paucos ejus virulentia contabuisse, quò malò nostris initiis, & in illud regnum expeditionibus ingens ponebatur obstaculum. Ne autem contagio, ut fieri solet, latius serperet, Pesthinò exclusi fuerunt omnes, quotquot cis, aut trans Danubium advenerant. Insuper ad Austriæ limites constituti sunt Præfecti, qui advenis invigilarent, & suspectos procul arcerent. His tamen nihil obstantibus, quorundam fortè incuria tres propè Viennam viculi eòdem incendiò afflati fuerunt, quamvis ignotum maneat, quomodò lues ad eos penetraverit. Quinimò undecimâ Septembris quidam Budà veniens urbem irrepfit, secumque contagiosum morbum attulit: periculi magnitudine attoniti Viennenses grandi sollicitudine cœperunt remedia circumspicere, quibus exitialem infirmitatem e suo gremio expellerent. Continuo itaque coguntur sanitatis consilia, discutitur natura epidemici mali, eidemque profligando idonea pharmaca, & antidota conficiuntur. Demum observatum est, ab undecima Septembris usque ad quartam & vigesimam Decembris intra urbem novem, in suburbiis verò tredecim, & denique in tribus propè Viennam oppidis viginti quinque, universim septem ac quadraginta numero personas hòc malò correptas fuisse, e quorum numero sex nigris pustulis scatebant, alii simul etiam malignis febribus æstuabant, alii autem, quadraginta circiter fuisse dicuntur, anthraces in corpore gerebant. Hoc malum sex & triginta personas e medio sustulit, cæteri verò undecim efficacissimis alexipharmacis haustum virus evomuerunt. Octoginta prætereà ob suspicionem ejusdem morbi a reliquorum convictu segregati, & nonaginta alii ob eandem morbi causam propriis domiciliis arctè inclusi incolumes evaserunt. His ita sapienter dispositis malum Divinâ opitulante gratiâ in ipsa radice suffocatum fuit, urbs verò pristinam recuperavit commerciorum securitatem.

Tertia disponitur Redemptio.

III. Inter hæc P. Maurus captivorum Redemptor prima jam confecta Redemptione, dum secunda nunc per P. Joannem in Hungaria urgetur, tertiæ manum admoveere cœpit. Hanc ut celerius inchoaret, indefessa sollicitudine media conquirit, quibus pia sua desideria proveheret. Dissolutis in prima Redemptione contractis nominibus, venundatis quoque curribus & equis, quos e Tartaria nuper ad usum captivorum redemptorum adduxerat, aliquam inde pecuniam conflagit, eamque propriis & quotidianis industriis, quantum fieri poterat, augere studuit. Atque in hunc finem arcam diversarum clavium, ut Ordinis nostri Statuta imperant, fabricari jussit, quatenus Redemptionis peculium in eadem deinceps asservaretur. Peculiarem quoque librum comparavit, in quo eleemosynas annotavit, quas a piorum liberalitate corrogaverat, ut pro recepta Sacræ Religionis nostræ consuetudine, tantò expeditius de illis suo tempore rationem reddere valeret.

Constitutum est. l. 5. l. 1. n. 7.

Situs domus Viennensis alia coempta domo protenditur.

IV. Quamvis autem præcipuæ curæ nostræ ad Redemptionem captivorum, veluti primum & potissimum Ordinis Institutum diri-

dirigerentur, faventibus tamen Superis Domus Viennensis structura surgebat in dies magis, & ad fastigium properabat, tantam brevi tempore amplitudinem adepta, ut plus quam viginti Religiosis commodum hospitium, fidamque stationem præberet. Néque hic stetit Divinæ Benedictionis largitas, sed adjecit nobis tantas opes, quibus contiguam insuper domum, quæ nobis non unum impedimentum objecerat, unâ cum adjuncto horto emere, eamque paratâ pecuniâ a civicis oneribus redimere potuimus: Unde factum est, ut situs noster tum ex nuperna Augustissimi Cæsaris donatione, tum ex recenter coemptæ domus accessione, cujus vicinia religiosæ modestiæ, & professæ rerum mundanarum fugæ haud parvum discrimen minitabatur, formidinemque plurium aliarum molestiarum injiciebat, e tribus lateribus æquali spatio a se invicem disjunctis procurrens, & in latam planitiem se diffundens multò amplior evaderet, quò nihil spirituali mentis tranquillitati conservandæ utilius excogitari, aut desiderari potuit.

V. Hanc in uberem messem novi quoque ex Hispania denuo advenerunt operarii: decimâ septimâ videlicet mensis Julii P. Martinus ab Ascensione, eo fine, ut tyrones Viennæ institueret: verum cum non multò post in Polonia ejus industria desideraretur, & P. Josephus a Jesu Maria quartâ Octobris hóc eodem annò Viennam attigisset, huic commissa fuit tyronum institutio, ille verò in Poloniam, quò vocabatur, migravit, ubi Philosophiam & Theologiam Fratribus legit; Superioris munere subinde functus, Leopoli extra mœnia annò sæculi hujus sextò & nonagesimò cœnobium ad S. Nicolai templum condidit, & post triennium Cameniaci in Præsidio non ita pridem a Turcis recepto pro Patribus Polonis alterum Ordinis conventum instituit. Postliminiò ad nos reversus non minore diligentia in nostris regionibus laboravit, semel Ministri Viennensis, & quinquies Commissarii Generalis munere perfunctus, ut suis in annis commemorabimus.

Ex Hispania
rursus Patres
adveniunt.

VI. Hóc eodem annò labentis sæculi primò & nonagesimò Excell. Domina Joanna Comes Harrachia, nostra plurimis titulis Mater, ut sempiternam sui, suæque Familiæ in Ecclesia nostra Viennensi Memoriam relinqueret, quotidianam cum perpetuo censu, sive stipendio Sacrificii Liturgiam fundavit, a Generali Definitorio nostro die decimâ septimâ Septembris hóc eodem annò admissam; absque hujus enim Senatûs facultate apud nos perpetuæ obligationes cœnobiis induci nequeunt. Equidem jam prius per aliquot annos in domestico ejus Sacello Sacrum Missæ Officium quotidie celebraveramus, nova tamen hujus foundationis obligatione devincti promissimus, nos idipsum semper præstituros, quâmdiu Sua Excellentia in carne mortali superstes foret. Ad extremum tandem annò millesimò septingentesimò nonò eadem Foundationis memoria novo contractu, auctoque stipendiò in perpetuum translata est ad ejusdem Nobilissimæ Stirpis Viennæ domesticum Sacellum in honorem Magnæ DEI Matris Virginis

D. Com. Harrachia
quotidianam dotat
Missam.

1691. **MARIÆ** sub titulo finè labe peccati originalis conceptæ elegantî schemate variisque marmoribûs constructum. De omnibus autem istis extant legitima documenta in Archivo nostri Viennensis cœnobii, ubi asservantur ad successorum instructionem.

Viennæ flu-
dium littera-
rum.

Earum utili-
tas.

Seneca ad Lu-
cillum.

Constitut. cap.
36. §. 5. n. 1.

Psal. 110.

Eamem, in
Paneg. pro ve-
nerabilis. Schol.
cap. 8.

Ordinis Cæ-
rimoniale in
Latinum idio-
ma transla-
tum typis da-
tur.

VII. Quoniam verò ad promovendam DEI Gloriam bonæ litteræ plurimum conducunt; Virtus enim & Sapientia in singulis quidem benè constitutis Religionibus, præcipuè tamen in illis, quæ ex professo non sibi solum, sed etiam proximorum salutis vacant, sunt quasi duo oculi, vel si mavis, luminaria, finè quibus Religio corpus est obscurum, & sæpe multa errorum caligine inquinatur, ut disertissimus Seneca apertissimè testatur, quando ad Lucillum de usu litterarum scribit: *Litteræ formant animum & fabricant, vitam disponunt, actiones regunt, agenda & omittenda demonstrant, sedent ad gubernacula, & per ancipitia fluctuum dirigunt cursum.* Ideò ut recentes plantulæ, per vitam spiritualem Sacro Ordini nostro insitæ, gravioribûs disciplinâs erudirentur, earumque adminiculò in viros aliquando perfectos excreverent, P. Michaël ab Assumptione ex officio delectus est, qui eisdem Philosophiam prælegeret. Hic itaque a Dialecticis institutionibus more majorum exorsus litteras cum virtute ita temperavit, ut quotidiani in studiis progressus virtutum incremento nihil officerent, & litterariæ exercitationes tepori in vita spirituali asylum omne negarent. Id sanè Ordinis nostri statuta severissimis verbis inculcant. Scilicet ut Rex Prophetarum verissimè dixit: *Initium Sapientiæ timor Domini.* Eadem mens fuit Doctissimo Eaménio, qui in sua panegyri literas appellat *omnium fundamenta virtutum.*

VIII. Porrò cùm hucusque Sacra nostra Discalceata Familia nullum præter Romanum in Italia & Septensem in Africa conventum extra Hispaniam habuisset, ipsi quoque cæremoniarum libri & Ecclesiasticorum Rituum codices Castellano duntaxat legebantur idiomate, quò solò hæc cœnobia plerumque utebantur; nunc autem eâ in exteris Nationes Numinis favore propagatâ necessitas emerfit eisdem libros in Latialem, utpote omnibus gentibus in toto Christiano orbe communem sermonem, transferendi. Primas curarum partes sibi vendicavit illud volumen, quod ab Ordinis cæremoniis, quas in se complectitur, vulgatò vocabulò *Cærimoniale* dicitur, & jam tunc Latinis verbis descriptum habebatur. Cujus rei notitia cùm ad nostrum P. Petrum a S. Michaële Majorem ac Generalem Ministrum pervenisset, Kalendis Decembris anni labentis de consensu nostri Definitorii publicò rescriptò mandavit P. Iosepho ab Angelis per Germaniam & Poloniam ejus vices gerenti, ut Ordinis Cærimoniale denuò recognitum, approbatum, correctum, & ad normam Romani Cærimonialis aliarumque Declarationum a Sacra Rituum Congregatione recenter sancitarum elaboratum, aliis requisitis facultatibûs obtentis Latiali sermone typis subjiceret; quatenus pro Patribus & Fratribus Germanis & Polonis, ut Rescriptum sonat, *Divinâ favente Gratiâ numero sufficienti accrescentibus in sacris & politicis cæremoniis secundum Sa-*

Sacra nostræ Religionis usum imbuendis opus est. Obsecrat demum in eadem epistola universos prædictos Patres & Fratres amore paterno in Domino, ut omnes & singulas cæremonias maxima attentione & aviditate legere, recolere & addiscere studeant, quatenus in minimis instructi, quæ tamen in Divinis oculis magnum pondus habent, majora pro ingenti animarum suarum fructu & emolumento queant observare. Datæ Madriti die & annò memoratò, manu propria subscriptis, & Signò sui Officii munitis, nec non Secretarii manu firmatis & expeditis. Quibus præsentem annum absolvimus, cætera juxta rerum ordinem profecuturi.

1691.

CAPUT VIII.

Ad tertiam proximè Redemptionem disponuntur media. Pars Viennensis Cænobii nostri perficitur, & inhabitatur. Summi Pontificis Indultu quedam dispensantur impedimenta circa tyrones ad Ordinis professionem recipiendos.

I. **S**uccedit annus reparatæ salutis millesimus sexcentessimus nonagesimus secundus, qui Orbi Christiano Jubilæum attulit ex dispensatione ac Indultu INNOCENTII XII. circa finem prioris anni ad Apostolicam Cathedram evecti. Et ille quidem superiore jam anno referatis Ecclesiæ thesauris hanc gratiam veteri Romanorum Pontificum more Christicolis concesserat, ea tamen in Austria non prius promulgata fuit, quàm in principio hujus anni. Omnes itaque admoniti sunt, ut per injuncta pietatis opera tantum beneficium promereri studerent, & præcipuè *eleemosynis peccata redimerent.* Unde factum fuit, ut plures pro Redemptione captivorum largas eleemosynas certatim conferrent, firmissimè persuasi, se tantò certius a nexibus peccatorum suorum absolvendos, quantò munificentius ipsi Christianis captivis succurrerint, eosque a vinculis immanissimæ servitutis suis facultatibus eripuerint. Hac profusa multorum liberalitate erecti Patres spem conceperunt tertiam Redemptionem quantocyùs inchoandi, atque in hunc finem Ecclesias inter se partiti ante fores earum festis præsertim diebus constiterunt, stipemque pro redimendis captivis suppliciter efflagitarunt. Præterea in parietibus templorum, teloniorum & publicarum officinarum capsellas, eleemosynis corrogandis deputatas, affixerunt, ut devoti ubivis locorum occasionem invenirent suam erga DEUM & proximos charitatem demonstrandi. Erant tamen nonnulli, qui ad maturandum Redemptionis successum secreta subsidia transmitterent, ea ducti intentione, ut eorum liberalitas extra hominum conscientiam posita soli DEO pateret, & idcirco magis etiam placeret.

II. Successit deinde aliud haud contemnendum commodum; pestis enim, quæ jam suo terrore omnia late compleverat, atque

1692.

Universale
Jubilæum
propter electum Pontificem.

Danielis cap.
2, v. 8.

Pro tertia Redemptione
ubique eleemosynæ colliguntur.

Regiones a
peste libera
publicantur.

E e

tre-

1692.

trepidanti Austriæ foedam depopulationem minitata fuerat, ultrò conquevit, & in dissitas oras se proripiens Cæsareas ditiones ab omni metu absolvit. Hoc sicut universim toti Reipublicæ mirificè profuit, ita quoque Redemptionis negotia egregiè adjuvit, quæ alia ratione exerceri minimè valent, quàm diversarum Provinciarum peragratiōe, quarum aditum hujus mali timor haftenus obstruxerat, eumque rursus suo discessu nunc aperuerat. III. siquidem Nonas Februarii Excelſi Regiminis Decretò per urbem voce præconis publicatum fuit, DEI benignitate minitantis pestiferæ contagionis malum desisse, atque adeò sublato epidemicæ luis metu & suspiciōe cuivis integrum esse ultrò citroque commearè, & commercia sua liberè ubique exercere.

Pars cœnobii
nostri encœ-
niasum.

III. Viennensis quoque nostri cœnobii ædificium non modica sensit incrementa; perfecta siquidem operis parte jam pro usu Religiosorum prostabat culina & cœnaculum, ac præterea etiam viginti cellæ, quæ tota hac hyeme accensis fornacibus calefactæ exsiccataeque fuerunt, ne noxius calcis odor futurorum inquilinorum valetudini incommodaret. VI. Idus Februarii in festo videlicet S. P. N. JOANNIS de MATTA Patriarchæ & Fundatoris nostri, quod hōc annò in feriam sextam inciderat, Excellentissimus Marchio Burgomainsius Catholicæ Majestatis ad Curiam Cæsaream Orator ad augendam hujus festi solemnitatem singulari affectu & benevolentia jussit in novo novi cœnobii nostri triclinio magnificentissimum parari convivium regalibus planè dapibus instructum, ut talibus encœniis locum initiaret. Ad hoc ille invitaverat primos, ac præcipuos Ordinis Benefactores, idque istò potissimum consilio, ut eosdem ad continuandam erga nos beneficentiam suaviter alliceret, donec & novum pariter Templum, & reliqua cœnobii fabrica perficeretur. Comparuere autem præter Eminentissimum Cardinalem Kolloniczium Celsissimus quoque Princeps Episcopus Viennensis, Excellentissimus Comes Harrachius, aliique complures primi Ordinis Magnates, ipso Excellentissimo Oratore munus Architriclini administrante. Nobilissimos hos convivas universim videre erat ingenti gaudiò, ac hilaritate delibutos, quòd cernerent adeò brevi temporis decursu tam nobilem magnamque fabricam surrexisse, quam illi deinde per otium attentè lustrabant, omniæque hypocausta perambulantes Architecti industriam majorem in modum commendabant. Sequenti Martiò sub ipsum Veris ingressum, id est, in festo S. Benedicti Abbatis, cum præviis experimentis satis jam compertum esset, novam cœnobii structuram tutò inhabitari posse, Religiosi nostri ad novas has cellas incolendas commigrarunt, veteri domicilio pro communibus domus officinis deputatò.

Circa admittendos ad Ordinis Professionem impedimenta remouentur.

IV. Ex his angustiis eluctati laxius jam spatium nacti sumus, pluribusque in nostram sodalitatem admittendis locus vacabat; frequenter siquidem accedebant nonnulli singulatis ingenii atque spei adolescentes, qui votis omnibus gremio Ordinis nostri inscribi desiderabant. Quamvis autem istis juxta Decretum

no.

nostri Definitorii superius recitatum minimè obstitisset, si fortassis aliquibus impedimentis, quæ nostræ Constitutiones expriment, ubi de personis ad votorum sacramenta recipiendis tractant, obnoxii fuissent, nihilominus tamen, ut omne dubium tolleretur, & Professio ab hujuscemodi hominibus facta majorem firmitatem fortiretur, Sacra Congregatio, in qua Romæ Episcoporum ac Regularium causæ deciduntur, ad instantiam nostri Procuratoris Generalis in Curia Romana P. Petri a Jesu præfatum Decretum Apostolico Diplomate confirmandum censuit, in quo Summus Pontifex nostrarum Constitutionum severitatem sequenti formâ mitigavit:

1692.

INNOCENTIUS PAPA XII.

Ad futuram rei memoriam.

EXponi Nobis nuper fecit dilectus Filius Petrus a Jesu Procurator Generalis Congregationis Hispaniæ Fratrum Discalceatorum Ordinis Sanctissimæ Trinitatis Redemptionis captivorum, quod in Constitutionibus dictæ Congregationis a Felicis Recordationis Clemente Papa X. Prædecessore Nostro per quasdam suas in simili forma Brevis die prima Julii M. DC. LXXVI. expeditas Literas in forma specifica confirmatas cap. XLII. §. 2. ubi agitur de Personis ad habitum per Fratres ejusdem Congregationis gestari solitum non admit- tendis, inter cætera disponitur hoc verborum tenore: *Nec etiam admittatur neophytus, nec qui descenderit per lineam rectam (in quolibet gradu) a Judeis, Hereticis, Mauris, vel Mauriscis, nec ullus cujus prædecessores per lineam etiam rectam, ac in quolibet gradu ob hæresis vel Judaismi, vel sectæ Mahometanæ crimina puniti fuerunt ab hæreticæ pravitatis Inquisitoribus. Quod si aliquis ex dictis in hac Constitutione celans aliquod in præ- narratis impedimentis, Professionem fecerit apud nos, statim ac de- tegatur tale impedimentum, ejiciatur, quia Religio non præstat suum consensum ad talem professionem. Quapropter omnes in pu- blico coram communitate moneantur antè receptionem habitus, & etiam antè Professionem, quod si habent aliquod ex impedimentis in hoc numero enarratis, Professio (etiamsi fiat) invalida & nulla est, quamvis plurimis annis in Religione sint. Cum autem, si- cut eadem expeditio subungebat, præinserta Constitu- tio tempore, quò Congregatio hujusmodi in Hispania*

Sedis Aposto-
licæ Diplo-
ma.

1692. duntaxat reperiebatur, facta fuerit; nunc verò cum eadem Congregatio adjuvante Domino per Germaniam, Poloniam & alias Mundi partes propagetur, experientia compertum sit, Constitutionem prædictam extra Hispaniam, quoad descendentes ab hæreticis servari non posse. Nobis propterea dictus Procurator Generalis humiliter supplicari fecit, ut in præmissis opportunè providere, & ut infra indulgere de Benignitate Apostolica dignaremur. Nos igitur ipsius Petri Procuratoris Generalis votis hac in re, quantum cum Domino possumus, favorabiliter annuere volentes, eum a quibusvis excommunicationis, suspensionis, & interdicti, aliisque Ecclesiasticis sententiis, censuris & pœnis a jure, vel ab homine quavis occasione, vel causâ latis, si quibus quomodolibet innodatus existit, ad effectum præsentium duntaxat consequendum, harum serie absolventes, & absolutum fore censentes, hujusmodi supplicationibus inclinati de Venerabilium Fratrum Nostrorum S. R. E. Cardinalium negotiis & consultationibus Episcoporum & Regularium Præpositorum consilio, enuntiatam Constitutionem, quoad descendentes ab hæreticis tantum, tam quoad admissos, quam quoad admittendos, tam ad habitum, quam Professionem in præfata Religione Auctoritate Nostra Apostolica tenore præsentium moderamur; firma tamen remanente ipsa Constitutione quoad Hispaniam & Lusitaniam, ac salva semper in præmissis Auctoritate Congregationis eorundem Cardinalium. Decernentes ipsas præsentis Litteras semper firmas, validas & efficaces &c. Datum Romæ apud S. Mariam Majorem sub annulo Piscatoris die prima Martii M. DC. XCII. Pontificatus Nostri Anno Primo.

Dispensatio
quoad descen-
dentes ab hæ-
reticis.

C A P U T IX.

Ordinem in Hungariam propagandi spes affulget.

I. **S**ECUNDISSIMIS hætenus Divino munere successibus provecti ad majora etiam speranda animos erigebamus. Primum, quod spectaveramus, quando Austriam ingressi Viennensis Conventus fundamenta jeceramus, hoc erat, ut in Regnum Hungariæ, quam-

Desiderant
Ordinem in
Hungaria pro-
pagari.

quamprimùm id fieri posset, Ordinis nostri colonias duceremus; cum enim hoc Regnum Turcarum ditionibus sit adeò vicinum, eorum quoque excursionibus frequentissimè infestatur, ut proinde uberem semper materiem suppeditet Redemptionis exercendæ. Eo autem tempore nobilissimum hoc Regnum Turcarum incolatu diu fœdatum Cæsaris armis quotidie magis expurgabatur, Thracibusque undequaque pulsus in Christianam libertatem vindicabatur: ut proinde si unquam aliud Religiosorum hominum operâ maximè indigeret, atque adeò pro ejus ingressu impetrandò tot difficultates superandæ minimè occurrerent. Idipsum nobis priùs, sed nunc multò ferventiùs inculcaverat Eminentissimus Cardinalis Kolloniczius cum aliis Ordini nostro melius affectis.

II. Opportunè sub idem tempus magnis florebat opibus in summa senectute (erat enim octogenariò major) D. Georgius Szechenius Metropolitane Strigoniensis Ecclesiæ Archi-Episcopus, Primas Regni Hungariæ, verusque Pater suæ patriæ. Hic eas opes, quas laudabili parsimonia, aliisque œconomicis industriis congregaverat, rursus in pias fundationes munifica liberalitate profundere solebat; utpotè, qui jam plures Religiosorum hominum Familias in hoc Regnum induxerat, largoque censu adjecto dotaverat. Huic itaque celeberrimo Archi-Præsuli Eminentissimus Cardinalis Kolloniczius Sacrum Ordinem nostrum universæ quidem Reipublicæ Christianæ, ob Instituti sui præstantiam, utilem, sed Regno Hungariæ vel maximè necessarium cupiebat familiarius insinuare. Ut igitur ad talem tantumque virum nobis aditum patefaceret, litteras exaravit, easque Ordinis nostri commendatione refertas P. Josepho ab Angelis Commissario Generali Posonium deferendas tradidit, ubi sub idem tempus Archi-Episcopus ob tentatam valetudinem decumbebat. P. Josephus assumptò in suam societatem P. Maurò nullâ interpositâ morâ eò cum litteris properavit (nec enim Vienna Posoniò plùs quàm unius diei itinere recedit) ut hanc Epistolam Archi-Episcopo propria manu porrigeret, simulque eundem de Ordinis Instituto ac vitæ ratione plenius edoceret.

Archi-Episcopo Strigoniensi commendatur Ordo.

III. Posonium appulsus confestim Archi-Episcopi alloquium expetivit, illudque faciliè impetravit, ad ipsum statim conclave introductus, ubi Archi-Episcopus in lecto decumbebat. Hic ut erat moribus antiquis, & omnis fastus juratissimus osor, prisci-que candoris tenacissimus conspectis viris Religiosis non est passus debitam honoris observantiam sibi exhiberi, sed suo more illos crebriùs allocutus dixit: *Sedeatis, sedeatis, nullas mibi faciatis ceremonias.* Cujus jussioni ut Patres reverenter obtemperarent, dispositas juxta grabatum sellas occupaverunt. Tum P. Josephus ab Angelis suam facundè ac disertè legationem exorsus datas ab Eminentissimo Cardinali litteras porrexit; quas cum Archi-Episcopus attentè perlegisset, submissiori voce Patribus in hæc verba respondit: *Modò jam omnia sunt disposita.* Significare volens, tabulas sui testamenti jam esse conclusas. His dictis paulisper contieuit, & cum aliquamdiu meditabundo similis hæsisset, tandem

Ad alloquium admitti exponunt Legationem.

Responsio Archi-Episcopi.

1692. subjunxit : *Orate pro me, ut aliquot adhuc menses supervivam, faciam vobis aliquid : visitate me, dum Viennam venero.* Quibus auditis Archi-Episcopi dexteram demississimè sunt exosculati, ejusque Benedictione impetrata e vestigio Viennam se receperunt, ubi tum privatis, tum publicis totius Communitatis precibus Divinam Clementiam pro salute, & incolumitate praedicti Archi-Episcopi ardentissimè exorârunt.

Spes confecti-
maturi

IV. Enimverò pias Religiosorum preces pondus aliquod in Divino conspectu habuisse tunc demùm liquidò apparuit, quando supralaudatus Archi-Episcopus præter omnium expectationem paulò post a languore convaluit, viribusque restauratis Viennam, quam adire constituerat, sospes intravit : cujus adventu vulgato P. Joannes a Cruce cum P. Michaële ab Assumptione Philosophiæ Lectore ad eum se protinùs contulerunt, & post prima salutationis officia ei cordiculus de recuperata sanitate sunt gratulati. Inter loquendum, ut fit, cum de Ordinis in Hungariam introductione a nostris mentio injecta fuisset, Archi-Episcopus promissi sui memor usitatò suò modò in hæc verba prorupit : *Habete patientiam, habeo vos in corde meo.* His verbis Religiosi nostri confirmati spem concepere minimè dubiam, fore, ut Archi-Episcopus vita comite, ea quæ promiserat, sit cumulatissimè præstiturus.

Soaviter eandem
dem fulciunt
Comites Harrachii.

V. Ut autem hæc erga Ordinem nostrum benevolentia in animo Archi-Episcopi profundiores radices ageret, Excellentissimus Comes noster Harrachius opportunitatem quæsit hac de causa eum conveniendi : quoniam verò id neque commodius, neque melius fieri poterat, quàm si ipse ad proprios Excellentissimi penates diverteret, paucis post diebus ab eodem Comite ad prandium invitatus fuit, cui etiam alii primi nominis Magnates, quorum erga nostrum Ordinem studia minimè erant obscura, aut ambigua, interfuerunt. Horà solitâ comparet desideratissimus hospes, omnibusq; urbanæ comitatus indicis excipitur. Inter jucundas epulas, postquàm varia, ut in hujuscemodi convivii fieri consuevit, in medium prolata fuissent, Comes tandem sermonis seriem ad Sacri Ordinis nostri Institutum, ejusque emolumenta in Christianam Rempublicam redundantia argutè detorsit. Alius ibi commendabat ætioris vitæ disciplinam, extollebat alius præclaram populi de hac Religione existimationem, præ reliquis tamen Excellentissima Domina Comes Harrachia, multis titulis Mater nostra, Familiam nostram impensius laudavit, eamque summis encomiis exornavit. Faventissimis auribus Archi-Episcopus hos sermones excepit, majorèque desiderio Ordinis nostri in Hungariam, cujus Regni decori & incremento mirificè studebat, introducendi exarsit, quem tantorum hominum suffragiis non solum laudabilem, utilèmq; verùm etiam Hungariæ Regno necessarium agnoverat.

Secunda vice
Viennæ Archi-Episcopus
pium accedunt,

VI. Elapsis subinde duobus diebus Religiosi nostri majori jam fiducia concepta Archi-Episcopum altera vice adierunt. Quos ut primum conspexit, quin debitam reverentiam sibi exhiberi, aut illos vel paucula verba præfari sivisset, ex plena cordis abundantia

ut erat candidæ sinceritatis, sic eos more suo affatus est: *Habete patientiam! expectate usque ad Pascha; non timeatis! habeo vos in corde meo, totum meum affectum ad vos convertam; nam loquuntur bene de vobis.* Illa mulier de Harrach mihi mirabilia de vobis dicit. Hæc propria sunt ejus verba, quæ idcirco, ut sonabant, ad litteram duxi referenda. Tam propensa Archi-Episcopi erga Ordinem nostrum voluntas prolixè ostendebat, eum a coepto proposito non facile destitutum: reliquum proinde erat, ut continuatis precibus ei longiorem mortalis vitæ usum a DEO efflagitarem. Interim autem spe bona nos lactaremus, donec faventibus Superis affectus iste in effectum esset proditurus, quod etiam suo tempore contigit, quò pariter ulteriorem hujus rei narrationem remittimus, & ad cætera hujus anni acta pertexenda convertimur.

CAPUT X.

*Ad Belgradum & Temesvarinum tum pretiò, tum commutatione tres & viginti redimuntur captivi. Com-
moda ex permutatione captivorum subsequi solita, paucis
expenduntur, aliæque ad hoc propositum
spectantia referuntur.*

I. **T**EMPUS nos monet, ut tandem aliquando revisamus P. Joannem a S. Augustino jam in decimum mensem negotia secundæ Redemptionis sollicitè promoventem. Et ille quidem, ut superius annotavimus, Cæsaris castra secutus fuerat, atque ad Salankamenum opportunitatem aliquam captaverat Taurum securè penetrandi, ibidémque Redemptionem Christianorum captivorum auspicandi, sed cum se frustra conari intellexisset, & Imperatoris milites jam in hyberna distributos vidisset, Segedinum labente Autumno concessit, ubi apud Reverendos PP. Ordinis S. Francisci Minores strictioris observantiæ benevolum hospitium nactus totam illam hyemem exegit, & interea, ut erat erga res spirituales insigniter affectus, mentem omnigenis virtutum exercitiis sollicitè excoluit, qui, licet acta hujus Redemptionis parcè annotaverit, cum non exiguo Historiæ hujus damno, omnem semper fugitans vanæ gloriæ fumum, multa tamen in illo Religiosorum virorum contubernio, ut a memoria & ab ipsis met mihi, Segedini aliquando versanti, proditum est, reliquit virtutum exempla: orationibus assiduis & crebris jeuniis deditus matutinas etiam Laudes media nocte cum Patribus Franciscanis frequentare non desit. Interdiu ad curas Redemptionis conversus modos omnes, quibus Christianis captivis subveniret, indagavit, & subinde quoque, ut ferebant occasiones, difficilisque ille rerum status admittebat, unum alterumve captivum in Christianam libertatem asseruit. Cæterum quia in illis plagis nulla

Ulterior narratio de Actis secundæ Redemptionis.

1692. inveniebantur Turcica mancipia, quæ coëmeret, & pro Christianis commutaret, sedatis jam aliquantulum Turcarum animis per internuncios mox Belgradi, mox Temesvarini rem suam egit, aureo piscatus hamo, cujus operâ aliquos redemit moderatò satis pretiò; plerumque pro uno non plus, quàm duobus & septuaginta florenis numeratis, paucis centum florenorum pretiò comparatis. Fuit tamen unus, qui ducentis viginti duobus, alter verò singularis notæ, qui quadringentis & quinquaginta quinque florenis stetit. Omnes sub diversis tribunis Cæsaris stipendia meruerant, duo etiam militaria munera administraverant; alter eorum erat Decurio, alter autem castrorum Metator.

4. Turcæ pro totidem Christianis commutati.

Ad Catholicam fidem conversa mulier redemptionis.

Pater alit & vestit redemptos.

Viennam venit Redemptionis.

II. Eminentissimus Cardinalis Kolloniczius Redemptione ad finem vergente quatuor submitit Turcica mancipia pro Christianis commutanda, quæ pariter brevi tempore uni viro & tribus mulieribus libertatem pepererunt. Harum mulierum una Lutheri veneno ab incunabulis imbuta, agnitæque hac occasione Sanctæ nostræ Fidei veritate virus confestim evomuit, ad Catholicam conversa Ecclesiam æternæ salutis suæ remedium simul invenit. Universim redempti fuerunt tres & viginti ex variis Germaniæ Provinciis oriundi, nimirum ex Austria, Bohemia, Bavaria, Belgio, Franconia, Saxonia, Styria, Suevia, Vogtlandia & Westphalia. Accuratiores hominum delectus institui haud poterat, satis fuit ad impetrandum Redemptionis beneficium Cæsarei militis nomen præsetulisse; dignus enim libertate videbatur, qui pro CHRISTI nomine dimicaverat; erant autem plerique eorum in flore ætatis constituti; unus enim octodecim annos nondum superaverat, alter duos & viginti, reliqui plerumque trigessimum non transcederant. His omnibus, sicut & illis, quos per intervalla redemerat, P. Joannes constanter deinceps diurnum victum præbuit, alios quoque vestibus cooperuit, quod Turcæ seminudos detrahis vestimentis vendiderint, vel ita vendidisse interpretarentur; in quorum necessitatibus sublevandis ducenti & nonaginta novem floreni sunt expensi.

III. Ad mensis Aprilis initium Sanctiori hebdomade, quæ nimirum universi Generis Humani Redemptio a CHRISTO in cruce peracta anniversaria devotione recolitur, omnes redempti cum P. Redemptore iter Segedinò Viennam versùs sunt auspicati, quò etiam duodecima die ejusdem mensis salvi & incolumes pervenerunt, ingenti Viennensium applausu excepti. Porro cum sequenti luce, quæ fuit Dominica in Albis pro agendis DEO Redemptori gratiis, ut semper fieri consueverat, instituenda foret Redemptionis processio, id impedivit alia eadem die e S. Augustini æde ad Cathedralem S. Stephani Proto-Martyris Basilicam ob averfam contagionis luem DEO Liberatori in gratiarum actionem indicta publica supplicatio, cui nostra quoque communitas interesse tenebatur. Ne autem redempti solemnem ingressu prorsus privarentur, decretum fuit, ut cum nostris Religiosis ad eandem processionem se conferrent, nostrique cœnobii crucem immediate præcederent. Sed cum huic nostræ ordinationi Cæsarei Ho-

Hospitalis alumni obstreperent, sibi que debitum locum a redemptis præripi quererentur, redemptos, ut nullus controversiæ locus superesset, nostræ communitati inseruimus, eosque binos & binos inter cæteros Religiosos nostros intercalatim incedere iussimus. Atque hęc pactõ res ob novitatem magis evasit notoria, omniumque oculos & ora ad se convertit, aliis exoticum hoc spectaculum admiratione prosequentibus, aliis eidem effusè applaudentibus. Hęc modò lite prudenter sublata Ordinis decori perquàm honorificè fuit consultum, nemine contra hiscere auso.

IV. Nunc de commutatione mancipii infidelis cum fidei, ut promissimus, tanquàm in proprio loco pauca libet differere. Nihil in sacro nostro Ordine fuit antiquius, aut magis usitatum, quàm emptos, vel aliò modò licitè acquisitos paganos captivos, servatis servandis, pro Christianis mancipiis commutare, ac ità redimere. Id claris verbis insinuat Primitiva Regula nostra, quæ capite secundo ità loquitur: *Omnes res undecunque licitè veniant, in tres partes dividantur æquales . . . Tertia verò pars reservetur ad Redemptionem captivorum, qui sunt incarcerati pro fide CHRISTI a paganis, vel datò pretiò rationabili pro Redemptione ipsorum, vel pro Redemptione paganorum captivorum, ut postea rationabili commutatione & bona fide redimatur Christianus pro pagano secundum merita & statum personarum.* Hęc itaque permutatio est secundus modus redimendi captivos, ut præcipuè ostendit Leander noster in expositione Regulæ. Hanc redimendi formam adhuc ante conscriptam Regulam nostram edocuit nos in ipsa Ordinis Institutione semel Parisiis, atque iterum Romæ coram INNOCENTIO III. Summo Pontifice apparitio Angeli candida veste amicti, crucemque cærulei ac rubri coloris in pectore præferentis, & quod caput est, decussatis brachiis duos captivos Christianum unum, alterum Maurum amplectentis, quasi alterum pro altero permutaret. Ille idem INNOCENTIUS III. Pontifex Maximus hujus visionis testis ocularis, Ordinisque nostri conditor in Litteris suis Decretalibus ad Miramamolinum Regem Marrochii datis commutationem hanc commendat: *ut melius inquires, valeant suum propositum adimplere (cùm facilius per commutationem de captivitatis ergastulis valeant liberari) ut paganos captivos emant est concessum; quos pro liberandis Christianis debeant commutare.* Ità sanè perfecta charitas non agit perperam, non æmulatur, sed indiscriminatim utriusque gentis commodis, atque utilitati studet, quod tunc potissimum elucet, quando corpora pro corporibus, infideles pro fidelibus, servatis servandis, ut præmonuimus, commutantur; quò cambiò, quamvis etiam infidelibus egregiè consulatur, multò tamen majus emolumentum Christianis accedit, utpotè, qui ab innumeris peccandi occasionibus hac ratione præservantur, & præsentissimis fidem ejurandi periculis subducuntur. Adde, quò hujusmodi permutationibus pagani ab ovili CHRISTI, de quo non sunt, removeantur, qui ad instar luporum sceleratà suà vità, & enormibus blasphemis Dominico gregi insidiari nunquam desinant. Quòd cùm laudatus Pontifex probè intellexisset, superius

1692.

In Processione
nostris infan-
tibus.

Commutatio
captivorum
in Jure fun-
datur.

N. P. Leander
in Expos. Re-
gulæ sect. 5. 3.

Epistola De-
cretales Inno-
centii 3. 2.

1692. adductas Litteras suas, in quibus de permutatione captivorum differuit, his verbis, veluti totidem gemmulis obsignavit: *Ceterum quoniam opera, quae praemisimus, & Christianis expediunt & paganis, huiusmodi vobis duximus per Apostolicas Litteras intimanda.* Atque hic permutationis modus in hac Redemptione observatus crebrius quoque deinceps, quoties id temporum circumstantiae ferebant, usurpatus fuit, ut suo loco memorabimus.

Secunda Redemptio deditur Emin. Card. Kolloniczio,

Psalm. 76.

V. Secunda igitur haec captivorum Redemptio gratitudinis ergo Eminentissimo Cardinali Kolloniczio nuncupata fuit, qui eam suis consiliis inchoavit, beneficiis adjuvit, & patrociniò suo ad plenam maturitatem perduxit, ut venerabundò nunc silentiò præteream alia quàm plurima ab hoc purpurato Ecclesiae Principe Ordini nostro collata beneficia. Amplo itaque in folio nomina, patria, conditio, sexus, ætas & lytra captivorum typicis formis descripta, eidemque Cardinali inscripta fuerunt, præfixò Gentilitiò illius Signò cum Sacro Regii Vatis lemmate: *Notam fecisti in populis virtutem tuam, redemisti in brachio tuo populum tuum, filios Jacob & Joseph.* Quò nihil in rem præsentem accommodatius excogitari potuisset. Exinde in panegyrim effusa oratio prolixè celebravit Eminentiæ Suae in nostram Familiam collata beneficia, quibus recensendis imparem se calamus, & ad condignas grates referendas eloquentiam omnem ingeniùmque exhaustum fatabatur. Subjecit deinde, notam ejus in populis virtutem ingenti omnium approbatione citra ullam tamen adulationem deprædicari inter Equites Melitenses, quorum Cruce teneris ab annis condecoratus fuisset, nunc autem tanquam Ordinis ejusdem Prior Egrensi & Mailbergeni Commendaturæ præesset. Insuper Pastorales inter Infulas ipsum Cyprianos, Ambrosios, Augustinos & Chrysostomos repræsentare ferventissimò Catholicæ fidei zelò, effusa in orphanos, pupillos & omnes pauperes charitate, ac denique incorruptà Justitià, infractâque fortitudine in perveraces & obstinatos. Satis illum superque notam fecisse virtutem suam in nuperna Viennensi obsidione, ubi cordatissimè consiliis & intentis ad cælum manibùs velut alter Moyses precando populum servaverat Cæsari, eumque idcirco tot meritis exigentibus, quidquid etiam illius modestia reluctaretur, Purpuratorum Patrum Collegio dignissimè fuisse aggregatum. Hæc aliæque plura in illa Dedicatione legebantur, quæ licet in se magna essent, & insignia, tanti tamen viri merita non æquabant.

P. Joannes Viennensis Domus Praefectus eligatur.

VI. Utprimùm P. Joannes a S. Augustino confecta in Hungaria Redemptione captivorum Viennam rediit, P. Josephus a Matre Dei Praefidis officium, quò paucos ante annos auctoratum fuisse superius diximus, in manus P. Josephi ab Angelis Commissarii Generalis resignavit. Hic autem pro plena, quâungebatur, potestate, ipsi in munere regendæ Domus Viennensis substituit eundem P. Joannem, licet iste summis precibus hoc onus a se amoliri conaretur. Kalendis tamen Maji, cum ultrò mandatis reluctari non posset, humeros oneri supposuit. Interim ille Idem P. Josephus per aliquod tempus privatam duxit vitam soli
DEO

DEO suæque animæ saluti vacans. Scilicet Clementissimus Deus illos, quos singulariter amat, plerumque a regiminis curis liberat; melius est enim, quando per obedientiam licet, ad pedes Domini sedere, ejusque verbis animum cum Magdalena pascere, quam cum Martha circa frequens ministerium satagere. In culmine confurgunt sæpenumerò procellosæ nubes, & insipientium ventorum turbines; in humili valle regnat placida mentis tranquillitas, pax, quies, & alta securitas: qui in sublimi stat, periculoso lapsui manet expositus, qui jacet in terra, non habet, unde cadat.

1692.

Status humilior melior.
Lucæ 10.

C A P U T XI.

Zelus & studium nostrorum Religiosorum per Germaniam & Poloniam in redimendis captivis commendatur Pontificiis Litteris ad Generalia Ordinis Comitæ expeditis.

I. Cùm paucos inter annos in Polonia tertia jam peracta fuisset captivorum Redemptio, & in unica domo nostra Vienneſi tertia quoque jamjam adornaretur, adeò ut anni recentis propagationis nostræ per Redemptiones quodammodo computarentur, clara Trinitarii Ordinis Fama magnam Christiani Orbis partem pervagata Romam etiam penetravit, & ad aures INNOCENTII XII. Sanctissimi Pontificis allapsa est. Etenim P. Petrus a Jesu, qui in Romana Curia Procuratoris Generalis officium administrabat, omnia captivorum a nostris tam in Polonia, quam in Germania hætenus redemptorum nomina in unum folium contraxit, eaque sub faventissimis Auspiciis Celsissimi Principis D. Antonii Floriani de Liechtenstein Sacræ Cæsareæ Majestatis eo tempore ad Sedem Apostolicam Oratoris, typis vulgata religiosa submissione Sanctissimo Patri exhibuit. Is, ut erat perspicacis ingenii, & æquus meritorum arbiter, tam copiosis in Ecclesiam DEI congregatis fructibus & præcipuè tot animarum lucris mirificè exhilaratus, easdem novas Ordinis in Polonia & Germania propagines impendiò commendavit. Néque his contentus, quasi nondum affectui suo plenè satisfecisset, nisi etiam publicò Rescriptò & Apostolicis Litteris animi sui sensus prolixiùs testaretur, cùm sub idem tempus ei innotuisset Generalia Ordinis Comitæ proximè instare, insolitò aliàs & rarissimò Antecessorum Romanorum Pontificum exemplò Complutum in Hispanias ad congregatos Patres Apostolicum Breve, ut vocant, dirigere voluit, sive Epistolam paterna exhortatione refertissimam, ut zelum & studia Patrum in benè cœptis magis accenderet, sollicitudinem acueret, ac denique calcar quoddam ad hujusmodi expeditiones crebriùs iterandas subjiceret. Qui favor, cùm sit admodum singularis, nec nisi semel duntaxat a Summis Pontificibus (ut observavit P. Joannes a Nativitate) PP. Benedictinis exhibitus,

Tot Redemptiones quot anni.

Summus Pontifex Ordinis diligentiam in redimendis captivis laudat.

Singularis Sum. Pontificis dignatio. Historia curata.

1692.

quorum etiam Comitum Supremum Ecclesiae caput olim Apostolicis Litteris honorare voluit, operae pretium me facturum putavi, si hanc Epistolam referrem, & praesenti Historiae attexerem, quae ita sonat:

INNOCENTIUS PAPA XII.

Epistola ad
Generale Ca-
pitulum.

Dilectis Filiis Ministro Generali, Definitoribus Generalibus, Provincialibus & Sociis Ordinis Discalceatorum Sanctissimae TRINITATIS Redemptionis captivorum in Complutensi Collegio ejusdem Ordinis ad celebrandum Capitulum Generale congregatis.

*Dilecti Filii, Salutem & Apostolicam
Benedictionem.*

ET si cognitum jam pridem, ac perspectum habeamus eximium, nullisque unquam praconiis satis commendandum zelum, quod incensi eratis redimendi per indefessos praestantissimi Ordinis vestri Professores a Barbarorum captivitate Polonos, Germanosque, gavisum nihilominus majorem in modum sumus idipsum intelligere a Religioso Viro Patre Petro a Jesu Procuratore Generali Romae existente, Nobisque admodum probato, a quo accuratam e praedictis Nationibus Notam accepimus. Quia verò novum hoc, praclarumque zeli vestri testimonium ingenti charitati, quam vos prosequeremur, cumulum addidit, gratos erga vos hac de causa animi nostri sensus hisce vobis duximus significandos, non defecturi occasionibus, quae se offerrent, luculenter declarandi, quanti pietatem vestram faciamus. Reliquum est, ut constantes permaneat in juvandis, ac indies magis stabiliendis Collegiis, quae in Polonia, Germaniaeque magno cum Divinae Glorae & Catholicae Fidei incremento excitatis, dum Nos hac spe freti vobis Dilectis Filiis ad Generale Capitulum laudabiliter celebrandum Apostolicam Benedictionem peramanter impertimur. Datum Romae apud Sanctam Mariam Majorem sub Annulo Piscatoris die vigesima secunda Martij Millesimo sexcentesimo nonagesimo secundo. Pontificatus nostri Anno Primo.

MARIUS SPINULA.
II. Com.

II. Compluti, ubi hōc annō Generalis conventus Ordinis celebrabatur, die tertiā Maji in pleno Patrum confessu, ut moris est, hæc epistola, recitata fuit; quā perlectā cogitari facilius potest, quā explicari, quantis Patres congregati, aliique Ordinis nostri fautores, ad quos notitia hujus rei manavit, gaudis inceserint. Universos profectō attonitos reddidit tanta Sedis Apostolicæ dignatio; sed & vicissim erga Pontificem singularis successit reverentia, demissio & animi gratitudo. Fuere non pauci, qui in hanc messem copiosam, ut erant zelō propagandæ Religionis fervidi, quantocyus submitti rogarent, & hanc gratiam avidissimis votis prehenfarent.

III. Cæterum noster P. Petrus a S. Michaële meritis & virtutibus conspicuus, cū integrum Supremi Magistratūs, quō functus fuerat, sexennium effluxisset, consonis vocalium Patrum suffragiis in hac dignitate Successorem accepit N. P. Raphaëlem a S. Joanne, Madriti tunc degentem, virum cæteroquin canitie ac pietate venerabilem, & a doctissimis illis, quæ in lucem edidit, voluminibus celeberrimum. Insignis hæc electio, si unquam aliàs, universali totius Ordinis plausu & approbatione excepta fuit: in hac tamen communi lætitia solus ille lugebat, quem Patres unanimi consensu ad hoc fastigium evexerant. Qui cū nuncium suæ electionis accepisset, pro agnata sibi modestia tantopere oblectatus est, ut necesse fuerit eum obedientiæ virtute adstringere, illumque conscientiæ religione adigere, ne ulterius tergiversaretur, sed omnium votis delatum Magistratum capefferet, si DEI voluntati resistere nollet. His perterritus admisit supremos Ordinis Fasces, invitus tamen, & non sine magno animi sui mœrore: nec destitit bonus ille senecio, de se quā humillimè sentire solitus, rem precibus urgere, donec missionem impetraret, & ab hoc onere absolveretur, quod sequenti annō tanquā in suo proprio loco recensēbimus.

1692.
Epistola Pontificis, Patres ingenti gaudio afficit.

N. P. Raphaël
invitus Minister Generalis
eligitur.

C A P U T XII.

Quales industrias nostri Viennenses adhibuerint, ut officia SS. PP. NN. JOANNIS & FELICIS Breviario Romano infererentur, & obligatio ea recitandi ex præcepto Summi Pontificis ad totam Ecclesiam extenderetur.

Sacri nostri Ordinis Cæremoniæ typis excuduntur.

Ad earundem observationem exhortatio.

I. **N**on ita pridem P. Josephus ab Angelis Ordinis nostri per Germaniam & Poloniam Commissarius Generalis a nostro Definitorio monitus fuerat operam dare, ut Augustissimus LEOPOLDUS Imperator Sedem Apostolicam de Officiis Sanctorum Patriarcharum nostrorum JOANNIS & FELICIS ad totam Ecclesiam extendendis compellaret, quatenus hæc festa, quæ in pluribus jam Regionibus, & Dioccesibus ad diem octavam Februarii

Officia SS.
SS. PP. NN.
JOANNIS &
FELICIS cor-
pori Romani
Breviarii inle-
ri desideran-
tur.

1692.

& vigesimam Novembris Sedis Apostolicæ Auctoritate celebrari consueverant, deinceps ex mandato Summi Pontificis prædictis diebus in universa Ecclesia celebrarentur, & officia eorum Romano Breviario inserta ab omnibus Christi fidelibus utriusque sexus, qui ad persolvendas Horas Canonicas obligantur, imposterum de *Præcepto* recitarentur. Cum enim ex nupernis Pontificis Litteris ejus erga Sacram Religionem nostram benevolentia clarissimè elucescat, minimè committendum videri, ut tam apta rei benè gerendæ occasio frustra elabatur. Nec cunctatus est bonus Pater jussis Definitorii morem gerere; sed extemplo Libellum Supplicem conscripsit, eundemque beneficentissimo Cæsari porrexit, humillimis precibus adjectis, ut Sacratissima Majestas totius Ordinis desideria suâ Auctoritate interpositâ, ad felicem exitum perducere dignaretur.

Cæsaris Oratori negotium committitur.

II. LEOPOLDUS Imperator, qui pro ingenti, quò Religionem Trinitariam complectebatur affectu, incrementis nostris insigniter studebat, facile exorari se passus est, ut Ordini nostro in causa tam sancta velificaret. Subortis tamen eodem tempore inter Sedem Apostolicam & Aulam Cæsaream, nescio quibus, simultatibus, res aliquamdiu comperendinata fuit. Quare R. Iosephus ab Angelis & P. Joannes a S. Augustino, ut præsens negotium urgerent, familiares Cæsaris Ministros rogitabant, ut Imperatorem suis consiliis ad patrocinium hujus causæ suscipiendum blandè inducerent, quòd licet Sua Majestas, horum Procerum rationibus persuasa, propensa voluntate præstiterit, litteras tamen non ad Summum Pontificem sed ad Principem Liechtensteinium suum in Romana curia Oratorem scripsit, adjunxitque nostrum Libellum Supplicem, & junctim Romam transmissit, ut de nostra petitione Orator plenius edoceretur. Eidem Principi Benignissimus Cæsar non sinè magna Ordinis nostri commendatione præcepit, ut tota animi contentione in id incumberet, quatenus Ordo noster, quam efflagitaverat gratiam, Cæsarea suffragatione consequeretur. Ipsam Cæsaris Epistolam pro majori præsentis materie elucidatione, & dictorum confirmatione huc apponere necessarium duximus, quæ ab Imperatore his verbis exarata fuit.

Cæsaris Epistola ad eundem.

Quid Ordo Sanctissime TRINITATIS Discalceatus a Nobis demississimè petat, ex adjuncto Supplice Libello fusiùs percipiet Dilectio tua. Et quoniam eundem, cum ob insignia in Ecclesiam & Rempublicam merita, tum ob indefessam, quam saluti animarum, liberandisque captivis navat operam, singulari affectu complectimur, ejusque splendorem & augmentum libenter promovemus; ideo Dilectionem tuam ad Summi Pontificis Sanctitatem id omni studio & solitudine agere volumus, ut quam dictus Ordo efflagitat gratiam, quàmque accedente Cæsarea nostra suffragatione se faciliùs consecuturum sperat, eam ipsi Sua Sanctitas nostri

intui-

intuitu benignissimè impertiri dignaretur. Cedet id praprimis ad majorem DEI gloriam & orthodoxæ Religionis incrementum, erit-que prædicto Ordini ad exercendam porro erga proximum charitatem incitamento; Nobis verò gratissimum. Qui de cætero gratiam Nostram Cæsaream Dilectioni tuæ clementer confirmamus. Vienna 16. Septembris 1692.

III. Pauca quidem hîc occurrunt, sed penetrantissima verba, tantoque Cæsare digna. Hanc Epistolam a Suametipsa Augustissima Majestate, ob eximium, quo in nos ferebatur, amorem conceptam, & Cæsareâ manu, ut pondus adderet, scriptam fuisse, ut opinor, ex ipsius styli methodo apertissimè colligitur; plura namque LEOPOLDINI Ingenii in hoc scribendi genere extant specimina, & leguntur Epistolæ ad diversos subinde exaratæ, veluti ad Franciscum Udalicum Comitem Kinskium Regni Bohemiæ Supremum Cancellarium, Cæsari a Sanctioribus consiliis, ejusque intimum Ministrum. Item ad Petrum Lambe-
cium Vindobonenlis Bibliothecæ Præfectum, & ad alios plures, quæ passim circumferuntur, & multorum manibûs teruntur. Quin imò ipse egomet vidi integrum volumen LEOPOLDINARUM Epistolarum ad diversos variis occasionibûs exaratarum, in quibus ad floridioris styli elegantiam nemo quidquam jure desideraverit. Concors est Eruditorum omnium assertio, Famâ idipsum etiamnum prædicante, LEOPOLDUM I. Romanorum Imperatorem, quod in Principibus rarum & admirabile censetur exemplum, Eruditissimis suò sæculò quibusvis in politiori Litteratura, aliisque sublimioribus scientiis non solum æquiparandum, verum etiam præferendum fuisse.

IV. Porro cæteras inter curas juxta datam priore annò facultatem, ut superius ostendimus, agitabatur quoque nostri Cæremonialis Libri in Latino sermone impressio, quæ mense Julii ad calcem ferè pervenerat. Hujus Libri vestibulo P. Josephus ab Angelis, qui tunc temporis adhuc appellatus fuit per Germaniam & Poloniam Ordinis nostri Vicarius Generalis, postea, ut alibi retuli, Commissarius Generalis nuncupatus, gravem præfixit ad Patres & Fratres Germanos ac Polonos exhortationem, quâ omnes & singulos ad accuratam earundem Cæremoniarum observationem efficacissimis verbis cohortatus est; ubi in illud æternæ Sapientiæ: *Qui spernit modica, paulatim decidet*, commentans prolixè ostendit, homini religioso maximi etiam faciendæ, quæ minima esse videntur. Et sanè, ut sapienter ipse pluribûs ibi demonstravit, qui cæremonias, leges & statuta contemnunt, transgressores sunt suæ Religionis & naufragæ Syrtes atque Charybdes non solum propriarum, sed etiam alienarum animarum, quas exempli sui pravitate, ceu scabie quâdam contagiosâ inficiunt. Ac propterea Athenienses tantâ severitate minimarum etiam legum suarum custodiæ invigilasse, ut damnarent eos, qui nonmodo totam Legem, sed unicam etiam syllabam transgressi

Opinio, ab ipsa Cæsareâ manu scriptam fuisse hanc Epistolam.

LEOPOLDI Imp. Liber Epistolarum a servatur inter Manuscriptos Codices Vindobonenlis Bibliothecæ.

Ordinis cæremoniale typis mandatur.

P. Josephi exhortatio.

Eccl. cap. 19. v. 1.

1692. fuissent. His præmissis subjunxit : Digni quidem sunt damnatione, qui sanctas caeremonias despiciunt ; hæc namque sunt limites illi, quibus Sanctæ Religionis vinea circumvallatur : Illi autem, qui perfrictâ fronte sepes Dominicæ vineæ perfringere, statutosque terminos contemptim transilire præsumunt, vestigiis Sanctorum Patriarcharum nostrorum JOANNIS & FELICIS non insistant, perfectorum iter deserunt, latas imperfectorum, tepidorumque vias ingrediuntur, relicto calle perfectionis ad languorem, imò ad perditionem tendunt, Superiores afficiunt tristitiâ, confratres suos offendunt, vocationem suam, monasterium & Sanctæ Religionis spiritum conculcant & amittunt ; pacem, quæ ex concordia caeremoniarum & vivendi uniformitate coaluit, omninò perturbant. Hactenus ferè ille, Aurea sanctæ monita, & intimis medullis insculpenda.

C A P U T XIII.

Expediitio tertiæ Redemptionis initium sortitur.

Tertium Redemptionis dispositio.

I. **A**ugustò mense in eum jam statum accreverant Redemptionis subsidia, ut paucis accessionibus spem non modicam facerent professionis propediem inchoandæ. Die secundâ ejusdem mensis, quâ festum Sanctæ MARIE Angelorum vulgò de Portiuncula dictum a sacra illa Umbriæ ædicula, celebrabatur, Religiosi nostri ad omnes in urbe Ordinis Minorum Ecclesias, quò impetrandæ peccatorum remissionis a CHRISTO concessæ causâ frequentes fidelium coibant cœtus, ad portarum valvas distributi eâ die non contemnendas pro captivorum Redemptione elemosynas corrogaverunt, quæ cæteris adjunctæ, quas P. Redemptor prius jam conquissiverat, lytrum proximè præcedentium simul duarum expeditionum fermè æquabant. Sic piissimum hoc Christianæ charitatis Institutum continuò firmiores agebat radices. Hæc igitur Redemptionum incrementa ad Augustais Cæsaris Solium perlata tanti Monarchæ approbationem retulerunt, qui Patres assatim collaudatos admonuit, sibi gratissimum semper fore, si hoc tam sanctum & salutare Institutum quotidie magis effloresceret. Et ne sterili præconiò illos demulcere voluisse videretur, jussit ex suo ærario mille florenos in eundem finem numerari. Serenissimi quoque Rex Romanorum JOSEPHUS I. Frater & Sorores Archi-Duces Austriæ, nec non Austriæ Magnates, Nobilesque Domine pro singulorum pietate in hanc Redemptionem eò majore liberalitate suas elemosynas submiserunt, quò sanctius illas expendi cognoscebant. Quibus omnibus sollicitè collectis tandem P. Maurus captivorum Redemptor vigesimâ sextâ Augusti mensis, Altissimi moventis manu, ac ipse in suis Adversariis annotavit, & supernò repente impulsu actus tritam, sibi que jam cognitam viam per Poloniam in Tartariam est auspiciatus, quòd spem conceperat Redemptionem in

Cæsaris & Austriæ Redemptionem subsidia.

confiniis Russiæ, aut certè Moldaviæ Armenorum Institutorum operâ commodissimè absolvendi. Sed quàm graviter in hoc hallucinatus fuerit, eventus ubertim demonstravit; omnia enim illi adversa, quæ sibi nunquam imaginatus fuisset, evenerunt; noluit nempe DEUS, ut mercenariorum manibus, sed potius industria & laboribus legitimorum Redemptorum Regulare Ordinis nostri Institutum exerceretur, ac propterea hanc Redemptionem non paucis cum æumnis conflictari permisit, ut inferius enarrabitur.

1692.
Improbatur
arbitrium
Redemptio-
nes per mer-
catores exer-
cendi.

II. Equidem multò majus viæ compendium iniri potuisset, si P. Maurus per Hungariam in ditiones Turcici Sultani contendere voluisset, sed tædia & frustrationes, quibus secunda Redemptio obnoxia fuerat, eum ab hoc proposito deterruerunt, & ad capessendum in Tartariam iter stimulaverunt: ignorabat siquidem multò majora sibi apud Tartaros exantlanda esse pericula, æumnas & afflictiones, insuper & carceres, ut latè inferius sumus cognituri. Ducebatur tamen & alia haud contemnendi ponderis ratione, cum sciret a nuperna obsidione Viennensi plurimos adhuc Austriæ indigenas in Tartaria detineri, eorumque benè multos ad evitandas durissimæ servitutis æumnas, & commodiorem vitæ conditionem obtinendam, præsertim cum nulla, aut exigua spe recuperandæ libertatis lactarentur, salvificam CHRISTI fidem ejurasse, & nefariæ Mahometis sectæ in æternæ salutis exitium, & Christianæ Religionis opprobrium, nomen dedisse. Ut itaque residuos, qui inconcussa constantiâ in CHRISTI cultu perstiterant, ab exitiali hoc barathro, & malorum omnium extremo vindicaret, Tartariam potissimum adire constituit, satis nimirum gnarus, hunc esse præcipuum scopum, ad quem Redemptionis Institutum inconnivis semper oculis colimet.

Rationes cur
non in Hun-
gariam, sed in
Tartariam
viam institue-
rit.

III. Viam itaque per Poloniam ingressus post longos itinerum anfractus Leopolim tandem ad nostros pervenit. Hic constitutus omnia tentavit, quæ ad secundanda hujus Redemptionis initia conducere posse rebatur: sollicitè nimirum cavebat, ne quempiam in ipso quasi negotii proscenio errorem conscisceret, a quo plerumque cæteros sive prosperos, sive finistros rerum successus pendere noverat. Omnibus itaque maturò judiciò trutinatis, statim in ipso limine clarè admodum perspexit, illa media, quæ prius conceperat, sibi que delineaverat, nihil opis ad præsens negotium allatura. Rejectò itaque priorî consiliò, quò hanc tertiam captivorum Redemptionem Armenorum mercatorum operâ, qui ut plurimum propriis lucris inhiantes rem suam augere student, & captivorum majori emolumento parùm invigilant, perficere decreverat, statuit ad extremum in propria persona Tartaros Budziakenfes adire, rem cominùs agere, ac omnî possibili industria Redemptionis negotia promovere. Sub idem tempus Serenissimo JOANNE III. Rege Poloniarum Leopoli demorante, aulam ejusdem affectabatur Tartarorum Reguli *Sef Geraij Sultan Han* (Chanum vocant) Orator, gravium quorundam

Leopolim
Pater venit,

Nihil boni a
mercatoribus
speratur.

Opera Lega-
ti Tartaro-
rum.

1692. inter utrâmq; Rempubliacam dissidiorum componendorum causâ. Hæc occasio P. Mauro perquam opportuna videbatur ad præfixum finem suum certiùs, celeriusque assequendum. Accessit proinde Tartarum Legatum, & exposita intentione sua petit ab eodem salvi conductus Litteras, quarum fide munitus in Budziakensem Tartariam tutò progredi valeret. Orator, etsi homo valde barbarus, comiter tamen Patrem excepit, ejusque voluntate intellectâ liberaliter omnia, & sinè dolo spondit; non enim petitas duntaxat Litteras ad Budziakensis Tartariae limitaneum Governatorem conscripsit, in quibus Patrem, ejusque negotium plurimîs commendavit, verùm etiam disertè præcepit, ut ei omnibûs modis, & in quibuscunque occasionibus faveret, asserens id fore genti Tartariæ valde utile ob reciprocum gratitudinis hospitium, quò Rex & Respublica Polonorum hunc favorem essent compensaturi. Quinimò ut in via Patet tutius procederet, quosdam de suo comitatu Orator delegit itineris duces, atque custodes, quorum unus officio *Murza* erat, quod barbarum vocabulum latine Centurionem significat. Versabantur eodem quoque tempore Leopoli Kaufanenses Institores ex eadem Tartaria oriundi, & in patriam suam propediem reversuri, quibus item Tartarus Orator severè injunxit, ut cum P. Redemptore unâ proficiscerentur, quatenus Viro Præstanti (sic ipse rarò inter Mahometanos exemplò dicebat) consiliò & ope præstò adessent: quæ quidem omnia eis sub gravis vindictæ interminatione commendavit.

Viam in Tartariam flectentia.

IV. Degebat tunc quoque Leopoli in nostro conventu P. Michaël a SS. Sacramento natione Armenus, filius legitimus Græci cujusdam Sacerdotis, cum universa Familia sua Romanæ Ecclesiæ pridem uniti, natus Cameniaci eo adhuc tempore, quò hoc præsidium Turcis parebat, & unus ex primis, qui in Polonia Ordinis nostri Instituto se addixerunt. Religiosus ille noster præter idiomatis nativi, id est, Armeni cognitionem, etiam Turcicæ & Tartariæ linguæ optimè gnarus erat; ideòque P. Redemptor, ut fidelissimum penès se haberet interpretem, eundem sibi in socium ascevit, & continuò copiosò tum Tartarorum, tum Armenorum negotiatorum comitatu stipatus in Budziakensem Tartariam profectus fuit, longòque itinere prosperè emensò Kaufanum celebre Tartariæ oppidum & mercimoniis clarum feliciter attigit, ibidemque apud negotiatorem, quem in hac peregrinatione comitem habuerat, hospitium conduxit.

C A P U T XIV.

Redemptionis hujus in Budziakensi Tartaria varii, ac inopinati successus.

I. **H**æcenus P. Redemptori omnia ex sententia cesserant, secundissimò usus expeditionis suæ exordiò, quò nec melius, faventiusque desiderare potuisset. Sed ut est ephemera mor-

mortalium felicitas, & sexcentis vicissitudinum ludibriis obnoxia, tota hujus prosperitatis scena opinione citius evanuit. Vix enim Kaufanum tenuit, dum protinus intellexit, Tartarorum gentem civilibus factionibus scissam cruentissimas simultates inter se exercere, quæ implacabili animorum aversione auctæ eousque excreverant, ut Chanum, Tartarorum Principem, eo prorsus tempore throno deturbaverint, quò P. Maurus Kaufanum ingressus fuit. Exauctorato itaque Chanò protinus exulceratæ plebis furor in omnes ejus ministros & familiares desæviit, qui muneribus exuti, opibusque spoliati in diversa latibula inglorii confugerunt, optimè secum agi existimantes, si ex tam decumana tempestate vitam saltè incolumem efferrent, & imminentem lanienam evaderent. Confusa hæc Reipublicæ facies omnia quoque P. Redemptoris consilia confudit & dissipavit; nèque enim jam quidquam præsidii ab illo Governatore sperare poterat, quem tam ignominiosè loco motum sciebat. Novi Chani, Selim Hasanpai dicti, electio ubique jam divulgata & universali plausu recepta fuerat, cujus etiam Prætori Galgæ Sultano omnes Tartari, qui ripas Istri accolunt, prompta voluntate homagium fecerunt. Erat autem Galga iste filius recenter electi Chani, cuique genitoris adventum indies opperiebatur.

II. Quid nunc ageret in tanta rerum perturbatione P. Redemptor? an negotiò infectò, & ne tentatâ quidem aleâ se cum socio in Poloniam reciperet, ac emensa itineris spatia fugienti similis remetiretur? Id aversabatur infractus utriusque animus. Progredieretur verò, aut in hoc loco subsisteret? Id quoque periculis minimè vacabat. Augebat difficultatem, quòd omnia itinera, quæcunque demum ingrederetur, a latronum insidiis essent infamia. Ergo dum ita sacrum inter, & saxum hæret, elegit tandem Divino confusus auxilio, & innocentia suâ fretus ipsum Galgam Sultanum intrepidè adire. Ut autem majori securitate periculosum iter ingrederetur, Tartaricum illum *Murzam*, sive Centurionem, quem ei Leopoli Tartarorum Legatus inter cæteros pro custode ac duce addiderat, & quem in omnibus occasionibus virum probatæ fidei compererat, in viæ societatem assumpsit. Huic item duo additi sunt Græci negotiatores, integri rerum gestarum & gerendarum testes, cum quibus post laboriosam trium dierum peregrinationem ad vicum pervenit, ubi Galga Sultanus Chani patris nomine illius terræ Præfecturam gerebat. Præmissus ad eundem *Murza* ille Tartarus, Galgæ Sultano ex ordine recensuit causas & negotia, quorum gratiâ Patres in Bessarabiam venissent; adjecit deinde illos ab Oratore Tartarorum apud Regem Poloniæ agente bonas, fidæque Litteras accepisse, eosque sibi, atque sociis impensè commendatos fuisse, quatenus tutò ire, ac redire valerent. His expositis Galga Sultanus e vestigio Patres coram adduci jussit, qui ejusdem Murzæ nunciò animati celeriter comparuerunt, & Galgæ Sultano Litteras itineris sui, atque negotiorum testes & indices exhibuerunt, quibus perlectis mandavit, ut advenis

1692.

Rerum tur-
batio ex Tar-
tarorum Cha-
ni depositio-
ne.Nostri Gal-
gam Sulta-
num advenit.

1692. Sacerdotibus hospitium pararetur, quod ingressi benignitatem Galgæ non satis admirari potuerunt; præstolabantur tamen, quid postera dies ad promovendam Redemptionis expeditionem ellet paritura.

Vocantur ad
examen.

III. Paucarum horarum intervallò, cum itineris molestiis fatigati paulisper quiescerent, nocte intempestâ Galgæ Sultani primus Minister Patres de hospitio ad se accersivit, qui etiam extra ullam tergiversationem se protinus stiterunt. Eos ad se ingressos Tartarus ille variis quæstionculis tentavit, & per multas ambages illos examinavit, cur in Tartariam venissent? Responderunt illi, quod res erat, causam sui adventus non esse aliam, quam ut pactò pretiò Germanici Imperatoris subditos e captivitate redimerent. Tandem post longas de variis rebus colloquutiones Minister ille, cum perspicuè animadverteret, nihil fraudis subesse, omnem deposuit doli suspensionem, ultròque promisit, se illis a Galga Sultano licentiam impetraturum, quotquot voluissent, captivos emendi. His per multas quæstiones transactis iterum Patres in hospitium se receperunt, & per reliquum noctis spatium securius quieverunt.

Ampla facultas emendi captivos impetratur.

P. ægrotat.

Ut in Crimeam tendant consulti-

IV. Sequenti mox die primus ille Minister Galgæ Sultani, ut hesternis promissis suis stare, Litteras plenam impertientes facultatem eundi, dimorandi, captivos emendi, & cum eisdem remeandi, aut quò eis placuisset, vel commodum visum fuisset, commigrandi Patribus tradidit; qui omni jam metu absoluti de prosperis lætabantur successibus, seseque spe blandâ lætabant hanc Redemptionem propediem ad felicem exitum perducendi. Hæc tamen gaudia non parùm corruperat morbus colicus, qui P. Redemptorem invasit, eumque per biduum tantâ sævitie afflixit, ut ob ingentia viscerum tormina & cruciatus nulli rei operam dare valeret. Morbus iste a frigoris inclementia & congruorum alimentorum inopia originem duxit. Ast ubi vis dolorum paululùm remisisset, constituit Ismaëlim aut Kiliam, oppida Istri litoribus assidentia, proficisci, ubi grandem captivorum numerum detineri cognoverat. Quod cum præfato Galgæ Sultani Ministro significasset, consuluit ille Patribus, mallent potius Tauricam Chersonesum, quæ hodie Tartaria Crimea dicitur, adire, eos namque ibidem plura millia Germanorum reperturos, quos etiam Crimenses Tartari multò leviori pretiò essent vendituri, ut proinde in illa Peninsula minoribus expensis multò plures captivos redimere possent, quàm alibi. Adeffe præterea nunc perbellam opportunitatem isthuc tutò proficiscendi, cum noviter electus Chanus in horas singulas expectetur in Crimeam cum universa Familia sua migraturus. Ad rem quoque plurimum conferre, Primoribus gentis notos jam esse, se quoque in omnibus occasionibus eis præsidio, auxilioque futurum, tum apud Galgam Sultanium, cujus ipse intimus erat negotiorum Minister, tum apud reliquos illius terræ incolas, apud quos satis auctoritate polleret, & id quidem usque ad plenam præsentis negotii expeditionem.

V. Hoc consilium P. Redemptori majorem in modum arrisit, qui illud etiam velut a Numine inspiratum confestim arripuit; præsertim quòd spes affulgeret minore pretio magnam captivorum Redemptionem perficiendi, pluresque ex tristissima servitute eripiendi. Quæ spes licet eum, ut inferius visuri sumus, magnoperè fefellerit, ejus tamen intentio omni laude dignissima fuit. Stimulabatur pariter ad hoc iter suscipiendum aliis quoque gravissimis rationibus, ut nimirum hac expeditione, quamvis etiam magna forent pericula superanda, futuris Redemptionibus ad remotissimas has & adhuc ignotas regiones aditus patefieret, caperentur successuum experimenta, & Christianis, qui inibi captivitatem ducebant, inopinatum solatium afferretur, qui, ut facile conjici poterat, impendio essent gavisuri, si viderent, se non penitus esse derelictos, & intelligerent, in Ditionibus Cæsareæ Majestatis religiosum propagari cœtum, cujus Institutum captivorum Redemptioni sollicitè invigilat; hoc enim si ad eorum notitiam perveniret, non vanè sperabatur, illos deinceps majore constantia in professione Christianæ fidei perseveraturos. Tam prægnantibus rationibus persuasi Patres in hanc sententiam manibus, ut ajunt, pedibusque abiverunt: quamvis mens futurorum malorum præfaga eos identidem vellicaret, & non unius periculi objecto metu, præsertim durante adhuc bellò, ab hoc proposito deterreret. Illi tamen audaciùs contranitendum rati Christianæ charitatis studiò omnia aspernabantur discrimina. Tanto flagrabant ardore sui Ordinis Institutum exequendi.

1692.

Consilium
placet ob
multas ratio-
nes.

CAPUT XV.

*Iter longinquum, ac difficile in Crimensem
Tartariam.*

I. PAUCIS post diebus advenit noviter electus Chanus ambiciosus Tartarorum coronâ stipatus, cujus comitatu Patres accesserunt, ut cum illo in Tauricam Chersonesum, ubi Principes isti residere consueverunt, securè penetrarent. Ineunte mense Decembris altum rigentibus jam brumæ frigoribus, inter plurimas hyberni cœli injurias iter in illas Septentrionales plagas auspicati fuerunt, celerique profectione ad locum illum pervenerunt, in quo fluvius *Niester* (Ptolomæo *Tyras*) vastissimò alveò vectus undas suas in Pontum Euxinum evomit. Cum autem tot cymbæ non suppetarent, quibus tanta hominum multitudo celeriter transfretaret, & Tartari turmatim in primas quasque irrumperent, P. Redemptor coactus est totam noctem sub dio juxta trajectum transigere, ut aptam aliquam transmittendi occasionem nancisceretur, ubi propè cum socio immodica frigoris asperitate enectus fuit. Huic malo non levius incommodum accessit, quod tota nocte in excubiis stare debuerint, ne vilior turba, quæ navigiorum opportunitate destituta in eodem

Sequuntur
Chanum Tar-
tarorum in
Crimæam.

Niester flu-
vius magnus
impedimen-
to est.

1692. cum Patre Redemptore litore pernoctaverat, rapaces manus sarcinis ejus injiceret, & tumultuaria concursatione currum illius, quem quatuor equis instructum secum adduxerat, violenter diriperet. Postea ubi terris lux reddita atram

Quem trans-
fretant.

Cautela Pa-
trum.

noctis caliginem discussisset, Patres de trajectu solliciti nautas ad-
verunt, eorumque avaritiâ ingenti pretiô expugnatâ obtinue-
runt, ut primi cum impedimentis suis in naviculam recepti am-
nem transmitterent. Quô factô incitatis equis Chanum Tartarorum & Galgam Sultanum velocissimè sunt subsecuti, quatenus eorum præsidio tecti majori securitate iter suum continuarent; secus enim si fecissent, jure metuere potuissent, ne in medio pravæ nationis constituti ab obviis quibusque malè mul-
tarentur, aut etiam rebûs suis omnibûs spoliarentur, quin aliquis ad manum esset, qui insanientis plebis furorem sua auctoritate compesceret. Hac de causa etiam factum fuit, ut per totum hoc iter noctu nunquam longius a primoribus gentis recesserint, præsertim, quod communiter accidebat, quando sub dio juxta focum fuerat pernoctandum.

Magna itin-
ris incommo-
da.

Oczakovia.

Trajicere flu-
vium frustra
Pater laborat.

Fraudatur
pacto cymbæ
usu.

II. Per loca deserta & vastas solitudines triduo itinere profecti tantâ frigoris inclementiâ sunt vexati, ut ipsa quoque victualia gelu constricta ad instar lapidum indurescerent. Adulta nocte sub dio castrametati, aridas legebant herbas, fruticesque modicos pro foci pabulo, subter cujus calentes cineres panis immixtus, & quodammodo sepultus est, ut resoluta glacie anhelis dentibûs rodi posset. Appropinquavere tandem Oczakovia civitati, unde tota latè vicinia nomen traxit Tartaria Oczakovienfis appellata. Est autem Oczakovia validum Præsidium quatuor castellis munitum, veterum Christianorum, cum olim in illis plagis rerum potirentur, structura, cis Hipanem fluvium, qui hodiè Boh dicitur, sita haud procul ab illo loco, ubi amnis iste vectigales aquas Borystheni infundit. Porro ex Bessarabia venientibus nullus ad hanc urbem aditus patet nisi sulcatis undis. Ingenti transportandæ multitudini quinæ duntaxat lintres in adversa ripa prostabant, horum usus cessit præprimis Chano, ejus familiæ, & præcipuis cohortium Ductoribus, qui totam ferè diem illam in transfretatione absumpsere. Quamvis autem P. Redemptor nulli industriæ parceret, ut cum Patre socio, sarcinisque inter primos Tartarorum transportaretur, ne altera vice ob remanentem triobolaris plebis faciem, quæ ducibûs destituta prælicenter quodvis facinus audet, & effrænâ petulantia bacchatur, in pristina discrimina & angores incideret; nihil tamen, quidquid prece, vel pretiô satageret, impetrare potuit, identidem rejectus.

III. Subducto Sole nox illunis caliginosô sipariô terras paulatim involvit. Ut igitur P. Redemptor cum socio infidæ plebis insidias evaderet, ac proletariæ turbæ omnem prædandi occasionem subtraheret, ab uno nautarum nummîs iterum super justum oblati cymbæ usum ad transfretandum extorsit; cum verò neque illa, neque alia ex præsentibus currum simul cum qua-

quatuor equis capere posset, P. Maurus cum famulo & duobus equis eam ingressus est, sub hac tamen conventionem, ut idem famulus transposito P. Redemptore, eadem cymbâ confestim citimur litus repeteret, & Patrem Socium cum reliquis duobus equis, curru & impedimentis ad ulteriorem ripam transveheret, ubi Pater Redemptor eorum adventum opperiri constituerat, ut cum nauta pactio pretio transactum fuit. Omnia tamen contra mentem Patris evenerunt, nihilque conditiones tam sapienter propositas sibi profuisse expertus est; latò siquidem fluminis alveò a socio suo separatus non sine ingenti utriusque periculo alter alteri nullò modò succurrere valuit. Voluit nimirum Clementissimus DEUS hac in occasione Patrum probare patientiam, Potentiàmque suam in servis suis protegendis cumulatius manifestare, ut deinceps in gravioribus ærumnis confidentius in Divinam Providentiam sperare discerent. Res in hunc modum acta fuit: Transfrètaverat P. Redemptor in adversam fluminis ripam, terrâque consensâ, & equis in sicum eductis, famulum illum cum cymba remisit, ut juxta conventionem initam pro jure possessionis cymbæ Patrem socium, curru & reliquos duos equos ad se in oppositum litus transferret. Nauta verò parùm officii aut obligationis memor in pactorum fide minimè perstitit; nam ipsius socordiâ & conniventia factum est, ut Tartari certatim irruentes Patrem socium cum impetu rejicerent, & per omne nefas eandem cymbam sibi vendicarent. Quibus in arida expositis cum neque Pater socius, nec auriga famulus, nec currus, nec equi in reditu comparerent, indignatus P. Redemptor propter illatam injuriam urgebat adhuc reditum cymbæ pro suis, pactorum fidem allegans: verum adeò densæ incubuerant tenebræ, ut nemo nautarum iterum reverti auderet, nec quisquam esset, qui inimicam vim frigoris diutius perferre posset, & propterea non immeritò metuerent, ne si rursus trajecissent, Tartari vehementiore impetu irruerent, & Patrem socium rursus a transmissione fluminis arcerent; omnes enim adhuc in adversa ripa reditum cymbæ impatienter præstolabantur, ut post longa itineris fatigia & protractas vigilas occasionem nanciscerentur noctem sub tecto aliquo, vel tuguriolo transigendi, sed omnium irrita fuit spes & vanum desiderium.

IV. Egerrimè hanc nautarum perfidiam tulit P. Redemptor, qui cum duobus equis suis stabat in ulteriore fluvii margine etiam famulò destitutus; & reprobato priore consilio frustra nunc desiderabat apud suos remansisse, ne inopportuna adeò divisio nunc intervenisset. Propter quam utrique Patrum quis moeror? quis sensus? quæ unicuique de altero sollicitudo? qui angores fuerint? putari facilius, quàm verbis explicari valet. Et profectò, nisi DEUS suâ gratiâ ambos peculiariter corroborasset, nihil sanè mirum fuisset, si utrique immodica sollicitudinum violentia præcordia dirupisset. Quamvis autem P. Redemptor majoris securitatis ergo clam totum lytrum, & potiorrem Redemptionis facultatem, quam movere poterat, secum

Ex utriusque separatione curæ & angores.

1692. asportaverit, quia insidias projectissimæ turbæ in altero litore metuebat; non tamen ipse in adversâ fluminis ripa nutritionibus urgebatur periculis, utpotè, qui in aperto campo constitutus a paucis etiam latronibus opprimi, & favente noctis caligine non solum facultatibus omnibus, sed etiam vitâ quoque facillè periculi potuisset, quam tamen calamitatem Benignissimus DEUS ab eo avertit; Tartari enim, qui naviculis trans flumen clustati fuerunt, infestissimo frigore compulsi in civitatem properabant, ut hospitio aliquò recepti gelida membra foverent, atque hac ratione omnis quoque in eis nocendi cupiditas refrexit, praedandi ardore frigoris inclementiâ extincto. Huic metui aliud malum accessit, ingens nimirum sollicitudo, ne Patris Socii, fratris sui, ac fidissimi interpretis, in opposita ripa versantis, jacturam faceret. Multos namque plagarios reperire est inter Tartaros, qui liberos homines clanculum surreptos in remotas orbis plagas velocissimè transportant, ibidemque questus causa pro mancipiis vendunt. Ad hoc autem facinus perpetrandum nox ipsa suo patrociniò invitabat, & non unam hujus scelus committendi occasionem suggerbat.

DEO se commendans Tartaros in civitatem praedare gaudebat.

Ductu hominis Graeci in civitatem venit.

Cura de Socio recrudescit.

V. Has inter decumanas angustias, timorésque Pater Divinae Clementiae multis precibus se commendans ad ripam aliquamdiu remansit, & Tartaros, qui eà horâ flumen superaverant, & a quibus non parùm sibi metuebat, libens in urbem currere permisit. Ipse verò postquam unus circiter horæ spatiò in eodem loco solus substitisset, gressus tandem civitatem versus flexit, lentoque passu procedens equos secum trahebat. Dum ità per frigus & tenebras ad instar errabundi vagatur potius, quam proficiscitur viarum ignarus, amabilis Divinae Providentiae munere factum est, ut hominem Graecum, patriâ Moldavum, propius advenientem intueretur, cujus ductu usque ad januas civitatis pervenit, eodemque sollicitante hospitium apud Graecum itidem civem ejusdem gentis obtinuit. Haustus tamen semel in medullas timor & sollicitudo de socio pium Patrem minime quiescere sivit, sed adeò impotenter afflixit, ut eadem adhuc nocte hunc Moldavum cum hospitis Graeci famulo iterum ad ripam remiserit, periculum facturos, an non per nautas Graecos, vel amicos inde haud procul habitantes efficere possent, ut Pater socius cum residuis impedimentis ocyus trans flumen portaretur stipulatò etiam quocunque pretiò, ne, quæ metus praesagebat, reapse tandem evenirent. Hanc itaque totâ nocte, & per sequentem pariter diem P. Redemptor praestolatus est Socii & nunciorum adventum timore vario & implacabili desiderio, quos ad extremum etiam sera jam nocte adventantes conspexit frigore, famèque semienectos. Innumeras tamen DEO gratias egerunt, quòd absque alio graviore incommodo sibi invicem fuerint restituti, gravissimas licet post arumnas & afflictiones, quas nemo verbis facillè explicavit.

VI. Post-

VI. Postquam igitur P. Socius ab exantlatis periculis & angoribus paululum respirasset, coepit enarrare, quam mirabiliter DEI ope e Tartarorum manibus fuerit liberatus; audierat siquidem illos, quorum idioma optime callebat, frequenter inter se mullitantes, ac dicentes: *O! quam benè nutritos ille habet equos.* Subinde: *& aureorum bursa barebit intra currum,* atque alia his similia. Augebat timorem, quod plures sepenumerò ad inspiciendos equos accederent, alii verò tenebriones juxta currum explorabundis similes reptarent. Hinc verebatur in momenta singula, ne per insigne aliquod facinus obrueretur. Exteriora siquidem indicia satis prodebant, quam enormia flagitiorum monstra interiùs alerent. Quamobrem necesse habuit semper in excubiis persistere, & ne transversò quidem digitò a curru recedere, ut hæ rapaces Harpyiæ intelligerent, insidias earum sibi satis esse perspectas. Has inter angustias mirabili planè modò adfuit illi Clementissimus DEUS, cujus honoris causa hæc expeditio unice suscepta fuerat; in medio namque rabientium luporum constituto Numen propitium ex eorundem numero quendam Tartarum selegit, qui fidi custodis munus susciperet. Hic, quem cultus corporis & mores ab aliis longè diversi virum altioris conditionis arguebant, animadversò Patris periculò eum blandè accessit, officiosèque salutatum his verbis affatus est: *Sacerdos, ne metuas! en tibi me offero, & moriar ego, nisi te a Tartarorum machinationibus defendero, illi multa maleficia adversus te moliantur.* His dictis a Patris latere nunquam discessit, & ut quascunque injurias propullaret, vigiles oculos ab eo non deflexit, curavitque impensè per totum sequentem diem, ut Pater cymbam ad flumen transfretandum nancisceretur; quod tamen admodum erat difficile, cum Tartari ad revertentes nautas glomeratim irruerent, & ardente festinatione quisque alteri aditum in naviculam præripere conaretur. Porro Tartarus ille, homo minimè barbarus, post fluminis transitum dimissis sociis aliquot deinceps diebùs constanter Patribus adhæsit, eisque spontaneum præsidium mirabili sanè fidelitate præstitit, ut ausim credere, hanc bonam mentem ei peculiariter a DEO inspiratam fuisse, qui suos quandoque evidentì prodigiò inter hostium maxima pericula providè munit, & ipsos hostes in custodes servorum suorum convertit.

VII. Oczakoviam demum post se relinquentes per Borysthenis ostia, ubi inter utramque continentem e Cosaccorum agro decurrit, & lato hiatu in mare nigrum exoneratur, rursus hoc flumen transfretari debuit; quod quidem non ità gravibùs stetit incommodis. Exinde tamen intendente brumà majori frigore sunt conflictati, unde præcipiti equorum cursu inter innumeras ærumnas per vastas solitudines in Crimensem Tartariam contenderunt, quam incolumes etiam attigerunt. Horlow delati, quæ arx est cum civitate in ipso Tauricæ Chersonesi aditu constructa, isthmo insidens, mare nigrum a lacu Mæotidis dividenti. Hic Patres Tartaris permixti, ut custodum

1692.
P. Socius rem-
conferet pericu-
la sua.

A Tartaro
quodam spon-
taneæ protec-
tio.

Mirabilis Dei
providentia.

Borysthe-
nem facilis
transiunt.

In Crimeam
perveniunt.
Horlow.

1692.

Precope in-
observati
transseunt.Fossa sic dici-
tur, & cur?

vexationem effugerent, qui in hac urbe intentis oculis peregrinos observant, multa incommoda evaserunt, & ulterius procedentes in oppidum *Precope* inter promiscuos pariter Tartaros inobservati pervenerunt, a cujus nomine vasta illa veteris Scythiae plaga *Precopensis Tartaria* appellatur. *Przekop* autem Poloni vocant, quod verbum in Latina lingua fossam sonat, nec abludit omen a nomine; nam captivi, qui hanc fossam incidunt, omnibus fugae occasionibus ablati desperatam habent libertatem, nisi hanc pretio redimant. Postmodum quadridui itinere multos vicos, oppidaque peragrarunt; *Crimea* siquidem regio indigenis refertissima ultra quadraginta millia fanorum Mahometicorum suo gremio complecti dicitur, e quorum numero facile conjici potest, quam frequentibus vicis, oppidisque habitetur. In via passim eis Christiani captivi occurrerunt, quos tamen Patres nondum redimere sunt ausi, donec plenam a Principe redimendi facultatem consecuti fuissent. Tandem die sexta & decima mensis Decembris *Bakcessarium* Regiam Chani Crimensium ingressi, hospitium apud Armenum quendam secta Schismaticum elegerunt.

Bakcessarium
urbs Crimen.

VIII. Est autem *Bakcessarium* urbs ampla & insignis, profundae valli insidens, excelsis montibus undique cincta. Surgit haec civitas in acclivi colle, cujus flexus secuta sensim in planitiem descendit. Superior pars urbis rupe quadam intercedente bifariam dividitur, Orientalem plagam Armenis, Graecisque incolentibus, quorum plusquam nongentae familiae in hac civitate sedem fixerunt; Occidentalem vero sicut & inferiorem urbis partem Tartaris inhabitantibus. Tria circiter aedium millia suo sinu complectitur; quae inter peculiari splendore ac magnificentia elucet Chani palatium, marmoreis hypocaustis, salientibus fontibus, elegantissimis balneis ad delicias & oculorum irritamenta constructum; reliqua vero civium domicilia, quamvis architecturae regulas parum aemulentur, lapideae nihilominus structurae superbiunt: reperiuntur tamen aequae nonnullae, viliorum scilicet hominum receptacula, argilla & tignis compacta. Urbem modicus amnis lapideo ponte stratus alluit, eique magnam aquarum vim propinat. Paucae sunt viae, quae aditum ad civitatem aperiunt, eaeque omnes vivis petris incisae. Sub finem tamen anni millesimi septingentesimi trigesimali sexti Russorum exercitus devictis viarum difficultatibus in hanc urbem penetravit, eamque a Tartaris desertam ferro flammisque vastavit, quingentis circiter domibus funditus exustis; ipso quoque Chani palatio majorem partem in cineres redacta. Sed ut eo revertamur, unde digressi sumus: Patres *Bakcessarium* allapsi alloquium quidem Chani avidè prehensarunt, sed eo publicis negotiis & constituendis per provincias Magistratibus intento, illud tam cito, ac optaverant, consequi nequiverunt. Dum itaque tædiosa expectatione suspenduntur, nonagesimus secundus pra-

Occupatur a
Russis. Anno
1736.

præsentis sæculi annus ad finem decurrit, nulla interim in hac urbe re memorabili gesta, nisi quòd Natalitia Festa Divinissimi Salvatoris nostri JESU CHRISTI Romano ritu in Crimea nostri celebraverint; cæterum nihil eis operari licuit, donec novus Vezirius constitutus fuisset.

1692.

CAPUT XVI.

Captiva Redemptio in magno discrimine versatur.

I. **I**N anni millesimi sexcentissimi nonagesimi tertii principio noviter electus Vezirius (qui post Chanum in tota regione primum dignitatis locum obtinet) habenas Reipublicæ moderandas suscepit. Hunc e vestigio accesserunt nostri, eidemque humilibus verbis adventus sui causam exposuerunt; quòd, videlicet, Institutum esset familiæ suæ captivos Christianos redimere, illósque a servitute liberos in patriam reducere, ut Galga Sultanus de hac re plenius edoctus, suò esset testimoniò comprobaturus, cujus etiam potissimum suasu & consiliis se relictâ Belsarabiâ in hanc regionem profectos fuisse dictitabant. Ad preces deinde converli rogabant Vezirium, ut ejus bonâ gratiâ ipsis liceret paucos, quos voluissent, Christianos emere in libertatem, patriamque suam reducendos. Vezirius recenti dignitate tumidus, & pro gentis suæ genio, aut vitio insigniter barbarus, ac præterea avaritiæ studiosissimus, qui Patres non nisi spe munerum, quibus dicesceret, alloquiò dignatus fuerat, cum videret, nullo se placari munusculò, truculentis minis & acri bile rejecit supplices, attractoque superciliò stomachatus, apagite, respondit, facestant *Jauri* (quò nomine infideles denotant) neque domò egrediantur, donec id ego ipsis indulsero. Tam crudò & feroci responsò consternati Patres, omnesque captivi Christiani, qui adstiterant, dejectis in terram oculis hospitium moesti repetierunt, in carcerem mox convertendum. Hòc ariete admotò arbitrabatur Vezirius posse a Patribus extundi ingentia, quibus unice inhiabat, münera. Quod verbum Patres hætenus non cœperant. In hoc itaque domestico carcere detenti longum tempus exegerunt, quin vel minimum indicium apparuisset, ex quo spem concipere potuissent, se facultatem domo egrediendi consecuturos.

1693.

Noviter electum Vezirium accesserunt nostri.

Malè ab eodem excipiantur.

Hospitium in carcerem convertitur.

II. Equidem boni Patres (ut nunc memini) Vezirii mentem nondum penetraverant, nec crediderant, totum rei cardinem in muneribus exprimendis versari, alioquin enim molestissimam vexationem pridem honorariò aliquò redemissent, & avaritiam, aureâ projectâ offâ, placassent. Sed dum illi ne somniando quidem has artes Vezirii sibi imaginati fuissent, hæserunt attoniti, & quid factu opus anxie dispicere cœperunt. Erigebatur illos quidem Galga Sultani præsidium, ille autem longius aberat, *Ackmaceti* existens, oppidò quatuor leucis Bakcessariò remotò, quò locò hujus conditionis Sultani plerumque residere

Oppressionem suam Patres Galga significabant.

1693. consueverunt. Hunc adire nostris integrum non erat, ne carcerem violasse incusarentur. Decreverunt itaque tabellariorum operâ cum suâ inexpectatâ captivitatis certior reddere, atque in hunc finem Socius P. Redemptoris libellum supplicem ad Galgam Sultanum perscripsit, in quo recensitis injuriis sibi hactenus a Vezirio illatis istud potissimum deplorârunt, quod redimendis captivis, quorum causâ per tot longinqua & molesta itinera venerant, vacare non possent. Supplices proinde eundem officii & sponte oblatae nuper protectionis atque pollicitationum commonefecerunt. Hanc illi epistolam fidei cujusdam Christiani captivi crediderunt, qui eam ad Galgam Sultanum Ackmace-tum clam detulit. Ille postquam ex hoc libello, quid rerum ageretur, cognovisset, sponfionis suae memor, & eorum, quae operâ sui ministri in Bessarabia, veluti supra praemissum est, non pridem transacta fuerant, recordatus, gratiâ & auctoritate, quâ apud Chanum genitorem valebat, Patribus non solum libertatem, verum etiam facultatem, viva licet duntaxat voce, quoscunque voluissent, potuissentque Christianos captivos liberandi facile impetravit. Hujus rei nuncium e vestigio ad Vezirium expedit, quem serio cohortatus est, ne Patribus Redemptoribus obicem amplius, aut molestiam aliquam crearet.

Liberantur a domestico carcere, & facultas liberandi captivos conceditur.

Dum captivos redimunt, maleficio Vezirii crimen proditoris nostris innotuit.

III. Hâc partâ infidâ licet victoriâ ocyus nostri Redemptionem absolvere, excusôque pedum pulvere regionem illam egredi cupiebant, veriti, ne sibi deterius quidpiam accideret. Paucorum itaque dierum intervallô, cum nonnullos captivos justô & rationabili pretiô jam coemissent, de aliis verò praestinandis cum dominis eorum actu tractarent; ecce tibi! ingruente nova tempestate scena repente in lamentabilem tragœdiam desit; Vezirius enim, cum vidisset, se priore stratagemate nihil profecisse, extemplô aliam stropham commentus est; subornavit siquidem multos ex praecipuis Tartaris, eosque (vide mihi veteratoriam hominis calliditatem) clanculum instruxit, ut mancipia quidem venum offerrent, sed pretium eorum ultra modum & aequitatem augerent, quod si Christiani Sacerdotes solvere abnuissent, tumultum concitarent, confusâque vociferatione clamarent, signum hoc esse minimè obscurum, eos non redimendorum captivorum, sed provinciae explorandae gratiâ in Tartariam venisse, atque adeo apud Chanum severissimè accusandos, & juxta leges velut patriae proditores rigidè puniendos. Nequiter dictum, nequius factum: ad compositam technam trahebat sui similitudinem iniquitas, turpisque lucri cupiditas. Concurrent itaque velociter Tartari, & quos habebant captivos e Germania oriundos venum offerunt, sed enormi & irrationabili pretiô adjecto; omnes namque studebant ex lucro ditescere, aut nostros perdere. Hanc pretii auctorem dedignati Patres eorum postulatis non assenserunt, aliisque jam redemptis in medium adductis protestati sunt, se ne reliquos captivos quidem majori pretiô comparaturos, quam istos emerant, nisi quos natalium prerogativa a plebe secerneret; quod si nollent, sua sibi haberent mancipia. Verum illi actu

astutum suò intenti maleficio inconditis clamoribus omnia repleverunt. Hinc ortus est ad præmeditatam machinationem compositus tumultus, e quo tam vassè architectata proditiōis suspicio in vulgus emanavit. Nec mora, res ad Chani tribunal subito defertur, Patres proditiōis insimulantur, & ad mortis pœnam deposcuntur. Exultat Vezirius, ut qui cupitam prædam in unguibus jam tenere se crederet. In re tamen momenti maximi, qualis est proditiōis crimen, convocatur statûsconsilium, ut plurium suffragiis decernatur, quid in præsentī causā esset agendum. Vezirius in consilio præfens actor ipse atque iudex cupitæ prædæ inhians, quam cogitatione sua & spe quodammodo jam devoraverat, contra innocentes reos multis argumentis astutè confictis investus est; dicebat enim se pridem jam in his advenis proditiōis affectum odoratum fuisse, atque ideo eis licentiam domo pedem efferendi hæcenus negasse, & illos quidem se invitò hanc tandem impetrasse, nunc autem rem omnem esse in propatulo, adeoque proditores hos pœnam mortis juxta leges commervisse, servos verò & coëmpta mancipia, cæterâsque fortunas eorum omnes in laudem sibi adjudicari jure deposcebat.

IV. O quàm mentita est iniquitas sibi! Hujus enim criminis suspicionem incurrere potuissent, si immodicò pretiò, quò Tartari volebant, captivos emissent, quatenus prætensò Redemptiōis palliò proditiōis studium argutius dissimularent. Verùm semper tuta fuit, & quod mirè, etiam hic inter barbaros innocentia. Inter multos occultari non potuit illa mentis perversitas, neque latuit composita Vezirii techna supremum Flaminem, quem Mustium vocant, ut ipsemet postea Patribus ingenue confiteri non dubitavit. Hic itaque totis viribus in consilio sese Vezirii conatibus opposuit, & tanquam Legum interpretes declaravit, ea fundamenta, quæ contra Christianos Sacerdotes adducta fuissent, non sufficere ad captivorum impediendam emptionem, quæ aliâs legibus esset permissa; convenientius tamen fore, ut hæc negotiatio extra urbem in aliquem vicum propinquum transferretur, in quo tanta hominum multitudo convenire non soleat, ut hoc pacto omnibus tumultibus via incideretur. Sacrificuli hujus sententiæ, cujus apud omnes in dicundo jure magna est auctoritas, suffragabatur imprimis Chanus, & de concilio plerique. Vezirius palàm refragari non ausus, executionem Decreti sibi tamen vendicavit. Et quia perversæ mentis suæ astutiam adhuc sperabat optato successu coronandam, novum excogitavit doli genus; nullâ namque post dissolutum consilium interpositâ morâ, nec indicatâ causâ, cur id fieri vellet, Patres, eorum famulum, redemptos & quidquid secum habebant, in castrum adduci jussit, quod dimidiæ circiter horæ spatiò a Regia distat, Hebræorum incolatui deputatum, & in quo ob egregiam loci munitionem malefici securitatis causâ detineri consueverunt.

V. Cæterùm boni Patres, cum divinare non possent, cur Vezirius tanta severitate in se animadverteret, rati sunt, id non

M m

aliò

1692.

Accusantur,
& ad pœnam
mortis postu-
lantur.

Vezirii de-
lus refutatur.

Mustius ad-
versatur Ve-
zirio, & ad-
versam causam
protegit.

Ejus arbi-
trium.

Iterum ho-
stri in dete-
norem conje-
ciuntur car-
cerem.

1693.
Redemptio-
nis pecunia
in tuto collo-
catur.

Sub Hebræo-
rum custodia
constringun-
tur.

aliò fieri consiliò, quàm ut in locum, ab hominum commercio re-
motum, compacti & quasi in carcere clausi omnibùs rebùs suis spo-
liarentur. Ut itaque P. Redemptor improbas scelestissimi homi-
nis artes eluderet, eumque nasò aduncò, ut dici solet, suspen-
deret, captatò in arena consiliò, omne aurum, quod secum
attulerat, cuidam illustri viro captivo, cujus nobile in Germania
genus referre nihil attinet, clam per modum depositi tradidit,
utpote cujus fidelitatem multis experimentis comprobata habebat
& exploratam. Ipse verò tacitè præstolari constituit, in
quem tandem finem hæc fabula esset desitura, aut quid sibi tan-
dem Vezirius hòc procedendi modò propriè vellet. Omnes in
castrum adducti, cujusdam viri Hebræi custodiæ traditi fuerunt,
nullis tamen aliis vincti compedibùs, quàm severissimò præcep-
tò pedem extra domus limen non efferendi. Porro diu, no-
cturne in eodem hypocausto, ubi Patres detinebantur, bini He-
bræi custodum munere functi, alternatim vigilabant, quibus sub
gravissima interminatione vetitum, ne ullum Christianorum ca-
ptivorum propius sinerent accedere. Famulo licebat in societate
callidi cujusdam observatoris Patrum expensis post triduum vi-
ctus comparandi causà Bakcessarium ingredi. Et hic stetit ali-
quamdiu rei hujus catastrophe.

C A P U T XVII.

*Carcer diu durat, captivi Patres impetrata ite-
rum facultate aliquos redimunt captivos. Caesaris apud
Regem Poloniae pro captiva Redemptione intercessio.*

Iterum ca-
ptivitatem
suam Patres
Galgæ Sultano
significant.

Galgæ incre-
pta Vezirium.

I. **T**OT inter atroces a Vezirio illatas injurias & acerbissimas af-
flictiones, quid spei, consiliive capiendum foret, nostri
diu, multumque deliberarunt. Vulgus eos proditoris crimine
reos diffamabat, ipsi verò nullius ob noxam diutinò ergastulo se
detineri quiritabant. Causis tamen suspiriis aëra semper fati-
gassent, nisi tandem gemitus eorum ad cælum usque penetras-
sent, & Clementissimum DEUM in illorum miserationem flexis-
sent, qui secretis modis custodum emollivit animos, eosque ser-
vis suis tantoperè conciliavit, ut Hebræi contra rigidissimum Ve-
zirii mandatum unum, alterumve Christianum captivum ad ca-
ptivos Patres Redemptores clanculum ingredi paterentur, aut
certè conniverent, quorum operâ Patres prudenter usi gravio-
rem suam priore captivitatem Galgæ Sultano iterum significavê-
re, asserentes hanc violentam detentionem dolò Vezirii constâ-
tam in summum ipsius Sultani & Chani genitoris contemptum
cedere, quorum auctoritas potissimum peteretur, quod ipsi pro-
missæ adeò liberaliter protectionis suæ opem eis impendere aut
non possent, aut nollent. Hæc dum Galgæ Sultano per nun-
cium innotuissent, vehementer excanduit, præcipitque itinere
Bakcessarium delatus Vezirio commissam in Patres iniquitatem gra-
viter exprobravit. Ille verò in omnem eventum & dolum vulpino
sussul-

suffultus pectore præfractè negavit quidpiam tentatum fuisse, quod in Sultani, aut alterius contumeliam tenderet; hanc enim relegationem ex Mustii supremi Flamini arbitrio & consilii Decreto emanavisse propter querelas a populo adversus Christianos Sacerdotes delatas. Agebat autem, illos sedata multitudine confestim rursus dimittendos esse. His tamen promissis nihil obstantibus per totum quadragesimale jejunium Patres in illo carcere detenti missionem frustra suspirabant, ita quidem, ut præ tædio, situ, squallore, & ærumnarum illuvie ferè contabescerent.

1693.
His se no-
quiter exau-
dit.

II. Tandem post varia diverticula Patribus non obscurè fuit insinuaturn, Vezirio placere vehiculum affabre laboratum, quod ex Polonia secum attulerant, nec citius fore laxandos, nisi duobus equis adjunctis eidem illud vehiculum donò mitterent. Patres avaram Vezirii mentem tandem aliquando affecti nihil cunctandum putarunt, & e vestigio desideratum carpentum cum duobus equis ei Bakcessarium transmiserunt, ut abligurito hoc donò illos deinceps allatrare desineret. Nec tamen his contentus homo sordidus, ut Patres magis exærescarent, quadraginta leonihos illicò numerari sibi pro literis salvi conductus poposcit; quibus tamen tardè, ut videbitur, receptis; alias interim nummorum angarias pro frequentissimo suo famulatio, atque aliis affaniis solvendas expressit. Quibus omnibus corrasis ne sic quidem Patres carcere absolvit. Solummodò Christianis captivis eorumque dominis copiam fecit Patres liberè accedendi, & cum eis de Redemptione captivorum tractandi. Tantis sumptibus emptæ fuit hæc adhuc dubia & restricta facultas.

Munera ex-
borquentur.

Et licentiam
emendi capti-
vos concedit.

III. Rediviva per hanc qualemcunque facultatem, & quasi ab inferis resuscitata Redemptio per ipsosmet captivos libertatem, patriamque suspirantes dictò citius divulgata continuò ex tota vicinia multos Tartaros excivit, qui cum mancipiis ad prædictum castrum confluebant, eaque Patribus licet adhuc captivis venalia proponebant. Nostri tamen in ipso congressus limine disertè protestabantur, ne captivos auctò supra modum pretiò indicarent, secus re infecta domum repeterent, sibi namque constitutum esse in Budziakensem Tartariam remigrare, ubi captivi multò levius venderentur. Hac protestatione præmissa cum plerisque pacificè transactum fuit, justò, moderatòque pretiò redemptis quatuor & triginta captivis; reservata etiam parte nummorum in futuros longinquæ viæ sumptus. Omnes namque moras in regione tam barbara perosi propedièm in Germaniam redire desiderabant.

Captivi iusto
pretiò redi-
muntur.

Prævis Pa-
trum cautela.

IV. Ergo dum illi ad iter se accingunt, nova, & ab aliis diversa orta est controversia, quæ cum narrationi huic majorem lucem conciliet, & futuris etiam Patribus Redemptoribus usui esse queat, minimè cenfeo prætereundam: Puella cum Parentibus suis a Tartaris in servitutem abrepta fuerat. Huic rarà fortunà inter barbaros illos homines propitia domina obtigerat, quæ morti vicina dilectam suam ancillam manumisit, verita nimirum, ne ejus pulchritudine propudiosi Tartari pro explenda libidine abuterentur,

Controver-
sia de puella
manumissa.

1693. quod eis cum libera, si illa abnuat, non licet. Igitur puella libertatem adepta honestissime vixit, quam tamen haeredes defunctae postea una cum parentibus venum proposuerunt, fortè quòd filia, cum finè genitoribus suis nollet in Tartaria remanere, se libertatis jure abdicaverit, & haeredes spe majoris lucri hac opportunitate oblata manumissam puellam cum parentibus mancipiis vendere percupiverint. Innotuit hæc res Mustio regionis sacrificulo, qui protinus se opposuit, testatus, per leges patrias non licere homini manumisso provinciâ emigrare: venderentur igitur captivi parentes, puella verò eorum filia ex ultima defunctæ voluntate libera, in quam haeredibus jus nullum esset, in Tartaria remaneret. Intolerabile accidebat filiae vivò utroque parente orbari: parentes vicissim filiam, quam tenerrimè amabant, nefas arbitrabantur in tot apostasie, aliisque innumeris corporis & animæ periculis destituere; aut enim filiam secum in patriam abducere, aut si hoc consequi non daretur, & ipsi cum filia in captivitate remanere volebant. Acri inter se digladiabantur conflictu libertatis amor & intima sanguinis cognatio, patriæ desiderium cum necessitudinis officio. His difficultatibus complanandis P. Redemptor studiosè insudavit, Mustiùmque oppugnare aggressus, cum verbis nihil proficeret, quòdam munusculò facile palmam extorsit; ille siquidem quatuor duntaxat aureis nummis delinitus cervicem pronus submisit, & legis glossam favorabilius interpretatus fuit. Quinimò testimonium in scriptis expedit, non oboesse legibus, quò minus filia parentes sequi posset in patriam. Sic dirempta lis est, ac de barbara lege fides pietasque triumphavit.

Salvi conductus litteræ frustra urgentur.

V. Tota jam demum absoluta fuerat Redemptio, Patres tamen eodem adhuc detenti ergastulò post exantlata quatuor omnino mensium tædia liberum suspirabant aërem, & quamvis ideo tot sumptus ab eis fuerint expressi, Salvi tamen Conductus litteræ adhuc nuspam comparebant, licet mensis Majus jam dimidium propè cursum transegisset. Ad itineris subinde curas conversi, statuerunt viæ compendium maritima profectio facere, & per Pontum Euxinum ad ostia Danubii navigare, eoque appulsi per Moldaviam, Valachiam, Transilvaniam & Hungariam terrestri itinere in Austriam remeare. Aderat jam pridem opportunum navigationis tempus, sed cum litteras Salvi conductus nondum accepissent, crebrioribus nunciis Vezirium obsecrabant, vellet tandem aliquando promissas & persolutas Salvi conductus litteras expedire: petierunt præterea hominem regionis incolam, qui publicâ auctoritate fultus securitatis majoris gratiâ Patres & redemptos in Moldaviam usque conduceret, & a vexationibus Tartarorum, quæ passim occurrere solent, tutos præstaret, polliciti, se ejus labores condigna mercede remuneraturos. Verum quia Chanus & Vezirius omnes cogitationes ad bellicas curas converterant, utpotè quibus pro subsidio confœderatorum Turcarum quantocyùs in Hungariam proficiscendum erat, tempus ad alia negotia non suppetebat. Verebantur etiam, ne si Patres cum

cum redemptis hominibus præcederent, ipsorum numerus, vires & apparatus eorum operâ Cæsareis innotescerent. Variis itaque tergiversationibus aliam ex alia neccens moræ causam Vezirius litteras expedire detrectavit. Tandem instructis agminibus e Crimenfi Tartaria digressi sunt omnes, quin litteræ expeditæ vel postulatus ductor designatus fuisset, quod Patribus haud vulgaris afflictionis materiam præbuit, cum ignorarent, an non Vezirius hoc stratagemate novam in eorum caput fabam cuderet. Sumptus etiam in sustentandis captivis quotidie magis accrescebant, nec videbant exitus sui diem, ideoque a præcedentibus injuriis etiamnum saucii facile inducebantur ad tetras quasvis suspicionum imagines conficiendas, rati, Vezirium hoc astu nihil aliud quærere, quam ut semetipsos cum tempore consumerent, succedentæque inopiâ redempti sensim dilaberentur, aut posthabita libertate pristinos dominos repeterent, & sic rebus omnibus defecti Patres fame, animique mœrore interirent. Hæc conjecturâ ducti (nihil enim non atrox post tot acerbitatum experimenta ab homine crudelissimo metuebant) sibi quoque alimenta restrinxerunt, exiguæ pultis usu vitam trahentes, ut in longiorem necessitatem, aut mortem victus penuria suppeteret.

VI. His angustiis coarctati, dum sollicitis oculis auxilia undique circumspiciunt, P. Redemptor, quod mireris, in illis tam remotis regionibus occasionem nactus est Patribus Viennam (nescitur quò tabellariò) per secretas litteras præsentem Redemptionis calamitatem significandi; quid enim non molitur mens agitata malis? hæc sanè omnia, quæcunque demum fors, aut casus offert, avidè statim arripit. Hòc nunciò Patres Viennenses attoniti in communi causâ Augustissimum Cæsarem LEOPOLDUM adiverunt, eique rem omnem patefecerunt, ut a Potentissimo Monarcha, CONSIPIO & INDUSTRIA glorioso, aliquod consequerentur præsentium malorum remedium. Optimum factu visum fuit, ut Serenissimus Rex Polonorum operâ Legati Tartarici, qui Aulam ejus sub idem tempus sequebatur, res componeret, suoque patrociniò captivam hætenus Redemptionem in libertatem vendicaret. Quare Augustissimus Imperator ad JOANNEM III. Regem Poloniarum sequentem scripsit Epistolam:

Humillimè Nobis exposuerunt Patres Ordinis Excalceatorum Sanctissima TRINITATIS de Redemptione captivorum, qualiter eorum Conventualis Pater Maurus unà cum socio, ejusdem Religionis professo, redimendorum captivorum zelo & fervore ductus (obtentâ Leopoli a Tartarorum ablegato Varsaviae modò commorante liberi commeatus tesserâ) in partes & terras Tartarorum penetraverit, amboque in Crimeam usque pervenerint, atque in civitate Bakcessarai, ubi multos Germanos captivos repererint, Redemptionem suam perficere quidem tentaverint, at ex Tartarorum Chani

1693.
Cur non expeditæ litteræ salvi conductus.

Variae Patrum suspensiones,

Captivam esse Redemptionem Viennam nunciatur,

Cæsaris epistola ad Regem Poloniam.

1693.

decreto in ea impediti fuerint, & desactò ibidem detineantur, exireque cum Redemptione captiva ante reditum aliquorum Tartarorum, a predicto Chano in Poloniam transmissorum, ipsis non permittatur; suffragii nostri subsidium ad Serenitatem Vestram eum in finem demissè implorantes, quatenus apud praelatum ablegatum efficere haud gravaretur, ut ipse factam per litteras transmissorias dictis Religiosis promissionem adimpleat, iisdemque cum redemptis Christianis tutò emigrandi, atque ad oras nostras se recipiendi procuret facultatem. Et quàmvis nulli dubitemus, quin Serenitas Vestra pro laudatissima Sua, tum in captivos, tum hosce Religiosos pietate & benevolentia in eorum desideria ultrò sit propensura; pro eo tamen, ac predictus Ordo, in Litteris Nostreis multum fiducia collocat, & nos eundem ob indefessam, quam salutis animarum, eliberandisque captivis ad exemplum usque navat operam, singulari affectu prosequimur, peramanter & enixè a Serenitate Vestra contendimus, velit praelatorum sortem misereri, suamque pro iis Auctoritatem tam efficaciter interponere, ut quod prænominati Patres piè intendunt, quantociùs consequantur; sicque ad exercendum porro erga proximum charitatem magis magisque excitentur. Qui de cetero Serenitati Vestrae fraterni affectus nostri studia propensissimò animò deferimus. Laxenburgi 3. Junii

1693.

LEOPOLDUS.

Litteræ ob-
sentæ, dum li-
berati regio-
nem egres-
sionantur.

Dubis in li-
teris asserta
expenduntur.

VII. Cæsaris hæc erat singularis gratia pro Redemptionis Instituto, & redemptoribus nunc in tribulationibus constitutis, solliciti, quamvis hæ Litteræ ob locorum distantiam, tardius quam necessitas exigebat, obtentæ fuerint; eadem enim die tertiâ Junii, ut inferius dicetur, nostri cum redemptis a suo ergastulo jam absoluti Bakcessarium egressi fuerunt. Quòd autem Imperator in sua epistola asserat, Decretò Chani Tartarorum Patres in redimendis Captivis impeditos fuisse, id a P. Mauro sub idem tempus fors adhuc creditum erat, donec a Mufftio postea aliter edoctus, ut paulò superius meminimus, illum tamen suam primam opinionem Viennam ad Patres scripsisse faciliè assentior. Item in hac eadem epistola mentio fit quorundam Tartarorum in Poloniam missorum, ante quorum adventum Patres non essent dimittendi; id enim verò, ut rem candidè fatear, me prorsus fugit; nec P. Maurus in suis notis hac de re quidpiam annotatum reliquit. Fieri tamen potuit, ut quidam rerum non satis periti ex fortuito aliquo eventu id accidisse suspicarentur, ac deinde suspicionem suam Viennæ pro pura putaque veritate venditarent, atque adeo Imperatorem inducerent, ut idipsum suis litteris insereret.

VIII.

VIII. Cæterum per tres continuas hebdomadas post Vezirii in castra discessum Patres hujuscemodi angustiis, variisque terroribus, metu ac suspitione miserè conflictabantur, donec Misericordissimus DEUS tot exagitatos ærumnis consolari decrevit; cum enim illi nihil minùs sperarent, nihil tamen magis optarent, audiverunt, Tartarum quendam advenisse, qui mandatis & litteris, a Chano ac Vezirio in castris expeditis, instructus eos in Moldaviam perduceret. Quò nunciò acceptò ad novam quasi vitam sibi Patres redire sunt visi. Vix autem modicum a præterita tribulatione respiraverant, dum protinus alia nec minùs gravis successit adversitatis procella; Litteræ namque salvi conductus vel fortuito, vel ex composita fraude ad uxorem Vezirii devenerant, quas tradere recusavit Harpyiarum una, nisi pro iisdem trecentos leoninos æruscaret, impudenter mentita, se audivisse, Patres post mariti discessum totidem promississe. Iniquissimæ prætensionì validè resistere Patres, & adductis testibus coram Mustio comprobârunt, illius assertionem esse putidissimum figmentum. Mustius majorem in modum admiratus fuit, quòd Vezirius tanta iniquitate innocentes Patres exagitare non desinat, exertè subinde testatus, nec Chani, nec concilii mentem fuisse unquam, ut in castrum Hebræorum tanquàm malefici & proditores relegarentur, aut libero aère privarentur, astum hunc fuisse Vezirii, eis perniciem molientis. Avara tandem anus pejor marito, aut certè nec pilò melior causâ cecidit, & in Patrum favorem sententia lata fuit.

1693.

Ex castris
Tartarorum
mittuntur lit-
teræ salvi
conductus.

Adversatur
Uxor Vezirii.

Nostri favet
Mustius.

CAPUT XVIII.

Carcere soluta Redemptio Euxinum Pontum transfretat, Viennam pervenit, & memorabilis cum uno redempto eventus refertur.

REjectâ mulieris impudentiâ vi juris extortæ sunt salvi conductus Litteræ, & quæ hucusque Vezirii odiò captiva fuerat Redemptio, libertatem postliminiò recuperavit, quod quidem contigit tertiâ mensis Junii, eadem prorsus die, quâ Viennæ Cæsar ad Regem Poloniæ Epistola, cujus priore capite mentionem fecimus, expedita fuerat. Libertate obtenta res suas extemplò convasârunt (tot namque exantlatæ injuriæ eis omnem longioris moræ cupiditatem ademerant) & excussio pedum pulvere in testimonium illis, ut CHRISTUS Redemptor noster suis suavit Discipulis, cum deputato ductore castrum illud, vel, ut aptius loquar, sordidum egressi carcerem versus Kosloviensem portum eadem die iter instituerunt; quò brevì delati, persolutoque pro singulis capitibus tributò, ut mos illius regionis obtinet, navim conduxerunt, eamque cum omnibus redemptis ingressi prospera aliquamdiu velificatione per Pontum Euxinum usi fuerunt. Ast suborta paulò post tempestate, adversantium ventorum rabie coacti, ter portum illum repetierunt, undè

Redemptio
carcere libe-
ratur 3. Junii,
eademque die
iter auspica-
tur.

Lucæ cap. 9.

Ad portum
pro singulis
solvitur tribu-
tum.

1693.
In mari ter-
re ad portum a
fuchibus re-
jicitur.

navigationis exordium sumpserant. Tandem per medias, sive ut nautae loquuntur, semiplenas tempestates varia pelagi jactatione, dubiisque cassibus acti, inter innumeras tribulationes, famem, sitim, vitaeque discrimina nec pauca, nec parva, post viginti dierum jactationem Bialogrodum, nobile hodie Budziakensis Tartariae emporium, *Moncastrum* olim dictum, incolumes appulerunt.

Iter terrestre
per Budzia-
kenssem Tar-
tariam.

II. Inde digressi, Tartariam Budziakensem intrarunt, eamque licet hostilem adhuc tellurem terrestri itinere securè peragrarunt; Tartaris enim Budziakensibus ob sociale cum Turcis foedus in bellum majore ex parte profectis, capulares duntaxat senes cum mulieribus & prolibus domi remanserant, unde haud facile in transitu oppidorum repertus est, qui Redemptionem auderet laceßere. Captivi autem Christiani in illa provincia constituti, & ruri, aut rei pecuariae vel agriculturae operam dantes, cum subinde vidissent redemptos in patriam reverti, alta ex imo pectorum trahebant suspiria, moestisque singultibus deplorabant tam optatam sortem sibi præreptam fuisse. Duo nihilominus nacti sunt occasionem clam se nostris aggregandi, vir unus nimirum, & puella quædam octodecim annos nata, ambo e Polonia oriundi, qui clandestinâ fugâ heros suos dimiserunt, & Redemptos affectati fuerunt; cautè tamen a Patribus recepti, ita ut primò ad Moldaviae confinia dimissò jam Tartarò ductore reliquo redemptorum cœtui immixti fuerint. Hi subinde cum paucioribus divisim ibant, prout loci circumstantia exigebat, ne sibi vel nostris crearent perniciem: subinde in media nostrorum turba iter agebant, ne a cæteris discernerentur, semper tamen inobservati tam in Moldavia, quàm in Valachia Turcarum eluserunt perspicaciam. Ubi verò in Transilvaniam pervenissent sub Potentissimi Cæsaris protectione omni metu & pavore soluti in vicinam Poloniam faustis comprecationibus dimissi patriam suam læti repetierunt.

Captivi hac
in Tartaria
constituti
quoque Re-
demptionem
suspirant.

Duo profu-
gi nostris
clam aggre-
gantur.

Ubi cauteli.

Febris labo-
rans.

Causa mor-
bi.

Moritur puer.

Viennam
pervenimus.

Processio.

III. Corona, Stephanopolim alii vocant, urbs est & insigne Transilvaniae Praesidium. Huc delata Redemptio nonnihil subsistere debuit; febris enim, quæ plerosque invaserat, importunam echeneidem ei objecerat. Morbo huic causam præbuit æstus, & crudiores de rupibus manantes aquæ in lassitudine largiùs haustæ: quiete tamen & victus temperantiâ curatis corporibus omnes convaluere, præter puerulum unius anni, qui resumpta professione Tokaini peregrè in Hungaria e vivis excessit, ibidemque comitante redemptorum reliquâ turbâ sepulturam accepit. Cæteri verò omnes, qui supererant numerò tres & triginta sani & incolumes die decima mensis Septembris Viennam Augustalem urbem feliciter attigerunt, summâ lætitiâ, totiùsque populi congratulatione recepti.

IV. Die sequenti post tot tantòsque terrâ marique exantlatos labores e nostro cœnobio, ut CHRISTO Servatori debitæ persolverentur gratiarum actiones, ad Cathedralem S. Stephani Proto-Martyris Basilicam solemni ritu instituta fuit supplicatio, in qua

qua cives & Nobiles viri, foeminaeque longo ordine effusi redemptos, coetumque religiosum inter hilares tubarum & tympanorum plausus devotè orantes, aut psallentes comitabantur. Dies etsi imbribus foeda non tamen obfuit, quin frequentissimus populus ad plenum pietatis spectaculum concurreret, & fenestras portasque omnes per compita, quae processio transibat, novitatis mirabundi spectatores obsiderent, plerisque sub pluvio caelo in lacrymarum imbres diffluentibus, quos pietas ex oculis eorum elicuerat. Pulchrum autem erat spectaculum videre redemptos sacri Ordinis nostri scapulari in pectore ornatos, atque in humeris compedes gravissimi ponderis gestantes, quibus non ita pridem vinculati fuerant, & quas in priori nostra Ecclesia pro anathemate suspensas me vidisse benè memini. Hæc qui cernebant præteritis eorum compassi miseriis, præsentī congratulabantur libertati, & felices reputabant, quibus tam beata fors accidisset, ut redimerentur. Ad Basilicam cum supplicatio tandem pervenisset, amplissimum templum vix capere potuit undique confluentis populi multitudinem. Hic Frater Ildorus a Visitatione Sacri nostri Ordinis Clericus adhuc in minoribus constitutus, qui primus Germanorum Viennæ vota solemnīa nuncupaverat, in ambonem conscendit, & vernaculo sermone ad frequentissimam concionem de captivorum miseriis tot præsentibus experimento testibus, deque Redemptionis excellentia, utilitate & necessitate non minus eleganter quàm eruditè disseruit. Post hæc Augustino-Ambrosianus Hymnus intonante P. Michaële a Sanctissimo Sacramento, P. Redemptoris socio, qui ad Principem aram sacris vestibus more solito indutus consistebat, inter festivos phanascorum concentus, musicosque modulos decantatus fuit, consuetisque precibus adjunctis functio tota finem accepit. In cœnobium nostrum ob effusos e caelo copiosius imbres, non quidem eo ordine, quò venerant, reverti licuit, sed singuli, prout per intervalla commodius poterant, domum repetiēre. In cœnobio nostro redempti ad cœnam epulis hilariter excepti, & ingruente deinde nocte per vicinas ædes in hospitia divisi fuerunt.

V. Atque in hunc modum tertia Redemptio desit tribus & triginta in patriam & libertatem adductis CHRISTI Fidelibus, e quorum numero puerulus, ut superius retuli, corporeis quoque vinculis exsolutus ad meliorem vitam transivit. Quamvis autem duos illos profugos redemptorum syllabo minimè accenseam, fateri tamen oportet, eos non aliter, quàm hujus Redemptionis beneficiō libertatem adeptos fuisse; hæc enim illis non modò opportunam fugæ occasionem suppeditaverat, verum etiam per longum itineris decursum gratis eos aluerat. Sed ut hos missos faciamus, in cæteris sanè repetitō toties in hac tertia Redemptione ternariō numero, ut vulgaris est gnome, perfectionis quidpiam elucebat, nam ut Aristoteles apud Petrum Bongum censet: *Propterea quod ipsa Tria omnia sunt, & ipsum Ter in omnem partem se fundit.* Et ut Pythagoræi asserunt: *Ipsum omne, ac omnia*

1693.
Populi concursus.

Concio,

Preces,

Cœna & hospitium.

Redemptorum numerus.

Ternarius numerus laudatur.

1693. *Tribus sunt definita. Ideoque vulgatum est illud Maronis: Nume-
rò DEUS impare gaudet.*

*Aristoteles
apud Bonum
de mysticis
numerorum
significationibus.
Virgil.
Ælog. 8.*

Redemptio-
rum patrum.

Dedicatur
Cæsari Re-
demptio.

Redempti
militis novis
vestibus do-
nantur a Cæ-
sare.

Romæ hæc
æstia cum
prima Redem-
ptione secun-
dò dedicatur.

Hæc Redem-
ptio multis
stetit labori-
bus.

Pro præces
pro eadem
adloc. cap. 12.

VI. Cæterum ex his redemptis quatuordecim erant natione Austriaci, tres Bohemi & totidem Moravi, Hungari duo, & unus Transilvanus; novem reliqui ex diversis provinciis aliis fuere oriundi. Reperiebantur inter illos sedecim milites, novem mulieres cum tribus infantibus in Crimea a Catholicis parentibus prognatis. Omnia eorum nomina cum cujusque patriæ, sexus, ætatis, conditionis & lytri descriptione in tabulam relata Augustissimo LEOPOLDO I. Pio, Justo, Felici, Victoriouso dedicantur sub Psalmi 129. v. 7. lemmate: *Quia apud Dominum misericordia, & copiosa apud eum Redemptio.* In sequentibus lineolis beneficiorum a Sacra Cæsarea Majestate receptorum memoria, nec non & æviternæ nostræ gratitudinis professio declarata fuit, ut videlicet nostra Familia in paterno Augustissimi gremio identidem sollicitè foveatur, & sub Austriacarum Aquilarum patrocinio conquiescat, Cæsareisque gratiis quotidie magis aucta firmiores agat radices, quarum adminiculò fructus uberiores proferre possit. Jure igitur Magno Cæsari totus quantus iste debebatur de captivitate triumphus. Optimus Imperator gratum habuit hoc nostræ voluntatis in suam Majestatem studium; & cum intellexisset aliquos ex his redemptis militaria aliquando sub suis signis meruisse stipendia, eosdem novis vestibus donavit, quibus bicolor Trinitarii Ordinis Crux in assertæ libertatis testimonium in pectore affuta fuit, eisque sicut & cæteris omnibus eadem Cæsareâ liberalitate nummos in stipem & viaticum elargitus fuit. Eorundem redemptorum nomina simul cum sexdecim aliis nuper ab eodem P. Mauro in Budziakenfi Tartaria redemptis, P. Petrus a Jesu Ordinis nostri in curia Romana Procurator Generalis, Romæ typicis formis descripta mense Octobri ejusdem anni Celsissimo Principi Antonio Floriano de Liechtenstein Ordinis Fautori Eximio & Cæsaris apud Sanctissimum Dominum INNOCENTIUM XII. Pontificem Maximum Oratori honoris gratiâ secundò dedicavit.

VII. Peragraverant Patres per decursum hujus expeditionis septingenta, & quod excedit, milliaria Germanica, frigore, fame, siti, æstu, carcere, persecutionibus & ærumnis plurimis, ut ostendimus, per menses ferè tredecim toleratis. Cum autem diutius abessent, quàm vel ipsi credidissent, vel alii expectassent, & nullus ad initium verni temporis hujus anni nuncius compareret, qui certi aliquid de statu Redemptionis referret, Religiosos Ordinis nostri tam Viennæ, quàm in Polonia magna incessit sollicitudo, ne Redemptioni fortassis sinistri quidpiam accidisset. Ac propterea sicut olim primi Christiani pro Apostolorum Principe Sancto Petro in carcere detento, ita etiam nostri in causa communi pro P. Redemptore ejusque socio finè intermissione ad DEUM preces fundebant: præcipuè Viennensis cœnobii incolæ, qui absolutis Vesperis quotidie statas preces recitabant, ut Divina Majestas periclitanti Redemptioni subvenire, atque opem ferre dignaretur.

VIII.

VIII. Neque verbis facile explicari valet, quanto gaudio non solum Religiosi omnes nostri, verum etiam exteri, noti & Ordinis amici exilièrunt, cum primus nuncius ex Hungaria allatus fuisset, qui felicem P. Redemptoris reditum significavit, & in quo statu Redemptio versaretur, exposuit. Postquam autem ipse tandem P. Redemptor advenerat, omnes ei certatim obviam effusi finem nullum faciebant desideratissimum hospitem salutandi, veteremque amicum officiosissime complectendi. Querebant avidissime, ubinam locorum tanto tempore latuisset? quibus cum ille rerum gestarum seriem breviter exposuisset, patulis auribus excipiebatur, cunctorum linguis in Divinae Providentiæ laudem effusis, quæ servos suos ex ipsis barbarorum unguibus tam suaviter eduxit, idque eo tempore, quò Mahometani a Christianis internecinis odiis dissidebant, cruentissimo bello invicem commissi. Plerique, quorum aures novitatum studio pruriebant, redemptos domum ad epulas comiter invitaverunt, ut eadem iterum, & plura audirent. Neque in sola plebe, aut inferiore nobilitate stetit fama Redemptionis, sed ad aures quoque Augustissimi LEOPOLDI Romanorum Imperatoris penetravit. Is intellecta periculorum magnitudine, quam P. Redemptor superaverat, majorem in modum demiratus est ejus animi magnitudinem, quòd nempe fervente utrinque ferocissimo bello in medios se hostes immittere non dubitaverit, collaudatæque viri magnanimitate interdum Cæsare non indignâ facetiâ in eum lusit dicendo: *Tartarus ille meus*. Urbanè P. Maurum indigitans, utpote, qui per diutinum carcerem in Tartaria, ut communiter dicis causâ fertur, civitate sit donatus in sancti fervoris sui multam benè magnam.

IX. Illud autem facetissimum accidit, fuitque per ora hominum potissimum celebratum, quod etiam frequentius in sequentibus Redemptionibus deinde evenit. Res ita se habet: unus e numero illorum Redemptorum, quos P. Maurus secum adduxerat, indigena fuit olim pagi haud procul Viennâ disiti. Hic itaque, priusquam a Tartaris in servitutem abreptus fuisset, in viridi adhuc ætate uxorem sibi desponderat, cum qua aliquot annis concorditer vixerat. Postea verò, cum innumerabilis Turcarum exercitus, qui ex omnibus Ottomannici Imperii provinciis ad obsidionem Viennensis urbis confluxerat, omnem latè Austriam depopulatus fuisset, ille cum aliis plurimis in rapaces Tartarorum manus incidit, uxore in vicinas silvas dilapsa. Hæc post solutam urbis obsidionem ad sua prædia reversa, cum maritum suum a Tartaris captum sciret, imò & mortuum crederet, quod etiam, nescio quibus testibus, in foro Ecclesiastico comprobavit, alteri viro nupsit. Sed postquam prior maritus ejus in patriam nunc redux, ab illis, quorum olim familiari consuetudine usus fuerat, didicisset, in quo statu res uxoris suæ versarentur, illam incunctanter accessit, seseque legitimum ejus maritum declaravit. Territa mulier, quæ aut virum totò decennio absentem omnino non agnovit, aut saltem eum sibi

1693.
Gaudium ex
adventu Redemptoris.

Dictum Cæsaris de P. Mauro.

Mirabili eventu Redemptus quidam reperit uxorem suam vivere cum alio viro.

1693. ignotum simulavit, quod metueret, ne de secundo matrimonio adversus Christianam legem contracto pœnas dare cogere-
tur, reducem maritum torvis oculis intuita impostorem compell-
lavit, eumque in magnam & malam crucem abire iussit, adje-
ctis minis, nisi protinus in pedes se conjiceret, se maritum suum
accituras, qui ejus temeritatem condigna mercede esset remu-
neraturus. Ille autem, ut in conscientia tutus erat, verbis mu-
lieris nihil commotus in eadem assertione persistit; & ut verbis
suis majorem fidem conciliaret, uxori suæ multa arcana in me-
moriâ revocavit, quæ præter ipsum nemo scire potuisset. His
perculsa mulier, non tamen confestim acquievit, sed alterius
pedis mutilationem ei objecit, indeque deduxit, eum a priore
marito esse longè diversum, qui utriusque pedis expeditum usum
semper habuisset. Sed ne hoc quidem ei multum profuit; ma-
ritus namque illius hanc frivolum objectionem solida protinus re-
sponsione diluit, dixitque; se quidem duobus pedibus Austria
egressum, & Tartariam ingressum fuisse, ibi autem enormis fr-
goris sævitie se nudipedem adeo obriguisset, ut tumore tandem in
alterum pedem descendente cutis crepuerit, & purulento alce-
re tabida, ad extremum carcinoma contraxerit, cui pellendo cum
medicorum manus defuissent, semetipsum Chyrurgi partes susce-
pisse, & ne pes totus computresceret, atque reliquum corpus in-
ficeret, propria manu, quamvis non sinè maximo dolore par-
tem ejus morbidam amputasse, vulnusque obviis medicamentis,
potissimum tamen DEI benignitate perlanasse, atque ita instan-
tem mortem evasisse. Sed quidquid ille diceret, nihil tamen per-
suadere potuit; mulier enim in sua sententia obfirmata surdis
auribus verba ejus excepit, ut proinde verus maritus ejus ne-
cesse habuerit opem justitiæ implorare. Causâ ad Ecclesiasticos
Judices delatâ, ne scandalum latius manaret, foemina confestim
a secundo viro separata fuit. Auditis deinde, ac expensis argu-
mentis sententia in favorem veritatis prodiit, legitimò marito
tot documenta contracti sui matrimonii allegante, ut nulli du-
bio, aut contradictioni locum reliquerit. Decisum proinde fuit,
hanc esse legitimam uxorem ipsius. Quod postea tantò magis
claruit, quando vir ille notam arborem adivit, sub qua in illa
irruptione Tartarorum selectiores res suas, utputâ quædam vasa
argentea, aliâque utensilia defoderat, quæ etiam omnia salva re-
perit. His visis uxor ejus ultra tergiversari noluit. Sed agnitis
rebus, quas prius possederat, maritum etiam agnovit, eique se
rursus in conjugem dedit, & cum illo deinceps pacificè vixit.
Casus huic similis reperitur in Jure, Capite cum bellicam cladem.
Causâ 34. quæst. 1. Donatus tomo 3. variarum resolutionum tra-
ctatu 12. quæst. 56. num. 2.

C A P U T XIX.

Descriptio Tartariæ Minoris.

- I. **U**tile omninò pro majori sequentis Historiæ claritate, nec
crudito Lectori ingratum fore confido, si Tartariam
Mi-

Minorem Geographicò calamò depinxero. Tartaria itaque est vastissimus terrarum tractus a freto *Anian* ad ipsos usque *Moldaviæ* & *Poloniæ* limites diffusus. Nomen accepit a fluvio *Tatar*, sive *Tartar*, qui ex Regno *Tanyu* oriundus longo syrmate per varia regna in mare glaciale, sive Oceanum *Tartaricum* procurrit. Dividitur universim in duas partes, quarum altera, quæ in Orientem se extendit, *Tartaria magna* ab incolis verò *Mogul*, sive *Montgul* dicitur; altera verò quæ Occidentem respicit, *Tartaria Precopensis*, aut etiam *Minor* nominatur. Cæterum quia Sacri Ordinis nostri expeditiones in solam citeriorem hanc, sive *Tartariam Minorem* destinantur, de hac sola impræsentiarum nobis sermo erit.

1693.
Tartaria
Magna & Minor,

II. *Tartaria Minor* ab Oriente *Tanaïs* fluitibus tunditur, ab Occidente *Poloniam* & *Moldaviam* attingit; a Septentrione truncem faciem *Moscoviæ* ostentat; a Meridie autem *Ponto Euxino* insidet. Longitudo ejus ultra trecenta milliaria germanica procurrit, cui tamen inæqualis latitudo respondet, utpotè, quæ montibus, silvis, aut fluminibus coarctata interdum decem, alicubi quindecim, aut triginta milliaria occupat, nusquam verò ultra quinquaginta milliaria se diffundit. Hæc omnis regio bifariam dividitur, in *Bessarabiam* scilicet & *Precopensem Tartariam* propriè dictam, quarum singulæ cum alias Provincias & Præfecturas in se complectantur, utramque nunc singillatim perlustrabimus.

Tartariæ Minoris descriptio.

III. Prima, nobisque citerior pars *Tartariæ Minoris* *Bessarabia*, ut dictum manet, appellatur, a *Bessis* & *Arabibus*, qui hanc quondam provinciam inhabitaverant, ab aliis *Bessarabia* etiam *Tartaria alba* dicitur, quòd ejus incolæ candidas vestes in deliciis habeant. Limites ejus sunt ab Oriente *Borysthenes* fluvius & mare nigrum; ab Occidente *Moldavia* & *Palatinatus Braclaviensis* in *Polonia*; a Septentrione *Ukrania* & pars ejusdem *Palatinatûs Braclaviensis*; a Meridie ostia *Danubii*. Longitudo ejus a Septentrione in Meridiem computata, quadraginta milliaria non superat, cui triginta milliarium latitudo respondet. Porro *Bessarabia* duas in suo gremio Provincias continet, *Tartariam* nimirum *Budziakensem* & *Oczakoviensem*.

Bessarabia.

IV. *Budziakenfis Tartaria* ab ostiis *Danubii* ad *Turlam* sive *Nieser* fluvium procurrit, cujus longitudo ab Oriente in Occidentem circiter triginta quatuor milliaria germanica conficit, latitudo autem ejus viginti milliaria ægrè tuetur, interdum etiam in majores angustias contrahitur. Nomen accepit a *Budziakenfi* planitie duodecim ferè leucis in longum, quinque verò, aut sex in latum porrecta. Hanc *Tartari* incolunt, nec *Ottomannico*, nec *Tartarico* parentes imperio, sed rapinis se sustentantes. Villæ, sive Oppida viliora octoginta, aut nonaginta hinc reperiuntur, urbs verò alicujus nominis nulla. Incolæ hujus planitiei sunt *Libertini Scythici*, perpetui *Christianorum* incursores, prædatorésque, quibus sicut volucris ex rapto vivere, & captivos *Podolicos*, *Russicos*que ad *triremes* vendere mos est. Hospitati tamen in *Russia* diu nequeunt, quin mox, ubi partum quidpiam est

Budziakenfis unde nomen habet, &c.

1693. est, sese intra sua recipiant gurgustiola, eò, quòd omnes Budziakensis planitiei incolæ decem millium numerum vix excedant. Deserta semper incolunt, cuncta secum, ipsasque suas gestantes ædes. Ubi castra metantur, domunculas suas, in duas ferè plateas distinguunt ad instar nostratium cingarorum. Cibò autem captò, equisque pabulò refectionis, stationem mutant, & in alium locum progrediuntur.

Bender. V. Cæteri tamen Budziakensis regionis Tartari sunt his multò civiliores, fixosque pagos & urbes incolunt. Ex his autem primum facile locum obtinet *Techinia* sive *Bender*, Caroli XII. Suecorum quondam Regis, a Russis ad Pultavam internecina clade cæsi, receptaculò clara: affidet illa ripis Niefter fluminis, munitissimæque arce superbit, quam aliquot indigenarum millia defendunt, non tamen Tartarorum Chano, sed Turcico Imperatori paret; cui etiam forti obnoxia est *Bialogrod*, aliàs *Moncastro*, sive *Akierman* dicta, non ignobilis urbs, sita ad Vidovum sive Ovidovum lacum, haud procul a Ponto Euxino remotum, qui ab Ovidio Poëta nomen duxisse fertur. Hanc Turca Moldaviæ Principi annò 1485. cum arce & oppido *Kilia* violenter extorsit, quæ nunc Turcico Præfecto cohibendis Cosaccis, & Moldavis in officio retinendis intento sedem præbet, non sinè grandi Moldaviæ detrimento; cum Præfectus ille sub specie loca muniendi, aliæque publica opera faciendi, regionem iniquis tributis exhauriat, & centena facile aureorum millia quotannis corradat.

Kilia. VI. *Kilia* itidem in hoc tractu urbs est Turcica, mœnibus ad morem Europæarum urbium, propugnaculisque cincta. Civitati imminet arx ad Danubium sita, & unicâ duntaxat leucâ ab ejus ostio remota. In altero Istri litore vetus *Kilia* jacet, cujus etiam hodiè ruinas spectare licet. *Ismail* sive *Smiele* magna quidem urbs est, sed muris destituitur, ædibusque ligneis sordet. Leucâ unâ ab hac urbe locus est, in quo Osmannus Turcarum Imperator annò 1620. magnum illum pontem extruxit, quando sexcenta secum bellatorum millia ad oppugnandam Poloniam traxit, nullò tamen memorabili facinore edito, nisi quòd vilem arcem Choczyn in margine Tyræ amnis extruxerit, quam tamen Poloni paulò post occupaverunt, licèt eandem brevè rursus amiserint.

Illanada. VII. Ad Budziakensem Tartariam etiam pertinent variæ insulæ, qualis est *Illanada*, Latinis serpentum insula dicta, parva illa quidem, & duas duntaxat leucas complectens, sed amœna, & ab aqua dulci nobilis. *Palleka* insula Danubium inter & Pontum duobus passuum millibus extenditur. Circularis hæc est, & præceps, arboribus tamen confita, singulisque ferè annis rapido Danubii arroditur vortice, aliàs arenosa.

Terra qualis. VIII. Regio universim ob camporum planitiem juxta ac frugum, aliarumque rerum necessariarum fertilitatem tota amœna est, alicubi tamen in valles subsidet, rursusque in clivos molli-ter affurgit. Metallis auri & argenti non destituitur, quamvis in-

ingenium hominum prædis magis, quàm æri effodiendo infidetur. Abundat pariter armentis, piscibusque varii generis. Equorum generosissimorum hic soboles inexhausta, vicinis populis vehementer expetita.

1693.

IX. Lustratâ in hunc modum Budziakenfi Tartariâ ordo nunc postulat, ut ad Oczakoviensem transeamus: Hæc a fluvio Niester exurgens ad fluvium Angulet, minorem dictum, procurrit, & triginta circiter milliaria longitudine sua adæquat, licet latitudine sua alicubi decem milliaria non excedat. Raris colitur pagis, urbibusque rarioribus, quod metus Cosaccorum, qui hanc provinciam semper suis incursionibus infestant, Tartaros nusquam consistere patiatur. Caput hujus provinciæ est urbs Oczakovia Turcarum Imperatori subiecta, & haud procul a Borysthenis ostiis diffusa. Triremes ibi Turcicæ excubant, ne Cosacci in Pontum Euxinum irrumpant. Portus quidem nullus est, tuta tamen anchoris statio. Sub ipsa arcæ duo jacent oppida, utrumque clivo montis impositum. Muri arcis viginti fere pedes in altitudine habent, urbis tamen multò sunt inferiores. Duo circiter incolarum millia in hac urbe reperiuntur. Ad Meridionalem urbis plagam castellum aliud est figuræ planioris, nonnullis tamen instructum tormentis ad utramque Borysthenis (qui totam fere leucam latus hic est) ripam in officio continendam. Castrum hoc turrim habet, ex qua Turcarum excubitores Cosaccorum adventum speculantur. Cosaccis tamen risui hæc sunt, cum tam petere, quàm repetere queant Pontum aliâ viâ Turcis incognitâ. Hanc urbem Russi annò 1737. ferocissima trium dierum oppugnatione Turcis extorserunt.

Oczakovien-
sis Tartaria.

Oczakovien-

X. Leucâ circiter ab Oczakovia versus Africum portus commodus est, dictus incolis Berezan. Ostium ejus ad duo circiter passuum millia diducitur, nec trajici nisi navigiò valet. Profundus ille satis est, perviusque triremibus: brachium verò illud *An-
czakrik* appellatur. Haud procul a portu Berezan ad Septentrionem recedit lacus *Jezero*, sive *Teligot*, octo longus & sesquiseptem leucis latus. Natura ibidem repagulum quoddam struxit, ne lacus misceatur mari. Abundat piscibus adeò, ut unda ob illo-
rum immensam multitudinem tetrum odorem exhalet, cum nec fluxum, nec meatum habeat: Parvò deinde intervallò ad Occidentem alius lacus se diffundit *Kuialik* dictus, piscosus pariter sicut præcedens. Ad hunc pisces turmatim a quinquaginta etiam milliariis se conferunt. Captura ibidem carpi-
onum est, cyprinorumque stupendæ magnitudinis. Uterque lacus in omnibus fere mappis geographicis studiosè annotatus visitur.

Berezan.

Lacus Jezero.

&

Kuialik.

XI. Reliqua Oczakovienfis Tartariæ oppida exigui, aut nullius sunt momenti. Major etiam pars incolarum hujus regionis vitam omnem sub dio in campis exigit, & ad instar Nomadum incertis sedibus hinc inde vagatur. Est quidem *Owczj Sorom*, sive *Nova Konicipole* non contemnendum præsidium, & ad hodiernæ architecturæ regulas munitum, sed illud Regi Poloniæ par-
et, qui locum istum annò 1634. nobilis cujusdam Galli operâ in

Owczj Sorom.

1693.

hunc statum evexit, eoque ceu firmissimò contra Tartaros armamentariò utitur.

Insulae Tandra & Tavan.

XII. *Tandra*, sive *Tendera* insula est quatuor leucis a Borysthenis ostio distita. Longitudo ejus ad tria, aut quatuor miliaria procurrit, sterilis cæteroquin, & aliquibûs duntaxat testadumetis. Aquas tamen bonas, & dulces habet, tutámque in ambitu ad anchoras stationem præbet. *Tavan* districtus quidam est, & insula Borysthenis ad Tartariam Oczakoviensem pertinens. Nominis celebritatem obtinuit a frequenti Tartarorum trajectu, eoque amnis totus hic intra se collectus ad quingentos passus vix extendatur. Insula hæc cum vernis inundationibus non subjaacet, commodissima foret Cosaccorum excursibus frenandis, sed ob inscitiam Tartarorum neglecta jacet.

*Oczakovien-
sis terræ in-
genium,*

*Mala quæ in-
sunt illi ter-
ræ,*

XIII. Jam quod ipsam Oczakoviensis agri qualitatem attinet, fatendum omnino est, eum vix ulli in tota Europa quidquam de palma concessurum, nisi duo insuperabilia mala eum propè inutilem redderent: Cosacci nimirum & insectorum multitudo; Tartari enim, cum ne horam quidem a Cosaccorum irruptionibus immunem sibi polliceri queant, studium agriculturæ negligunt, obviisque fructibus contenti, quos terra sua spontè parturit, carne equina potissimum victitant. Hinc licet tota fere regio sit plana, undis irrigua, nullisque saxosis montibus aspera, incolæ nihilominus adeò frumentò omnî destituuntur, ac si inter steriles Arabiæ desertæ arenas perpetim versarentur.

*Insectis mor-
estantur,*

*Remedia
contra illa.*

XIV. Alterum tamen malum est priore multò gravius, quòd nimirum regio ista incredibili muscarum, vesparum & locustarum vi singulis propè annis vastetur. Manè ibi conspiciuntur muscæ communes, nec usque adeò noxiæ, in meridie digitimagnitudini nihil inferiores, quæ tanta rabie in equos sæviunt, ut totos eos morfu cruentos reddant. Sub vesperam verò vel maximè grassantur in corpora muscæ, vespæque, adeò, ut ne somnum quidem nisi sub tentoriis, contra hanc pestem probè munitis, capere liceat; qui sub dio noctem agunt, tota facie vesparum morfu tumida manè consurgunt, ut vix hominis speciem retineant. Nobiliores Tartari, ut horum insectorum violentiam effugiant, tentoriis se includunt, singulari arte contra muscarum & vesparum irruptiones constructis, vulgus verò focum perpetuum alit, ut fumi acrimoniâ muscarum impudentiam compescat.

*Locustarum
multitudo
pejor.*

*Vastus in de-
scriptione Bo-
rysthenis,*

XV. Omnem verò muscarum & vesparum molestiam vincit multitudo locustarum, quæ in hac regione sæpè adeò excre- scit, ut ne Ægyptus quidem olim similem calamitatem persensisse credatur; tantus enim horum insectorum hic numerus reperitur, ut fidem omnem superet, & nisi oculatus quispiam testis adsit, fidem vix inveniat narratio. Juvat in hoc loco propria verba Guilielmi la Vasseur, Domini de Beau-plan referre, quæ ex Gallico in Latinum versa ita sonant: *Nubis ingentis in- star, ventisque agitata feruntur* loquitur de locustis in Tartaria

Ocza-

Oczakoviensi) ad similitudinem densissima nivis e cælo ruentis adeo, ut media etiam die, sole lucidissimo, atras aëri corporum objectu tenebras inducant. Vidi ego . . . tantam locustarum primò natarum, & nondum satis firmis ad volatum alis instructarum copiam, ut universa per circuitum tellus iis operiretur, atq; totus circumvolitantibus adeo infectus esset insectis, ut ne cibum quidem de die in cubiculo nisi ad lucernam sumere potuerim, nec ullus domi mea locus vacuus fuerit locustarum, plena erant cubilia, plena stabula, plena camera, & denique cuncta domus anguli pleni locustis . . . Id tamen utcumque tolerari potuit, at quòd ne cibum quidem licebat capere, id demum intolerabile erat; ubi enim frustum scindere volebas carnis, scindebas & locustam simul: nec os quidem aperire poteram ad inferendam offam, quin non eodem tempore locusta quoque involaret. Hæc, aliâque plura supra citatus auctor refert, qui pluribus annis in his partibus versatus est. Ubi tamen notatum esse velim, non solum Oczakoviensem Tartariam hæc plagâ infectari, sed omnem ferè etiam tractum illum, qui ex utroque litore Borysthenis protenditur; neque huic pesti avertendæ aliud remedium suppetit, quàm protracta in æstate sex sive septem dierum pluvia, quæ idcirco in his regionibus avidissimè expetitur; aut vehementior ventorum flatus a septentrione procedens, qui hæc infecta in Pontum Euxinum secum rapit, ibidemque submergit. Sciendum præterea est, quòd licet aliqui anni reperiantur, in quibus hæc animalcula mitius grassantur, vix tamen ullum esse, in quo prorsus omnino non grassarentur: Cùm itaque harum bestiolarum moribus gramen omne, & quidquid est in arboribus viride corrodat, homines vix locum aliquem suæ sustentationi aptum reperiunt, unde & Tartaria Oczakoviensis, quamvis nemora multa habeat, multisque fluviis irrigetur, majorem tamen partem deserta squallet, & præter Oczakoviam vix tria, aut quatuor alicujus nominis oppida complectitur, & multa præterea regionis loca a Cossacis Zaporovienfibus habitantur.

Remedium
contra illas.

XVI. Altera pars Tartariæ Minoris est *Gazara*, sive *Precopensis* Tartaria, quæ & ipsa in plures provincias dividitur, scilicet in *Precopensem* propriè dictam, in *Nabajensem* & *Crimensem*. *Precopensis* propriè dicta ab Oriente habet *Nabajensem*, ab Occidente *Borysthenem*, a Septentrione *Moscoviam* respicit, a Meridie verò illam partem attingit *Ponti Euxini*, quæ sinus *Nigropolis* cognominatur. Longitudo ejus ab Oriente in Occidentem quinquaginta milliaria non transgreditur, latitudo verò ejus inter sinum *Nigropolitanum* & *Borysthenem* paucis milliaribus acquiescit, ubi tamen *Moscoviticum Imperium* attingit, viginti, & interdum triginta milliaria conficit. Hæc ipsa quoque Tartariæ plaga paucas urbes numerat, sed tantò plures *hamaxobiorum* pagos, qui domos suas & utensilia in plaustris circumferunt,

Tartariæ Pre-
copensis des-
criptio.

Hamaxobii
qui sunt?

1693. & ibi potissimum sedem figunt, ubi majorem pabuli copiam nanciscuntur.

XVII. Loca hujus provinciæ, quæ cæteris claritate nominis anteferuntur sunt *Sterlnicza*, *Megaricho*, *Pidea* & *Precop*. *Sterlnicza* oppidum est mœnibus cinctum Ponti Euxini litori assidens, & haud procul a Borysthenis ostio remotum. Domus habet centum circiter & triginta, contemptibili structurâ ignobiles, utpote, ex argilla & ligno compactas: mercatores tamen Turcici eam interdum suis manibus visitant, unde loco aliqua celebritas accrevit. Haud procul *Sterlnicza* ad Occidentem distat *Ostam Kirmen*, arx quidem murata, sed ob assiduos Cosaccorum incurfus a Tartaris deserta. *Megaricho* oppidum est in eodem litore maris nigri, magis tamen ad Orientem recedens, sordidis item ædibus squalens, & adversus Cosaccorum irruptiones tumultuario opere munitum. Nec meliore sorte gaudet *Pidea*, quamvis ob viciniam Tauricæ Chersonesi aliquantò frequentius habitetur, & ab advenis ac peregrinis, in Crimeam transituris, crebrius accedatur. *Bonus portus* urbs est in margine ejusdem maris extructa, & ob portus præstantiam prioribus aliquantò nobilior; hac namque commoditate allecti, non solum Turcici, sed etiam Gallici mercatores, a quibus *Beau port* dicitur, eam suâ præsentia sæpius illustant, suisque mercibus ditant.

Precop. XVIII. *Precop*, quam Poloni *Przekop*, id est fossam, Tartari verò *Or* appellant, urbs fuit non contemnenda, firmissima arce munita & quadringentis circiter domibus conspicua. Sita est in ipso Isthmo sive aditu Tauricæ Chersonesi, qua parte continenti jungitur. Huic fossa prætendebatur ab uno ad alterum maris latus tanta profunditate, ut insuperabilis videretur, ipso præsertim Chano cum exercitu centum millium Tartarorum ponè eam excubante. Nihilominus tamen annò 1736. Russicarum copiarum Archi-strategus Münichius eam transcendit, Tartarisque profligatis urbem cum arce in deditionem accepit, & elapsis aliquot mensibus munimenta omnia diruit, murisque nitrato pulvere in aërem excussis locum ita subvertit, ut non nisi vestigia illius appareant.

Ingenium tectæ. XIX. Ager *Precopensis* satis est fertilis, dummodò coloni non deessent, qui eum diligentius excolerent; sed ob perpetuum Cosaccicarum & Russicarum irruptionum metum nemo Tartarorum est adeò vacors, ut manum stivæ admoveat, laboresque suos dubiæ sorti exponere velit. Densæ hic silvæ passim occurrunt, Nomadum Tartarorum latibula. Nec desunt lacus, ex vicinia, si benè reor, Ponti Euxini orti, in quibus peculiariter celebrantur quatuor paludes non procul a deserta arce *Ostam Kirmen* distantes, ob ingentem vim salis, quæ solaribus radiis ibidem excoquitur, & in omnem latè Tartariam saliti humoris cæteroquin expertem avehitur.

Tartaria Nabajensis. XX. *Tartaria Nabajensis*, quæ ab Isthmo Crimeæ ad Tanaim fluvium procurrit, ad nonaginta milliaria germanica protenditur, totamque paludem Mæotidis ambiens Cabardinos & Cubanos Tartaros attin-

attingit. Urbes hic & munita loca plura occurrunt, in quibus eminet *Affovia* ad ostium Tanais fluminis extructa, & præter firmissima propugnacula ad hodiernæ architecturæ normam condita, quatuor etiam arcibus munita, ut proinde haud immerito ex ista parte clavis Imperii Turcici censeatur. Eodem annò 1736. a Russis expugnata Moscovitico Imperio accessit. Sed cum Religiosi nostri hanc Provinciam non frequentent, fusiorem ejus descriptionem, tanquam à nostro proposito abhorrentem consultò prætermittimus. Adde, rem plenam esse difficultatis inter tot pugnantes Geographorum sententias genuinos Tartariæ Nahajensis limites assignare, qui de hac re non minùs inter se contendunt, quam tres illæ in fabulis quondam Deæ de pomo Eridis. Si quid tamen mihi tribuitur, arbitror, totum illum tractum a Borysthene ad Tanaim diffusum Tartariæ Precopensis nomine appellandum esse, nec aliter Nahajensis Tartariæ nomen irrepsisse autumo, nisi a vicinis Tartaris Nagaitis, Russorum Autocratori vestigalibus, qui cum morum feritate Precopenses æquent, imò & superent, vocabulum quoque suum Christianis Scriptoribus commodasse videntur, ut ob affinitatem morum partem illam Tartariæ Precopensis, quæ a Nagaia proximè abest, eodem nomine insignirent. Quidquid sit, ego Geographorum verbivellationes minimè moror, sed ad id, quod institui, Tartariæ scilicet Crimensis descriptionem gressus recipio.

XXI. Hæc itaque *Tartaria Crimensis* est famigeratissima illa peninsula, quæ sub nomine Tauricæ Chersonesi apud veteres celeberrima fuit. Undique mari cingitur, demptò exiguo quodam Isthmò, qui eam a Septentrione continenti adnectit. Longitudo ejus, quamvis & ipsa variis Scriptorum placitis exagitetur, mea tamen opinione, si ab oppido *Ciprico*, quod freto *Cassensi* accubat, usque ad Occidentale caput *Rozasali* computetur, sexaginta milliaria germanica superabit; latitudo verò ejus a Septentrione in Meridiem plusquam triginta milliaria germanica conficiet. Hæc tamen longitudo & latitudo non est ubique æqualis; cum enim hæc peninsula vitis folium exteriori suâ figurâ referat, frequenter in angustias contrahitur. Istud inter omnes Scriptores convenit, hanc peninsulam ob incredibilem soli ubertatem, aliâque naturæ dona adeò excellere, ut paradysus quidam terrestris citra injuriam dici queat: unde non pauci Tartari agriculturæ commoda sentientes terram operâ Christianorum mancipiorum haud perfunctoriè excolunt.

XXII. Est autem hæc provincia admodum populosa, frumentò & fructibus quasi spontè e terra nascentibus, vitibusque nobilissimum vinum parturientibus. Sale pariter, melle, cerâ, & variorum piscium copiâ abundat. Triginta quondam clarissimi nominis civitates in ea numerabantur; quarum etsi fortassis hodiè non inferior sit numerus, par tamen minimè est decus. Nomen accepit ab urbe *Crim*, quæ Ptolomæo Taphras & Plinio Taphra fuit. Hæc quondam sedem præbuit Tartarorum Chanis: variis deinde bellorum tempestatibus jactata, hodiè ad centum

1693.
Affovia

Varia sententia Geographorum de Tartaria Nahajensi.

Tartariæ Crimensis descriptio.

Fertilitas illius.

Crim.

1693. ædificia redacta est, regia sede in urbem *Bakieffarai* translata, cuius succinctam descriptionem, cum in præcedentibus dederimus, eandem crambem recoquere noluimus.

Cherson. XXIII. *Chersonæ*, claræ illius quondam Græcorum colonie, totiusque peninsulæ urbis nobilissimæ veterem magnificentiam admiranda ejus rudera etiam hac nostra ætate manifestè testantur. In extremitate supradicti Isthmi ad utramque ripam maris adhuc se ingerunt oculis turres plurimæ, æque pergrandes, cum magno muro, altissimoque, ex sectis lapidibus erecto. Amplissimi porro aquarum ductus ad ipsa usque urbis mœnia pertingunt. Tota hodiè habitatoribûs vacua ostentat viatori vanitatem sæculi & fortunæ ludibrium. Turcæ insigniores columnas marmoreas, a tempore, quò sunt Domini Chanorum, spoli locò per mare ad suas regiones avexerunt. Ædificia humi prostrata & solo æquata jacent. Duas portas æris Corinthii, quas Græcorum Presbyteri regias vocant, cum imaginibus nobilioribus a Græcis Kioviam delatas, & inde a Boleslao II. Poloniæ Rege Gnesnam avectas, Russorum & Polonorum Annales memoriæ prodidère.

Cassa. XXIV. *Thendosia*, quæ hodiè *Cassa* dicitur, ut pleraque regionis loca in barbara desciverunt vocabula, munitissima est urbs Tartariæ Crimensis, quæ olim Genuensi Reipublicæ paruit. Hodiè Turcicus Præfæctus sedem in ea obtinet. Tartarorum pauci hanc incolunt, majorque pars civium fidem Christianam profitetur; omnes tamen utuntur operâ mancipiorum a Tartaris emptorum, qui ea ex Polonia & Moscovia adducunt. Templâ duodecim hic sunt religionis Græcicæ, triginta duæ (ut perhibent) sectæ Arianæ, & unicum duntaxat Catholicæ fidei, Apostolorum Principi sacrum. Ædificiorum quina, aut sena millia in hac urbe censentur, mancipia verò ultra triginta millia; indigenæ siquidem hujus regionis non alio, quàm tali servorum genere utuntur. In hac urbe mercatura maximè floret, incolis Constantinopolim, Trapezuntem, Sinopem & in alios Euxini maris portus negotiantibûs.

Coséowa. XXV. *Coséowa* urbs est perantiqua, Tartarorum Chano subjecta in Orientali regionis plaga æquori venustè assidens. Portu gaudet valde commodò, & plusquàm duo ædium millia latò suò sinu complectitur. *Alma* vel *Feczela* pagus est, quinquaginta circiter domos continens, & idcirco potissimum memorabilis, quòd templum Catholicæ Religioni consecratum & honoribus S. Joannis dedicatum ibidem vigeat; multi namque Catholici Christiani passim in hac regione reperiuntur; reliquæ nimirum veterum indigenarum, qui sub dominio Reipublicæ Genuensis, cui quondam pars maxima hujus peninsulæ paruit, Catholicam fidem complexi eam in seros nepotes transfuderunt.

Baluelava. XXVI. *Baluelava* sive *Jambol* celeberrimi nominis urbs & castellum in Occidentali litore hujus regionis confurgit, Turcarumque Imperatori obnoxia est, ubi triremes, ingentesque phaselii ad usum Ottomannicæ portæ fabricantur. Portus illius est unus ex optimis, pulcherrimisque totius mundi portibus. Os ejus ad

passus circiter quadraginta patescit, octingentis ipse longus & quadringentis quinquaginta latus. Naves in eo semper fluctuant, nec ulla tempestate jactantur, idque propter montes altissimos eundem quali concludentes. Urbs cæteroquin cum arce bellicis munimentis egregiè cingitur, solumque castellum centum & quinquaginta ædificia continet. *Mancup* invalidum castrum est in monte *Baba* situm, & a solis Judæis habitatum, qui sexaginta circiter domos hic possident.

1693.

Mancup.

XXVII. *Karasu* idiomate Turcico *nigram aquam* significat, quò etiam vocabulò mare nigrum intelligunt; hic autem hujus nominis urbs est non ignobilis, quæ licet splendida palatia non ostendet, habet tamen insignis operis Moscheas (nomen est sanctorum Mahometanorum) & duo circiter domuum millia in suo circuitu fovet. *Tussa* Salinis incluta ædes continet octoginta. *Kerci* circiter centum, *Akmacetia* fere centum quinquaginta. *Arabata* vel *Orboteca* castrum est lapide constructum, turrim habens in Isthmo peninsulæ positam. Isthmus hic octavam duntaxat milliaris partem latitudine tenet, & utrinque repagulum habet. Locus iste Tartarorum Chano equilis usum præstat, in quo septem circiter equorum millia aluntur. *Coslovica* est nobile emporium Crimenis Tartariæ lapideis ut plurimum ædibus extructum, & non solum a Tartaris, sed etiam Turcis, Hebræis & potissimum Armenis habitatum, qui aliquot suæ religionis in hac urbe Ecclesias obtinent. Assidet Occidentali peninsulæ litori, portuque commodò gaudet, quem Russorum copiarum item annò superius memoratò 1736. in conspectu totius Tartarici exercitus superârunt, urbemque occupârunt, cui post suum discessum non parvam vastitatem reliquerunt. Insignis præterea est pagus *Sortassus*, in quem Legati exterorum Principum divertunt. Incolitur locus iste a Christianis, Græcis, Armenis, & Latinis, quorum ultimi etiam publicum templum hic habent. Tristia verò Templorum & Monasteriorum rudera per totam passim peninsulam occurrunt.

Karasu.

Tussa.
Kerci.
Akmacetia.
Arabata.

Coslovica.

Sortassus.

XXVIII. Ab urbe Baluclava Caffam usque tota ora maritima quasi præruptè pendula cernitur. Reliquus tractus a Meridie versus Orientem in planitiem exspatiatur. In hac planitie frequentes visuntur pagi Tartarorum illorum, qui vagabundi mapaliis plauastro impositis Budziakensum more degunt. Duplici & prælonga montium serie tota regio intersecatur, quorum altera pars nomen ab urbe Baluclava accepit, altera ab urbe *Karasu*. Ambo tamen vulgò montes de *Baba* nuncupantur. Ex his montibus scaturiunt septem flumina, arborum opacitate amœna, quæ totam hanc peninsulam irrigando fecundant, e quibus *Cabatza* in utraque ripa vites optimæ notæ producit, *Sagresus* verò hortorum & fructuum fertilitate inclutus est. Possent etiamnum plurium oppidorum nomina referre, cum tota hæc regio oppidis & vicis scateat, sed quia prolixior esse nolo, reliqua silentiò prætereo, celebriora loca descripsisse contentus.

Septem flumina, quorum unum *Cabatza* alterum *Sagresus*.

1693.

Marmoribus
abundat.In Crimea S.
Clemens Papa
martyriū co-
ronatur.Anniversa-
rium mira-
culi.

XXIX. Verum temperare mihi non possum, quin adhuc aliquid de montibus Crimeæ addam, qui diversi generis & coloris marmoribus prægnantes sunt; nec omittere queo, quod nimirum vetus hæc Taurica Chersonesus in Historia Ecclesiastica non minus quam ipsa Græcia celebris fuerit; quinimò jam tempore nascentis Ecclesiæ Crimeæ plurimum Sanctorum Martyrum sanguine irrigata noscitur; in quibus agmen ducit S. Clemens Apostolorum Principis Romæ Discipulus & in Cathedra Successor, qui ad eandem peninsulam a Trajano Imperatore relegatus bis mille reperit Christianos ad secunda, eruendaque marmora damnatos. Clemens verò Pontifex, quia populo Christiano meritis & miraculis argumentum erat constantiæ, iussu Præsidis alligatâ ad collum anchorâ in mare præcipitatur, ubi quoque ad litus orantibus Christianis mare quotannis ad tria passuum milia recessit, & ad ædiculam marmoream, angelicis fabricatam manibus, & urnam lapideam, ubi conditum erat S. Martyris corpus, præbuit accessum, uti constans semper fuit & inconcussa Ecclesiæ traditio.

CAPUT XX.

*De moribus Tartarorum & Christianorum inter
eos degentium periculis.*

Bruffii de Tar-
tariis diarium
fabula scæne.

I. **S**I Guilielmo Bruffio fidem adhibere velim, nulla erit sub sole prudentior & iustior natio populo Tartarorum. Non miror tamen, illum hallucinatum fuisse, cum ferè totam narrationem suam ex verbis Tartarorum Legati a Chasgereo Precopensium Tartarorum Chano ad Regem Poloniæ missi & omnia in majus attollentis contexuerit. Istud tamen majorem in modum demiror, tot anniles fabellas apud virum literarum minimè eadem fidem invenisse. Quis enim sibi a risu temperet, dum tot inaudita portenta de Tamerlane Tartarorum Imperatore in ejus de Tartariis diario legit? Ego Bruffio confutando studium minimè devovi, istud solum per parergon annotare volui, mihi duo probatissimæ fidei Persarum Chronica, &, quid dissimulo? ipsum quoque Mirkondum ad manum esse, qui longè alia, nec res adeò portentosas de ortu & obitu Tamerlanis referunt, qui tanquam cœvi Scriptores multò majorem fidem merentur, quam hesternus ille Tartarorum legatus, ex quo satis, superque claret, illud Bruffii diarium infirmis admodum basibus inniti. Ego in ejus fabulis perstringendis tempus terere nolo, sed certiora nunc de Tartarorum moribus referre aggredior; ea enim quæ præmissi in hunc tantum finem scripsi, ne, si quis in Bruffii diarium inciderit, me falsitatis alicujus insimulare audeat, qui ab eo in plurimis recedo, & potiora duxi, quæ a captivis redemptis, ipsaque Patribus Redemptoribus tanquam testibus oculatis, ut plurimum mutuavi.

II. Igitur Tartari sunt plerumque staturâ breves, ita ut proceriores inter illos nostrates mediocres non superent. Membra tamen sunt iis vasta & benè disposita, humeri lati, collum perbreve, caput crassum, vultus ferè globosus, frons latior, oculi parvi & nigricantes, multumque interjectis lineis cruenti, nasus brevis & limus, os angustum, dentes candidi, color faciei subrubeus, crines atrii, & jubis asperiores equorum. Totò denique cœlò physiognomia eorum a Christianis dissidet; simillimi sunt Indis Americanis circa Maragnonium fluvium habitantibus, hisque, qui Caraibes, sive Cannibali appellantur, ut illi testantur, qui utramque gentem viderunt. Plerique eorum robusti sunt, & bellicosi, laboribus indefessi, aëris inclementiam facile tolerantes, tumultuariis tamen incursionibus, quam statariæ pugnae magis idonei. Matres parvulorum suorum cutem longo tempore sale fricant, tam ad condensandam pellem, quam ut eos contra gelu invictos reddant, si hyeme fortassis flumina natatu sint superanda.

1693.
Forus Tartarorum.

Parvulos suos sale fricant.

III. Equites sunt expediti, sed pedites nullius ferè pretii: neque verò pedibus ingredi valdè solent, sed semper vehuntur equis, licet perexiguam eis iter conficiendum sit. Honestum habent, & signum magnificentiae, si campanula a collo equi pendeat clarum tinniens. Clamosi admodum sunt, & voce stentorea utuntur, etiam cum familiariter colloquuntur: cantantes verò si audias, lupos ululare dejerabis. Panis usum multi ignorant, sed carne plerumque equina vescuntur, hanc præ bovina, ovina & hircina eligunt. Equum tamen rarò mactant nisi morbidum, aut laboribus deinceps inutilem, nec ab esu illorum equorum abstinere, quos morbo cecidisse cognoverunt, a morticiniis nihil abhorrentes. Hinc collige, quam parum delicati sint Tartari. In capiendo præterea cibo, potuque valde immundi sunt, cum neque mensas linteò sternant, neque manus lavent. Oleribus & leguminibus non vescuntur, sed ferè solum carnibus animalium, ne a canibus quidem, fellibusque abstinentes, solos porcos extra ciborum genera esse rati cum Hebræis & Mahometanis damnant. Fide contestatus est quidam, se nunquam sine horrore eos convivantes aspicere potuisse; vidisse siquidem, quod carnes semicoctas, & equinas ferè crudas avidissimè devorarent, & cutes equorum a recenti laniena fumantes & paulò ante bestiis detractas vel pro tapetibus, vel pro sedilibus corporibus suis subjecerint.

Pedibus ire dedignantur.

In sermone clamor.

Equina carne vescuntur.

Immundi & sordidi.

IV. Lac equarum tanquam vinum Cretense admirantur, & epotant, quod supra memoratus Brussius in Diario de Tartaris ad Georgium Talbotum Anglum etiam fatetur, imò & plura: *baustó*, inquit, *etiam pro vino sanguine*, lac quoque equarum tanquam singulare quoddam adversus famem, sitim, aestumque presidium in deliciis habent. Et paulò superius idem refert, inquiens: *ut a teneris, ut dicitur, unguiculis assuescant, pueri lactantes canum lacte aluntur.* Hoc postremum vix apud alium bonæ notæ Scriptorem reperietur. Nefas habetur apud ipsos, si quidquam ex

Lac equarum potant.

1693. cibo, potùque pereat, unde ossa non priùs canibus projiciunt, nisi priùs omnia sollicitè abroserint. Adeò autem sordidi sunt & avari, ut rarò sanum aliquod animal occidant, comedantque, sed expectent, donec vel claudum fiat, vel debile, vel denique morbò, aut senio confectum. Cæteras gentes omnes, quin & ipsos Turcas, præ se contemnunt Tartari. Christianos etiam canes appellant, & infideles & idololâtras. Magicis artibus, & interpretationi somniorum sunt apprimè dediti. Desideriis suis modum ponere adeò ignorant, ut rem desideratam, si ejus aliunde compotes fieri nequeant, vi admotà rapiant, modo is non sit Tartarus, qui eam habet, putantque hoc ita sibi licere. Si quis Tartarorum externum quendam hominem & peregrinum in via offendat salvi conductus litteris non instructum, eum captum pro mancipio sibi vendicat. In commodando argento gravem exercent usuram. Neque unquam erogant egenis eleemosynas: si quis tamen cœnantibus, compotantibusque superveniat, hunc cibi, potùsque sui liberaliter compotem faciunt.

V. Promissorum apud Tartaros nulla ut plurimum constantia & veritas, quin sub hoc umbraculo maximam erga dedititios exercent crudelitatem, quasi cum Lyfandro illo Spartano dicerent: *Pueros taxillis, viros autem juramentis fallendos esse*. Impuditiæ vix ulla gens sub sole adeò dedita est, ac Tartarorum Natio; etsi enim singuli tot habeant uxores, quot alere possunt, nec ullis consanguinitatis gradibus matrimonia inter illos prohibeantur, flagitiosè tamen inquinantur execrabili sodomie crimine, ut proinde facilè aliquis conjicere possit, quàm periculosus sit status Christianorum captivorum in medio populi adeò libidinosis versantium. Bestialitatem cum quibuscunque jumentis in campis & ubique palam & liberè conspiciuntur exercere. Ritus autem celebrandi matrimonii (ut a quodam ex nostris redemptis habeo, qui plurimis annis inter Tartaros Budziakenses mancipium servierat) hic est: Quando filia ad nobiles annos pervenit, pater ejus, vel eò defunctò proximus consanguineus puellæ maritum quærit, quem dum in dotem consentientem nactus est, Mustium eorum sacrificulum cum futuro genero & testibus accedit, expositâ causâ coram illo declaratur puellæ patris & generi consensus; mox hi duo conjungunt dexteræ manûs pollices, his addit pariter & suum Mustius, & suâ sinistrâ manu arctè constringit omnes junctos tres pollices, solemnibus simul verba murmurat, & factum est matrimonium; quamvis nec sponsus, nec sponsa se unquam viderint. Conjugem nemo appellat, nisi eam, quæ viro sobolem peperit, neque etiam dotem propter nuptias accipiunt, antequam pepererunt: unde licet viris steriles repudiare, & alias in earum locum adsciscere: adulteria tamen certa & constituta ex lege puniuntur. Habet autem inter Tartaros, qui urbes incolunt, unaquæque uxor suum peculiare cœnaculum, famulitium & velut parvam quandam ex propriis suis mancipiis familiam, vivuntque singulæ caste, atque temperanter.

VI. Sæpè non habent tot pecora, quot mancipia, quoniam plagii scelus inter genera facultatum suarum ponunt. Mercatum ita exercent, ut exteris ex ulteriori Ponto & Asia vestes, equos, arma & similia advehentibus ipsi vicissim totas naves mancipiis oneratas remittant. Emporia ipsorum & telonia hoc mercium genere fervent. Suffurantur autem homines Russos, Moldavos, Valachos, & undecunque possunt, solis parcentes Tartaris sui sanguinis; unde Judæus quidam in Isthmo Tauricæ Chersonesi telonio præsidens, & innumeram hominum multitudinem trahi illuc videns, quæsit ex Polonis, utrùm adhuc homines in eorum regione superessent?

1693.
Commercia.

VII. Nunc, quis gentis vestitus sit, perstringemus. Tartari utuntur indusiò brevi ex gossypio contextò, & infra cingulum dimidii tantum pedis longitudine defluente. Nobiliores interulam linteam gossypio subductam, gestant, cui togam ex panno, vulpina pelle subsutam, superinjiciunt. Ocreas ex corio rubro sinè calcaribus portant, flagellum calcarium locò inter equitandum adhibentes. Tenuioris sortis homines pelle ovina se contegunt; planam partem calidò, pluvioque, villosam verò partem frigidò cœlò corporibus applicantes. Ad hunc modum vestiti æstatis tempore, vel in pluvia metum nonnunquam incutiunt his, qui in agris casu in illos incidunt, quippe procul monstra equis insidentia putares. Ditiores vestiuntur pannis sericeis.

Vestitus.

VIII. Cæterum omnis Tartarorum natio, quæ hic & alibi terram premit, gens est inculta, atrox & rapida, neque unquam a feris Majorum descivit moribus. Fines illa suos dum egreditur, id facit rapinæ studiò: agmine namque coacto, *Hordas* ipsi suò idiomate vocant, id est castra, in modum exercitus in vicinam Podoliam & Ucrainiam improvisè effunduntur, vicos irrumpunt, diripiuntque, & obvia quævis ferrò ac flammis depopulantur. Levi utuntur armaturâ, acinace, arcu & pharetrâ; sagittas venenò imbuunt nocentiorum in pestem. Sic nullo quasi onere gravati equi cursu feruntur perniciosissimo. Nemo est inter eos, qui non duos, aut tres equos secum ducat; quod si enim aliquem itineris longitudine fatigatum animadvertant, in ipso cursu de uno in alium, ut eum onere sublevent, dexterâ transiliunt. Proinde haud immeritò de his rapacibus accipitribus illi versus usurpari queunt, quos Poëta Mantuanus de aliis hujus farinae hominibus quondam protulit:

Grassatores
regionum,

*Durum a stirpe genus semperque recentes
Convectare juvat pradas & vivere raptò.*

Virg. Æneid. 9.

Et profectò prædæ aviditate omnis moræ impatientes munita nunquam adoriuntur oppida, nec aperto Marte occurrenti hosti congregiuntur, nisi adversariorum quemlibet decimò superent; ad omnem namque acriorem impressionem terrentur in fugam proni; sed imbelles obruunt populos, senes & invalidos enecant, viros robustiores & adolescentes, nisi armatâ manu libertatem

1693.
Catena ad
colligandos
Captivos.

ad mortem usque tueantur, in vincula cogunt, quorum sæpè plures triginta, vel sexaginta in prælonga catena æquò intervallò a se invicem separatos vinciunt, ferreis nexibus miserorum colla manúsque ligantes, ut eos in barbaram servitutem abstrahant. Hujusmodi catena cum suis pendulis numellis Gumpendorffii in urbis Viennensis pomœriis adhuc visitur ad turrin forinsecus molendini Ordinis Prædicatorum affixa. Matronas & formosiores puellas abigunt velut gregem pecorum, quæ, ut spurca gens sunt Tartari, & in omnem venerem projecti, nefandò modò abutuntur. Pueros & minorem ætatem cum cæteris utensilibus, quæ ex domibus, aut sacris ædibus furripuerunt, in plaustra conjiciunt & abducunt.

Miseria Captivorum,

IX. Miserrima fors manet omnes ad crudelem hanc servitutem pertractos, utpotè, qui atrocissimæ gentis effrenem tyrannidem ne gemitu quidem edito tolerare coguntur. Pueros & infantes in Mahometica educant secta, juvenes ad militiam & ad omnem improbitatem solerter instruunt, qui procedente tempore, ut acrioris sunt ingenii, magistris Tartaris, imò & seipsis quotidie evadunt deteriores; nam ex corrupta natura facilis descensus averni. Adultos & robore præstantiores ad opera publica, vel privata adigunt, aut Turcis, Judæisque venundant. Unde fit, ut quotiescunque pecuniæ inopiâ laborant, in promptu semper habeant remedium, quò suæ necessitati succurrant, atque adeò ille opulentior censetur, qui plura possidet mancipia, aut pecora; hæ namque sunt opes, quibus dotantur conjuges, coluntur agri, domestica peraguntur ministeria, ac cætera quæque domi, forisque perficiuntur molimina, dum interim gens ignava otio & curandæ cuticulæ incumbit, labores omnes extra militiam perosa.

Vagæ Tartarorum domus,

X. Cæterum, ut adhuc pauca de Tartarorum moribus, et si leviter superius perstricta, hic etiam addamus, reperiuntur inter eos non pauci, præsertim deserta loca incolentes, qui de loco in locum transeunt vagi erronei: pro domibus habent tentoria, currusque centonibus & animalium exuviis adversus pluvias munitos, quibus liberos, uxores & pauca utensilia sua imponunt, atque his sarcinis onerata vehicula per diversas regionis plagas circumducunt, nullibi stabilem sedem figentes, sed loca numerosis, quibus affluunt, gregibus, aut armentis pascendis idonea avidè perquirentes, quamvis in istis diutiùs non subsistant, quàm pabuli copia suppetit, quò absumptò proximas circum-eunt solitudines, nec alias suspiciunt opes. Quare Horatius eorum laudans mediocritatem occasionem sumit Romanorum avaritiam vel prodigalitatem perstringendi, dum canit:

Horat. lib. II.
od. 24.

*Campestres melius Scythæ
Quorum plaustra vagas rite trabunt domos,
Vivunt & rigidi Gætæ:
Immetata quibus jugera liberas
Fruges & cererem ferunt.*

XI. Illa etiam apud eos fertur admirabilis sanè dītescendi ratio; etenim dum aliquis eorum ad incitas redactus, res suas in arcto constitutas videt, iste, quamvis ei unica duntaxat supersit ovicula, hanc in convivium parat, & ditiores aliquem ad convivium invitat; nemo recusat, & quivis sibi grandi duceret piaculo, si ad pauperis cœnam invitatus venire contemneret. Altera die pridianus conviva in grati animi testimonium pro suo arbitrio sex aut septem suo hospiti rependit oves. Pauper vero ex donatis ovibus duas coquit, & plures ad convivium invitat, pluribusque hōc modō receptis ovibus plures alios diebus sequentibus hospites ad prandium accersit, a quorum singulis rursus certō ovium numerō donatur, quam avaram hospitalitatem pauper eousque continuat, donec sufficienti auctus grege de sua egestate emergat; omnes enim opes eorum in gregibus plerūque consistunt. Nec est facilior modus quam convivando dītescere.

1693.
Modus paupertatem promouendi.

XII. Cyclopīcam illam vitam, cui barbari assueverunt, tolerare quōque coguntur ingenui, & a felicibus nati parentibus Christiani. In Budziakeni tractu, etsi regio omnis generis frumenti sit feracissima, quod exteris vendunt, panis tamen quid sit, a multis ignoratur. Milium aquā ferventi dilutum, & aliquot diebus maceratum, usque dum ipso situ suo fermentatum acescat, mancipiis pro cibo apponitur, nec aliud obsonii genus eis ministratur. Solent subinde captivi Christiani, dum panis desiderio capiuntur, clam frumentum aliquod lapidibus conterere, massamque inde conficere, quam postea sub calidis excoquunt cineribus, ut hac subcinericii panis specie diu toleratæ satisfaciant orexi. Morticinia sicut omnibus politis gentibus sunt abominationi, ita Tartaris sunt in deliciis. Nec satis dapsiliter se comēsse arbitrantur, nisi ad ructum, vomitum & nauseam se ingurgitent. Priusquam iter faciant, semel pro tribus, quatuorque diebus ingestis cibis stomachum farciunt, post hæc famis supra fidem sunt patientes. Tuguria, quæ in pagis inhabitant, sunt omnium miserrima, foedissima potius stabula, quam hominum domicilia. Stat equus semper ante cuiusque januam; dedecus namque putant, ad vicini tugurium, etsi solum decem passibus distet, pedibus se conferre, ideoque ex continua equitatione omnes plerūque varicis incedunt gressibus. Mancipiorum vestimenta ita sunt obsoleta & lacera, ut obtegere vix valeant nuditatem; hyeme cruciantur atroci frigore, in æstate vero ingenti æstu torrentur; vulgus namque & secundaria nobilitas omnem vestium cultum aspernatur, & sordes in pretio habet. Patres Redemptores, dum ibidem morantur, tantam captivorum nuditatem indigne ferentes, redemptis quoddam iniiciunt gausape, aut amiculum de animalium exuviis, quod ut vile sit, cultu tamen Tartarorum nobilibus æquiparantur. Inter labores frequenter eis in mercedem obtingunt verbera; quodcunque minus arridet, fustuariō vindicant; quandōque nullius ob noxam atrocissimis mulctantur flagris, nullamque injuriam

Captivorum
cibus milium
& subcineri-
cius aliquan-
do panis.

Tartarorum
ingluvies.

Eorum tugu-
ria.

Mancipiorum
vestimenta
lacera.

Verbera.

1693.

Pius II. Pontifex Christianos ad commiserationem exhortatur.

vitare possunt, vitae & necis potestatem in Christianos captivos Tartaris sibi arrogantibus. Huc facit parænesis, quâ Pius II. Pontifex Maximus in Bulla Romæ expedita ad S. Petrum annò Dominicæ Incarnationis 1463. XI. Kalendas Novembris Christianos omnes ad bellum contra Turcas suscipiendum exhortatur, ubi inter alia hæc quoque habet: *Cogita de proximis & fratribus Christianis, qui vel sunt in captivitate Turcorum dura servitute pressi; vel captivari indies, atque in servitutem rapi videntur. Si homo es, humanitas te trahere debet, ut opem feras homini indigna ferenti. Si Christianus, pietas evangelica, quâ jubemur proximos tanquam nosmetipsos diligere. Considera proximorum tuorum CHRISTI fidelium ærumnas, in quos Turci deserviunt. Filii e complexu parentum, & infantes ab uberibus matrum eripiuntur, violantur uxores in conspectu virorum, senes tanquam inutiles occiduntur, juvenes tanquam boves aratro junguntur, & terram vomere vertunt. Miserere fratrum tuorum; affer opem tam dura ferentibus.* Hæc Pius Pontifex suo tempore de Turcarum immanitate, cui non cedit Tartarorum crudelitas; sed ex ipsa Turcarum Confessione plurimâ parasangis superat.

Fuga captivorum difficilis.

Padum Tartarorum cum Moldavis de fugitivis.

Magis artibus a fugare solentur captivi.

XIII. Fuga captivis, aut evadendi occasio est supra modum difficilis, & plena periculi; ea si cuidam Superum beneficiò successerit, miraculo adscribi debet. Nam Crimea undique mari circumfunditur, Isthmò exceptò, ubi Isthmus patet egressus, & hic profundâ fossâ ad utramque Isthmi partem maris undis repletâ cingitur, ac centum Argis custoditur. A citeriore parte Tartaris Budziakenibus cum limitaneis Moldavis viget tractatus; ut si fugitivum mancipium retrahant, decem eisdem Leonini persolvantur, si vero eorum elabatur sagacitati, quod rarius accidit, totidem ipsi Moldavi in multam Tartaris dare cogantur leoninos. Quamobrem illi omnem exerunt industriam in perquirendis exteris & vagabundis; nisi enim hi firmissimis muniantur litteris, eorum libertas in fundo est, vel certè ingenti versatur in periculo. Ipse si Tartari ad recuperanda fugitiva mancipia omnem solent movere lapidem; insuper, ne quid intentatum relinquunt, Magos consulunt, e quorum numero sunt non pauci eorundem sacrificuli, dæmonum familiaritati, superstitionibus & sortilegiis supra modum dediti, adeò, ut is sanctior credatur, & in majori veneratione habeatur, qui cæteros diabolicis artibus excellit. Illi itaque exigua mercede conducti suis carminibus efficiunt, ut captivus fugiens, dummodò in eorum adhuc regione reperiat, quasi dementatus per circulum currat bis centum intra passus, magnūque iter die noctūque emensum ex sua lassitudine opinetur, cum modicæ circumferentiæ gyrum fascinatus non exiverit. Ideoque missi ad eundem comprehendendum lictores facile ex hoc indicio agnoscunt, & cum fremitu retrahunt fugitivum.

Mi-

Miser, quantò peiorem causam fugâ sibi confaverit, facîle intelliget, qui ferocissimum, gentique innatum vindictæ desiderium secum reputaverit: illud plerumque usuvenit, ut talis hominis, domum reducti, facies conspuatur, alapis cædatur, pugnis tundatur, diris devoveatur, ligatis mox manibus, pedibusque in humum supinè dejiciatur; quò situ corporis duris ac præuistis bacillis in pedis planta ab irato tyranno centenos aliquot ictus cogitur sustinere, gemitibus, lacrymis, precibusque ferreum pectus nihil emollientibus. Quodsi verò, ut communiter fieri solet, ex tot ictibus sanguis condensetur, indeque noxius tumor succrescat, planta pedis pluribus fissuris inciditur, ut cruor effluat, & ne plaga contracta sanie in putredinem desciscat, vulnera sale ac cinere perfricantur incredibili cruciatu in plures menses durante, quatenus longò dolorum experimentò eruditi discant in servitute perstare, ac deinceps a fugæ consilio abhorere.

1693.
Fugitivorum
pena.

XIV. Alteri fugitivo mancipio scissa fuit & detracta cranii cutis, ejusque locò pellis hircini capitis cum cornibus unguentò adglutinata & affuta. Eventus iste cum sit valde memorabilis, quique multum lucis afferat ad uberius cognoscendas captivorum Christianorum calamitates, eum fusiùs aliquantò referam, prout illum a viro Ecclesiasticæ dignitatis, omnique fide dignissimo, Reverendissimo Domino Francisco Vadassio Abbate de Jasd Cathedralis Ecclesiæ Nitriensis Canonico accepi, cujus verbis tantò libentiùs acquiesco, quòd sciam, eum hanc tristem narrationem ab ejus ore audivisse, qui rem coram suis oculis usurpavit. Accidit, ut circa annum 1680. Hungaris negotia quedam cum Tartaris transigenda emergerent, quorum causâ dum legati ex Hungaria per vastas illas Tartariæ solitudines proficiscuntur, greges ovium & caprarum juxta viam conspiciunt. Verum quod eos supra modum attonitos reddidit, vident pastorem, qui gregi præerat, canâ, proluxâ, & incultâ barbâ caprinis cornibus eminere. Hòc illi spectaculò stupefacti substiterunt aliquamdiu, rati, hunc cornutum opilionem esse quendam ex illorum numero, quos cæca gentilitas sub nomine Satyrorum tanquam montium, nemorumque deastros coluit. Multò tamen majori admiratione suspensi fuerunt, cum audivissent, eum Latino idiomate hymnum illum decantare, quò Ecclesia in solemnitate Paschali ad CHRISTI Redemptoris nostri resurgentis celebrandum triumphum uti solet, videlicet: *Victimæ Paschali laudes immolent Christiani, Agnus redemit oves &c.* Perculsi illi tam inexpectato eventu, quòd in barbara terra aliquem reperissent, qui in lingua Latina suo modulamine aëra demulceret, inde collecto spiritu propius tandem monstrosum illum phonscum accesserunt, eumque latino itidem sermone interrogaverunt: Quisnam esset, & unde ipsi linguæ Latinæ cognitio obvenisset? E quibus verbis, cum miser ille animadverteret, se in homines Christianos incidisse (eos enim vestibus Tartaricis personatos prius non

Fugitivo
mancipio hirci
cornua affiguntur.

1693. agnoverat) ducto ex imo pectoris suspicio in hunc modum respondit: *Christianus sum, & quidem Sacerdos, jam vile mancipium gregibus praesum!* Ad hoc inexpectatum responsum magis expavescere coeperunt adstantes Hungarorum legati; sed adhuc in re ambigui porro inquirunt, qualiter haec cornua in ejus capite succreverint? Quibus ille non sine gemitu & lacrymis respondit: *Servitutem & verbera non amplius tolerare poteram, quare fugam molitus, sed interceptus sum; protinus ut transfugam me hac ignominia notarent: e-cervice mihi scissam detraxerunt pellem, & simul vivo unius anni birco cum cornibus verticem similiter depositum in sanguine ac calore adhuc manantem meo excoxiato vertici certis unguentis ita applicuerunt, assueruntque, ut jam haec cornua nunquam absque maximo dolore divellere queam.* Percontantibus deinde ulterius, num libertatis recuperandae desiderio tangeretur? se namque ejus redimendi curam suscepturos, & de lytro ipsius tractaturos. Verum ille fortunae saevitiem perosus regeffit, nolle se fieri spectaculum hominibus, sed constituisse in desertis hanc occultare ignominiam; redemptionem vero animae ab infelici hoc corpore a DEO in brevi expectare. Inde stipe donatum reliquerunt, & stupore pleni, atque extasi coeptum iter prosecuti sunt. Haec mihi anno 1698. die 2. Septembris praememoratus Canonicus, vir aetate grandaeus & auctoritate conspicuus recensuit, cum Nitriae aliquot diebus moram facerem.

Animae pericula in captivitate graviora.

XV. Has tamen calamitates universas, quas miseri captivi Christiani in corpore patiuntur, plurimis modis superant praesentissima animarum discrimina, quae tanto gravius secum detrimentum afferunt, quanto immortalis anima praestat corpore. Etenim, ut superius insinuavi, gens ista professā quasi hostilitate pudicitiae & castitati adversatur, & in omnem spurcitiem proclivis nullum scelus abhorret; atque adeo tot flagitiis se inquinat, ut verecundus calamus ea vel litteris solum commendare erubescat. Illud verò magis deplorandum, nempe, si aliquis captivorum carnis infirmitate victus exitiali huic affectui succumbat, ipsa vitii consuetudine ceu ponte quodam contabulato ad apostasiam fidei tendit; dumque e placido coeno emergere non vult, tam profundè illi immergitur, ut spem omnem salutis aeternae abjiciat. Multi profecto in tam profundum desperationis barathrum praecipites ruunt, ut palam testentur, & aperte profiteantur, se ob commissa flagitia omni spe veniae pridem excidisse; qua de causa in contumeliam Creatoris sui in peiora quotidie prolabuntur, praesentibus duntaxat sensuum illecebris intenti. Reperiuntur ex horum numero non pauci, qui pecudum more viventes DEUM negant & blasphemant, magicis artibus student, immortalitatem animae rident, pravisque suis opinionibus fascinati pietatem omnem ludibrio habent, & sanctae fidei nostrae dogmata inter aniles fabulas rejiciunt.

XVI. Hinc pronum est cuique animadvertere, captivitatem inter barbaras illas gentes esse, sive corpus, sive anima spectetur, omnigenarum miseriarum colluviem. Ex quo facili negotio colligitur, in Redemptione captivorum omnia opera Misericordiæ & corporalia & spiritualia exerceri; veluti rem pensiculiùs examinanti luculentissimè constabit. Opera Misericordiæ utriùsque classis binis his vetustis versibus comprehenduntur:

1693.
Omnia opera misericordiæ in Redemptione captivorum exercentur.

*Visito, poto, cibo, redimo, tego, colligo, condo.
Consule, carpe, doce, solare, remitte, fer, ora.*

Omnia autem ista opera in captivorum Redemptione, mediata, vel immediata, ut cum scholis loquar, quotidiana ferè praxi excoluntur. Et ne prolixior sim, aut molestior evadam, in iis singillatim exponendis, cum res aliunde neminem latere possit, quædam etiam in præcedentibus jam sufficienter explicata maneant, quædam pariter ita manifesta sint, ut expositione minimè indigeant, alia verò in sequentibus passim luculentius explanaturi sumus, pro coronide præsentis libri solum referam Aureum illud URBANI VIII. Sanctissimi Pontificis Oraculum, qui in Bulla, cujus initium est: *Salutaribus Apostoli monitis* sequentia Uncialibus Litteris scribenda verba de Redemptione captivorum protulit: **TAM PIUM OPUS, QUOD CÆTERIS MISERICORDIÆ OPERIBUS ANTECEDIT, ET IN QUO FERÈ ALIA OMNIA QUASI PER COMPENDIUM EXERCENTUR.**

Hæc ille. Neque ego plura, sed hac tam memorabili Sedis Apostolicæ sententiâ secundum hunc nostræ Historiæ Librum veluti gemmâ ob signo.

